DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽELA — ZDRUŽITE SE!

DANES:

»POGOVORI 60«

Svetozar Vukmanović-Tempo: KOMUNA IN STANDARD

POLNA SAMOSTOJNOST GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ TUDI V ELEKTROGOSPODARSTVU

Firdus Džinić: SODELOVANJE ITALIJANSKIH DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU PODJETIJ

Sobota, 24. sept. 1960
Štev. 38, leto XVIII.

»Mir je mogoče zagotoviti in okrepiti samo z razvijanjem vsestranskega sodelovanja glede vseh vprašanj, ki so splošnega pomena, in z odločnim bojem za razorožitev in za odpravo neenakopravnih odnosov...« (Tito na XV. zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov.)

IZ GOVORA PREDSEDNIKA TITA PRED GENERALNO SKUPŠČINO OZN

Popolnejša univerzalnost OZN

Minuli četrtek je govoril v Generalni skupščini OZN predsednik FLRJ Josip Broz-Tito. Ko je podčrtal pomembnost zdajšnjega zasedanja Generalne skupščine, je med drugim dejal:

Upamo, da bo bližnja prihodnost prinesla stvarno in popolno univerzalnost organizacije Združenih narodov, na eni strani z dosego neodvisnosti za vse kolonialne narode, na drugi strani pa s priznanjem pravice LR Kitajski do predstavništva v OZN.

XV. zasedanje Generalne skupščine Združenih narodov ima iz več razlogov izredno velik pomen, predvsem pa še zategadelj, ker ima to zborovanje pred seboj izredno velike in težavne naloge in ker je v zares zaskrbljujoči mednarodni atmosferi, v atmosferi oživljanja hladne vojne in polne negotovosti o tem, kam vse to vodi. Po našem mnenju morda v niti eni fazi povojnih dogodkov svet ni bil v taki negotovosti, v kakršno je prišel zdaj. Prav zato menimo, da moramo mi vsi tu budno paziti, da bodo akcije te naše organizacije in način izpolnjevanja le-teh, vedno v skladu z duhom in načeli poslanstva ter z osnovnimi pravicami in suverenostjo vsake dežele — članice in tudi tistih dežel, ki to niso. V nasprotnem primeru bo to zadelo ugled organizacije ZN in zaupanje vanjo.

Ne živimo v iluzijah, da bomo lahko to pot pred Združenimi narodi dokončno uredili najpomembnejša vprašanja, ki neprenehoma ogrožajo mir. Po našem mnenju pa bi mogli doseči velik uspeh, če bi na tem zasedanju zmagalo stališče, da je potrebno tako ali tako preprečiti nadaljnje zaostrovanje mednarodnega stanja in vse hujšo atmosfero hladne vojne, da je potrebno zagotavljati tako sestavo in dejavnost organov Združenih narodov, ki bo pod kontrolo te organizacije čim učinkoviteje opravljala svoje funkcije. To nas je spodbudilo, da smo se aktivno zavzeli za to, da bi šefi držav in vlad osebno prišli na to zasedanje in da bi se tako ne le okrepil, marveč še bolj povzpel ugled, ki so si ga Združeni narodi pridobili.

Čeprav je problem razorožitve najpomembnejši med vsemi neurejenimi problemi, pa bi vendar želel posvetiti nekaj besed predvsem najbolj aktualnemu — kolonialnemu problemu. Tako moje stališče opravičuje močan razmah nacionalno osvobodilnih gibanj v Afriki in drugod in še posebno zadnji dogodki v Kongu, ki se ne tičejo le te države, marveč celotne Afrike in nadaljnjega razvoja neodvisnih afriških narodov.

Ti procesi, žal, še vedno naletijo na nerazumevanje in odpor. Številne kolonialne sile in visoko razvite dežele odbijajo, da bi se pomirile z neizbežnimi zgodovinskimi procesi v Afriki in na drugih bolj nerazvitih področjih ter poskušajo na posameznih širših ali ožjih področjih na osnovi pridobljenih pozicij in naslanjajoč se na svoje materialne in druge prednosti zaustaviti jih, ali pa jim spremeniti tek z različnimi političnimi, ekonomskimi in vojaškimi sredstvi. Iz takih od zgodovine obsojenih in zato v skrajni meri stremljenj, ki so zaman, se rojevajo ali pa poglabljajo spopadi in krize, kot je vztrajno nadaljevanje vojne v Alžiru, kot so dogodki v Južni Afriki.

Nemogoče je, da se v zvezi s tem ne bi še posebej zadržal na stanju okrog republike Konga. V Kongu je prišlo do najbolj izrazitih manifestacij negativne kolonialne politike, do vmešavanja s strani z namenom ohranitve ozkih interesov tistih sil in krogov, ki se še vedno ne morejo sprijazniti z izgubo svojih pozicij in interesov. Priznanje neodvisnosti Konga so dojeli ti krogi le kot zunanjo obliko, pod katero bi nadaljevali ekonomsko eksploatacijo in druge oblike odvisnosti te dežele. Kadar so pri izvajanju take politike naleteli na odpor zakonite vlade republike Konga, so se lotili različnih oblik več ali manj odkritega vmešavanja, organiziranja uporov, odcepljavanja posameznih pokrajin, odstranjevanja vlade in podobno. Posebno odgovornost za negativen razvoj v Kongu ima brez dvoma Belgija, ki je prej tod vladala.

S posredovanjem Združenih narodov bi bilo treba — da bi se ohranil mir — omogočiti tak razvoj v Kongu, ki bi obvaroval njegovo neodvisnost, suverenost, in teritorialno integriteto in ki bi bil v skladu z interesi naroda in s pravicami zakonite vlade.

Po našem globokem prepričanju se pomoč Združenih narodov, žal, ni pokazala dovolj učinkovita, to pa predvsem zato, ker so se pri praktičnem izvajanju sklepov Varnostnega sveta manifestirale določene pomanjkljivosti. Vlada FLRJ je večkrat in to tudi z zahtevo, da bi sklicali Varnostni svet, to je 8. septembra 1960, dala vedeti svoje stališče o celotnem problemu in se zavzela za tisto, kar je menila, da bi bila pravilna rešitev. Upamo, da bomo našli ustrezne poti, zasnovane med drugim tudi na zadnji resoluciji Generalne skupščine z njenega izrednega zasedanja, da

(Nadaljevanje na 8. strani))

USLUŽNOSTNA OBRT IN CENE OBRTNIH USLUG

V ČAKALNICI

Na posvetovanju o vlogi komune pri dvigu življenjske ravni in o nalogah sindikatov na tem področju, ki je bilo 6. septembra v Centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije, je med razpravo nekdo dejal: »Z našo uslužnostno obrtjo je tako kot z bolnikom, ki čaka in čaka pred vrati ordinacije, pa ga zdravnik ne sprejme. Skrajnji čas je, da ozdravimo tega bolnika, kajti njegova bolezen je že tako huda, da jo občutimo vsi.«

Za začetek nekaj bolj ali manj znanih ugotovitev in podatkov:

Povojni razvoj naše uslužnostne obrti znatno zaostaja za tempom razvoja drugih gospodarskih področij. Nesorazmerje med povečanjem potreb po obrtnih uslugah in razvojem obrti, je vedno večje in vedno bolj negativno vpliva na raven realnih zaslužkov, se pravi na življenjski standard.

Danes je pri nas povprečno 200 prebivalcev odvisno od dela enega uslužnostnega obrtnika, medtem ko v gospodarsko razvitih deželah en obrtnik dela za 60 ljudi. K temu dodajmo še, da so naše ulsužnostne obrtne delavnice zelo slabo tehnično opremljene (o količkaj dobri mehanizaciji dela skoro ne moremo govoriti), da je organizacija dela v teh delavnicah potrebna temeljite izboljšave, da je proizvodnost dela majhna in da so osnovna sredstva zastarela (v nekaterih krajih so osnovna sredstva obrtnih delavnic izrabljena tudi do 90 odstotkov), strokovnost obrtniških kadrov je slaba itd. Vse to (in še podražitev reprodukcijskega materiala, visoke najemnine poslovnih prostorov itd.) dviguje cene obrtnih proizvodov in uslug. (V zadnjih petih letih so se te cene povečale povprečno za 45 odstotkov v vsej državi.) Lani so na primer ljubljanski krojači računali za izdelavo moške obleke skoro dva in polkrat več kot leta 1956, šivilje so zahtevale za šivanje ženske obleke za 153 odstotkov več, brivci so bili dražji za 133 odstotkov, čevljarji za 111,9 odstotka itd.

Podobno je tudi v drugih krajih, zlasti v večjih mestih in industrijskih središčih, kjer je nesorazmerje med potrebami po obrtnih uslugah in zmogljivostjo obrtnih delavnic zaradi povečanja števila prebivalstva (v 345 mestih se je od leta 1953 do 1959 povečalo število prebivalcev za skoro milijon), pospešenega gospodarskega razvoja in porasta osebnih dohodkov večje kot v manjših in gospodarsko manj razvitih krajih.

Razmere pa tudi niso enake v vseh panogah obrti. Nekaj jih je, ki potrebe kolikor toliko zadovoljujejo, veliko več pa je de-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Pretekli teden je Wiljem Isakson, predsednik sindikata rudarjev Švedske, izročil jeseniškim železarjem spominsko ploščo kot znak spoštovanja 14.000 švedskih rudarjev in metalurgov do našega narodnoosvobodilnega boja in do naših delovnih zmag v osvobojeni zemlji. Simbolizirana podoba rudarja s kompresorjem predstavlja na plošči delovno moč. Ta simbol, izražen v besedah Wiljema Isaksona (»Kadarkoli smo pri vas, se navdušujemo z vami ob vaših delovnih uspehih!«) — je obenem priznanje solidarnosti med švedskimi in jugoslovanskimi železarji in kovinarji

V OKVIRU

»Najodločneje zahtevamo, da pristojne oblasti ZDA store vse potrebne ukrepe za zagotovitev varnosti in nemotenega opravljanja velikega poslanstva miru, ki ga je naše ljudstvo zaupalo svojemu predsedniku in njegovim sodelavcem.«

(Iz brzojavke, ki so jo delavci Industrije usnja na Vrhniki poslali ambasadi ZDA v Beogradu.)

»Ameriška gostoljubnost«

Vsi ljudje, ki sta nam pri srcu mir in pravica do nemotenega razvoja slehernega naroda, gledamo te dni v New York — v palačo Združenih narodov ob Vzhodni reki — z upi, da bodo predstavniki držav, članic te najpomembnejše svetovne organizacije, našli rešitve problemov, ki teže dandanašnji svet. Gledamo z velikimi upi zlasti še zato, ker so na letošnje zasedanje prišli številni šefi držav, med njimi tudi predsednik naše republike tovariš Tito.

Medtem ko v svetovnem sedežu Združenih narodov predstavniki 96 držav razpravljajo, kako bi obvarovali človeštvo pred katastrofalno svetovno morijo in mu zagotovili miren in ploden razvoj, pa se dogajajo v New Yorku, milo rečeno, čudne reči.

Tovariša Tita nemoteno zmerja in blati skupinica četnikov, ki so se krvavih rok, v strahu pred pravično sodbo našega ljudstva, zatekli v ZDA in tam našli zaščito. Blati in zmerja tovariša Tita in druge člane naše delegacije, ki so se odpravili na to dolgo pot z edinim ciljem, da bi v tej težavni dobi, polni nevarnosti za človeštvo, v imenu Jugoslavije in vseh nas pridružili svoj glas in svojo dejavnost naporom za mir.

Zato so v tem trenutku naše misli tudi s tistim, kar se dogaja izven palače OZN, pred očmi države gostiteljice, katere varnostni organi s prekrižanimi rokami dovoljujejo našim in njihovim sovražnikom iz zadnje vojne, da groze državnikom, ki so že ogromno storili za blaginjo vseh ljudi na svetu in so pripravljeni storiti še več.

Globoko smo zaskrbljeni za varnost predsednika naše države in zato se zbiramo v tovarnah, rudnikih in ustanovah ter zahtevamo, da ZDA, ki so se nekoč toliko prizadevale, da bi bil sedež OZN v njihovi državi, zagotove naši delegaciji, da v miru in varnosti deluje v prid miru.

Z začudenjem in ogorčenjem se vprašujemo, kako se more zgoditi kaj takega v državi, ki je s tem, ko je nudila gostoljubnost sedežu OZN, sprejela tudi dolžnost, da zagotovi nemoteno delo vsem delegatom držav, članic OZN, ne glede na to, če se le-ti strinjajo z njeno politiko.

V tem trenutku nas niti ne zanima, kaj mislijo nekateri ameriški reakcionarni krogi in kakšen je njihov odnos do politike naše države. V nas je samo zahteva, da ZDA zagotovijo mirno delo naši delegaciji, kajti če so nekoč sklenile, da bodo gostiteljice OZN, naj ta sklep tudi spoštujejo. Če tega ne bodo storile, bo človeštvo moralo najti nov sedež OZN v državi, ki bo spoštovala, če nič drugega, najpreprostejša človeška pravila o tem, kaj je gostoljubnost in kaj ni. Da o dolžnostih članic OZN, ki so podpisale njeno Ustanovno listino, sploh ne govorimo.

J. VOLJČ

7 dni v sindikatih

V zadnjih tednih so na sejah sindikalnih podružnic, občinskih in okrajnih sindikalnih svetov razpravljali o izpolnitvi **polletnih planov** gospodarskih organizacij oziroma občinskih in okrajnih družbenih planov ter sploh o uspehih, doseženih v prvih šestih mesecih letošnjega leta.

● Tako so pretekli teden na skupni seji Občinskega sindikalnega sveta Postojna in Občinskega komiteja ZKS podrobno razpravljali o izpolnitvi družbenega plana občine za prvo polletje 1960. Analiza je pokazala, da narašča obseg proizvodnje v vseh panogah gospodarstva. Težnje so, da bi dosegli predviden obseg proizvodnje, planirano raven celotnega dohodka, bruto-družbenega proizvoda in narodnega dohodka po perspektivnem planu za leto 1961 že v letošnjem letu. Celotni dohodek gospodarstva na področju postojnske občine je za 19,4 % večji kot v istem času lani, narodni dohodek pa je v primerjavi s prvo polovico lanskega leta večji za 21 %.

Na seji predsedstva Okrajnega sindikalnega sveta Celje so obravnavali **analizo gospodarjenja** v prvem polletju 1960. Le-ta je pokazala, da so v veliki večini gospodarske organizacije presegle polletne plane. Nagrajevanje po učinku in boljša organizacija dela sta bistveno pripomogli k boljšim gospodarskim uspehom.

● Komisija za gospodarska vprašanja in tarifno politiko RO sindikata delavcev prometa in zvez je na svojem sestanku obravnavala predlog okvirnega pravilnika za razdeljevanje sredstev za **osebne dohodke** po delu Železniškega transportnega podjetja Ljubljana. Komisija je izrekla na predlog nekaj pripomb in priporočil. Predlagala je med drugim tudi naj bi proučili nagrajevanja delovnih in vojnih invalidov, ki zaradi zmanjšanih delovnih sposobnosti ne bodo mogli dosegati postavljenih normativov ter nagrajevanja osebja, kateremu se zaradi objektivnih razlogov zmanjša obseg dela in s tem tudi osebni dohodek.

Tajništvo RO sindikata lesnih in gozdnih delavcev je na svoji seji razpravljalo o nekaterih problemih s področja **nagrajevanja.** Ugotovili so, da tudi v tej panogi realni dohodki zaostajajo za dvigom produktivnosti. Na drugi strani pa skladi gospodarskih organizacij rastejo hitreje kakor osebni dohodki. To dejstvo povzroča ponekod negodovanje in je zato tajništvo sklenilo, da bo o tem izdelalo podrobno analizo, ki jo bo predložilo v obravnavo predsedstvu, obenem pa bodo tudi obiskali podjetja, kjer so ta vprašanja najbolj pereča.

● Ta mesec v sindikalnih organih in organizacijah precej razpravljajo o **bodočem delu.** Tako je OSS Kranj sklical posvetovanje predsednikov občinskih sindikalnih svetov z namenom, da se podrobneje pogovorijo o delu, ki je pred občinskimi sveti in podružnicami. Po njihovem mnenju je potrebno posebno pozornost posvetiti gibanju osebnih dohokov. Sodijo, da je zato potrebno usposobiti analitično službo pri ObSS, da bodo le-ti imeli pregled nad gibanjem gospodarstva in zaslužkov.

● Člani Občinskega sindikalnega sveta Postojna so pretekli teden sodelovali pri urejanju **notranjih odnosov** v nekaterih kolektivih. Tako so na intervencijo predsednika ObSS in inšpektorja za delo v Tovarni mesnih izdelkov preklicali od 6 odpovedih štiri nezakonite odpovedi delovnega razmerja. Upravni odbor mestne pekarne Postojna je preklical odpust z dela, ki ga je dal direktor podjetja šoferju ob obisku vinskega sejma v Ljubljani. Omenimo naj, da obisk ni bil niti poslovnega značaja. Stvar sedaj proučuje disciplinsko sodišče. Intervencija je bila potrebna tudi v Žagarskem podjetju Postojna, kjer so delavci obrata mizarske delavnice uvedli svoj urnik dela ne glede na delovni čas in urnik podjetja.

V sredo je bil v Ljubljani sestanek predsednikov občinskih sindikalnih svetov in drugih predstavnikov svetov ljubljanskega okraja. Na sestanku je bil tudi predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo tovariš Stane Kavčič. Razpravljali so o gospodarjenju v prvem polletju. Ugotovili so, da so dosegla nekatera podjetja prav lepe uspehe. Storilnost se je zelo povečala, zato je razumljivo, da morajo vzporedno s tem rasti tudi realni osebni dohodki zaposlenih. Pogovorili so se tudi o zadnjem plenumu Centralnega sveta, na katerem so govorili o prihodnjem razvoju komun.

V ČAKALNICI

(Nadaljevanje s 1. strani)

ficitarnih (posamezne stroke tudi do 70 odstotkov). Največ težav povzročajo naslednje stroke: elektroinstalaterska, gradbeno obrtništvo, vodovod, tapetništvo, čistilnice, pralnice in barvarnice, krojaštvo in šiviljstvo, čevljarstvo in servisi za pomoč gospodinjstvu. Še zlasti pa so deficitarne delavnice za popravilo gospodinjskih strojev, radijskih aparatov, frižiderjev, motornih vozil in drugih trajnejših potrošnih dobrin, po katerih je vedno večje povpraševanje. (Delavnice za popravilo radijskih aparatov zadovoljujejo v Celju komaj 21,4 odstotka potreb, v Mariboru pa 40,5 odstotka. Še težje pa človek dobi obrtnika, ki bi mu popravil na primer frižider, pralni stroj, televizor in druge aparate, ki jih v zadnjih letih uvažamo ali pa tudi že izdelujemo doma).

Naš gospodarski razvoj je torej dosegel takšno raven, da je zadovoljevanje potreb po obrtnih uslugah postalo izredno pomembno — ne samo za nadaljnjo rast življenjske ravni, pač pa tudi za bodoči tempo napredka industrije, za nadaljnji razvoj proizvajalnih sil. Treba bo torej v uslužnostno obrt investirati veliko več sredstev kot doslej. In to je moč (glede na okrepljeno materialno bazo komun, ki jo bo treba v bodoče še bolj odločno krepiti) storiti že danes. (Komune, ki so pred vsem odgovorne za razvoj uslužnostne obrti, so na primer v letih 1955—1959 investirale iz svojih lokalnih skladov 77,7 milijarde dinarjev v industrijo in le 13,6 milijard dinarjev v obrt, vendar so pretežni del teh sredstev investirale v proizvodno obrt, uslužnostna pa jih je dobila bore malo. V istem obdobju so v vsaki komuni odprli povprečno le eno novo družbeno obrtno delavnico).

Toda samo s klicem po denarju še ne bomo presekali zamotanega vozla naše obrti. Poiskati moramo vzroke zastajanja uslužnostne obrtne dejavnosti in jih odpraviti. To je sicer teže kot venomer samo zahtevati: »Več denarja!«, je pa edino zdravilo.

Uslužnostno obrt bo treba čimprej postaviti na zdravo ekonomsko osnovo in ji zagotoviti enak položaj, kot ga imajo druge gospodarske panoge. Dokler ji tega ne zagotovimo, bo životarila med velikimi potrebami in majhnimi zmogljivostmi. Se pravi, za obrt naj veljajo isti gospodarski zakoni, kot veljajo za druge sektorje gospodarstva. Administrativno določanje cen obrtniških uslug, ki je še marsikje bolj ali manj edina »skrb« komun za obrtniško dejavnost, je namreč samo poskus, da bi odpravili eno zlo, povzroča pa drugo zlo: omejujejo cene uslug, ker pač obrt ni dovolj razvita, in ker to počno, se obrt ne more samostojno razvijati. Spremeniti bo torej treba politiko cen in sistem delitve dohodka ter zagotoviti obrti realen ekonomski start. Seveda tega ni moč storiti čez noč, toda vsako predolgo obotavljanje nam povzroča nove težave in lahko se zgodi, da bomo tista tercijalka, ki je iz usmiljenja vsak dan odrezala psu košček repa, ker bi ga, kot je menila, preveč bolelo, če bi mu rep odrezala naenkrat.

Ko bo obrt stala na zdravih ekonomskih osnovah, bodo komune z večjim interesom načrtno investirale sredstva v obrtništvo (dejstvo je namreč, da sleherni investitor vlaga sredstva tja, kjer je večja in čimprejšnja akumulacija); delavci ne bodo bežali iz obrtih delavnic v industrijo, ker bodo tudi v obrti — seveda z doslednim uveljavljanjem nagrajevanja po delu in povečano proizvodnostjo dela — lahko zaslužili toliko kot v industriji, obrt bo sama ustvarjala vedno večji del sredstev za razširjeno reprodukcijo, zanimanje za modernizacijo proizvodnje in boljšo organizacijo dela bo poraslo, priliv novih delavcev bo večji, pa tudi industrijska podjetja bodo z večjim interesom sodelovala pri ustanavljanju novih, sodobnih družbenih uslužnostnih delavnic.

Gre za takšno ekonomsko politiko, ki bo do maksimuma zainteresirala za napredek obrtništva obrtna podjetja in slehernega njihovega delavca ter vso komunalno skupnost. Le tako bo moč postopno zmanjšati delež cen obrtniških uslug v skupnih izdatkih potrošnikov. In le tako bo moč rešiti spor z zasebnimi obrtniki, ki dandanes izkoriščajo premajhno razvitost družbenega sektorja obrti za uresničevanje svojih dobičkarskih teženj.

Zadnji čas je torej, da obrt pokličemo iz čakalnice v ordinacijo.

J. V.

Spet: kaznovana humanost

V eni prejšnjih številk smo objavili pod naslovom »Kaznovana humanost« sestavek, v katerem smo opozorili na nekaj, ob kar se mora spotakniti celo človek z najboljšimi nameni. Živka Branković in Radmila Crnogorčević sta nesebično ponudili dele svojega telesa — kose kože — da bi rešili življenje Milinki Branković, materi treh otrok, ki je bila žrtev prometne nesreče. Potem ko je operacija uspela in so vse tri po določenem času zdrave zapustile bolnišnico, je socialno zavarovanje odtegnilo Radmili Crnogorčević četrtino pokojnine za čas, ki ga je prebila v bolnišnici. Z drugimi besedami: Radmila Crnogorčević je bila kaznovana za plemenito žrtev, namesto da bi jo bili nagradili.

V članku smo opozorili ne le na nelogičnost, ki je v nasprotju s pripravljenostjo naših državljanov, da nesebično pomagajo tistim, ki jih je doletela nesreča, temveč tudi na določene vrzeli v Zakonu o socialnem zavarovanju, ki jih je treba vskladiti z življenjem. Povod za ponovno pisanje o tem primeru je dalo pismo, ki smo ga prejeli te dni od Milovana Gardaševića iz Majdanpeka. Gardašević opisuje še bolj drastičen primer v družini Dragoljuba Temišana, delavca v bakrenem rudniku.

Takole stoji v pismu:

Letos marca se je Temišanov starejši sin, ki je zaposlen pri vojaškem podjetju v Tuzli, ponesrečil pri delu in dobil po vsem telesu hude opekline. Njegovo življenje je viselo na nitki. Potrebna je bila plastična operacija, da bi zamenjali opečeno kožo. Njegov mlajši brat je dal kožo z obeh nog, vendar to še ni bilo dovolj. Potem je oče zaprosil v podjetju za dopust. Odpeljal se je v Tuzlo, da bi pomagal bolnemu sinu. Tudi on je dal kožo, kolikor so je kirurgi potrebovali. Potem pa so nastopile komplikacije, oče je v bolnišnici ležal zraven sina...

Dobrega pol leta je minilo, oče še vedno leži v tuzlanski bolnišnici. Doma je ostala žena s tremi nedoraslimi otroki brez sredstev za življenje.

Ko se je Dragoljub Temišan odpravil v Tuzlo, je vzel s seboj potrjeno zdravstveno izkaznico. Kakor pravi njegova žena, je pred odhodom povprašal na zdravstveni postaji v Majdanpeku, ali je potrebna napotnica za bolnišnico. Baje so mu rekli, da napotnica ni potrebna in da mu bodo po vrnitvi na temelju bolniškega poročila priznali bolniško stanje in poravnali druge stroške. Prišlo pa je vse drugače.

Minevali so meseci. Dragoljub je ležal v bolnišnici. Tuzlanska bolnišnica je pisala na zdravstveno postajo v Majdanpeku in zahtevala napotnico, da bi mogla od Zavoda za socialno zavorovanje v Majdanpeku izterjati bolniške stroške. Zdravstvena postaja pa ni hotela poslati napotnice, češ da »Dragoljuba ni tja poslala, temveč je šel prostovoljno«. Njegova žena, ki ni imela sredstev za življenje, je prosila podružnico zavoda za socialno zavarovanje, naj ji izplača boleznino. Podružnica je zahtevo zavrnila, češ da bo plačala šele, ko »bo zdravstvena postaja sporočila, da je Dragoljub v bolniškem stanju...«

Povprašali so tudi za mnenje Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Požarevcu, kjer pravijo približno takole:

Stroške za zdravljenje Borivoja Temišana, ki se je ponesrečil pri delu, mora poravnati Zavod za socialno zavarovanje v Tuzli. Ker pa je bila za njegovo zdravljenje potrebna tudi koža (sredstvo za ozdravitev), mora stroške v tej zvezi prevzeti tuzlanski zavod za socialno zavarovanje.

Dragoljubova žena je pred časom pisala Republiškemu zavodu za socialno zavarovanje LR Srbije in zdaj čaka na odgovor. Vendar pri tem nastane vprašanje, ali tega »primera« res še ni bilo mogoče urediti. Dragoljub je opravil človekoljubno delo, da bi rešil življenje svojemu sinu, mlademu človeku, pri tem pa je sam zabredel v težave. Nekdo torej mora pomagati tako njemu kakor njegovi družini, ki je v stiski. Toda kdo? Odgovor na to vprašanje čakajo ne le družinski člani Dragoljuba Temišana, temveč tudi družbeni činitelji v njegovem podjetju in v komuni.

Rudniška sindikalna podružnica je dala Dragoljubovi ženi in otrokom denarno pomoč 10.000 din. Toda kaj je to za štiri ljudi, za štiri družinske člane, ki imajo skupno le 4000 din mesečnih dohodkov, ki jih prejema eden izmed treh otrok, vajenec v podjetju? Mar to ni zadosten dokaz, da je treba poiskati načelno in ne le delno rešitev?

M. Puškarić

Sindikalni funkcionarji v podružnicah

Zadnje čase slišimo v mnogih sindikalnih podružnicah in vodstvih čedalje pogosteje naslednje vprašanje: Ali lahko v podružnicah volimo plačane sindikalne funkcionarje? S tem ne mislimo toliko na velike gospodarske organizacije, kjer imajo take funkcionarje že od prej, temveč na kolektive, ki štejejo po nekaj sto ali morda še manj članov.

Vprašanje ni brez osnove, praksa ga je postavila na dnevni red. Po IV. kongresu Zveze sindikatov se je vloga te organizacije, kakor je znano, občutno okrepila. Večje pravice organov samoupravljanja in neposrednih proizvajalcev pri delitvi čistega dohodka v podjetju so jim naložile tudi novo odgovornost. Okrepila se je tudi vloga komune pri reševanju problemov življenjske ravni, s tem pa je narasla tudi potreba po širši aktivizaciji državljanov. Razumljivo je, da je vse to zastavilo sindikatom nove naloge, ki zahtevajo od njih vsestransko dejavnost v podjetju in izven njega, da bi mobilizirali delavski razred za izpolnjevanje zastavljenih ciljev.

Praktično to pomeni, da imata v sindikalni podružnici izvršni odbor in še posebej predsednik čedalje več dela. Pri njiju se oglašajo delavci s svojimi problemi, na posvetovanje ju kličejo voditelji podjetij. Spremljanje problemov in analiza pojavov, kar postaja bolj in bolj praksa v sindikalnem delu, nalaga sindikatu zbiranje potrebnih podatkov in pošiljanje poročil vodstvom. Razen tega je predsednik kot predstavnik sindikalne organizacije pogosto dolžan prisostvovati raznim sestankom tako v podjetju kakor izven njega. Nagrajevanje po učinku in delitev po ekonomskih enotah — ta postaja v gospodarskih organizacijah čedalje bolj množična — pa ga pogosto ovirata pri tem, tako da ne more vedno uspešno opravljati dolžnosti, ki jih je prevzel kot predsednik izvršnega odbora sindikalne podružnice.

V nekaterih sindikalnih organizacijah so skušali rešiti problem s tem, da so dali predsedniku izvršnega odbora lažje, postransko delo. Seveda takšna rešitev ni najbolj pravilna, saj bi bilo najbolje, če bi bil predsednik izvršnega odbora neposredno v proizvodnji, med delavci. Drugod so skušali rešiti problem tako, da so predsedniku svetovali, naj opravlja »sindikalne« zadeve izven delovnega časa, kar tudi ni prav in ni vedno izvedljivo.

Centralni svet Zveze sindikatov je ugotovil ta problem. Z namenom, da bi našli kar najprimernejšo rešitev, je Centralni svet sklenil vprašanje podrobno proučiti. Menijo, da načelno ni narobe, če bi v podružnicah volili plačane sindikalne funkcionarje. Seveda pa mora o tem odločiti kolektiv, ki naj poprej natanko pregleda, koliko dela ima predsednik podružnice, v kolikšnem obsegu se delavci obračajo nanj, kako dela podružnica, skratka ali je zares potrebno, da bi bil predsednik plačan funkcionar. Če kolektiv po vsem tem ugotovi, da se »izplača« imeti plačanega predsednika, ga lahko izvoli, saj plačevanje funkcionarja v podjetju ni problem.

Vendar pa Centralni svet ne želi dajati organizacijam priporočil, dokler ne bo proučil vsega vprašanja in zavzel dokončnega stališča do njega. Obravnaval ga bo v bližnji prihodnosti.

Dj. V.

TUDI V »CELULOZI«
OBRATNI DELAVSKI SVETI

V sredo so v Tovarni celuloze in papirja »Djuro Salaj«, Videm-Krško, prvič izvolili obratne delavske svete. Zahteva po izvolitvi obratnih delavskih svetov je prišla iz vrst delavcev, ki so v ustanovitvi ekonomskih enot in v izvolitvi samoupravnih organov v obratih videli možnost boljšega gospodarjenja in obenem tudi zvišanja osebnih dohodkov.

Za sedaj so izvolili obratne delavske svete le v štirih ekonomskih enotah: v proizvodnji celuloze, v proizvodnji papirja, v proizvodnji energije in v skladišču s transportom, medtem ko ekonomski enoti vzdrževalne delavnice in uprava nista volili svojih obratnih delavskih svetov. V vse štiri obratne delavske svete je izvoljenih skupno 70 članov.

Kr

DELAVSKA ENOTNOST
Ustanovljena 20. novembra 1942
List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo
Glavni in odgovorni urednik
MITJA ŠVAB
UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERŠIČ SONJA, MAVER MILAN, VOLJČ JANEZ. TEHNIČNI UREDNIK: JANEZ ŠUSTER
List izhaja v uredniški povezavi z »Radom« - Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2, pošt. pred. 313-VI, tel. uredništva 39-181 do 185, 31-555 in 31-453 - Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600-705/1-83 - Posamezna številka stane 20 din - Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din - List tiska ČZP »Ljudska pravica« - Poštnina plačana v gotovini

KONKURZA PA NE!

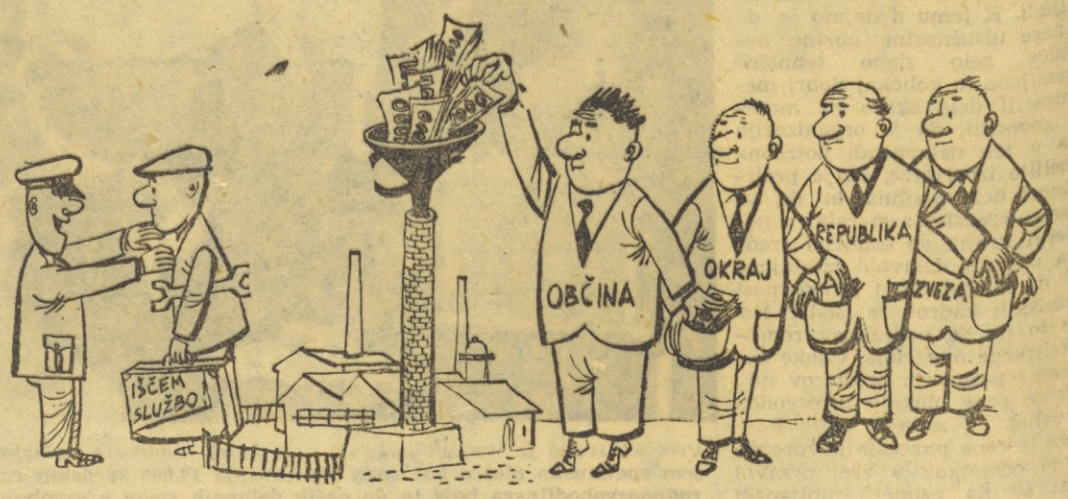

— Kam pa bežiš? Saj ne bo nič hudega!

PO KONFERENCAH O RAZVOJU TRGOVINE V LJUBLJANSKEM OKRAJU

Malo skupnih prizadevanj

Na konferencah o stanju in razvoju trgovine v občinah ljubljanskega okraja, ki jih je pripravila okrajna trgovinska zbornica, so znova ugotovili nekatere značilne pomanjkljivosti, ki jim ne priznavamo prave cene, kadar govorimo, da trgovina zaostaja za splošnim gospodarskim razvojem.

Ko govorimo o trgovini, namreč ugotavljamo, da zanjo ni denarja. Toda — če bi šlo samo za pomanjkanje sredstev! Namesto da občine in trgovska podjetja tožijo, da ni denarja, bi bilo precej bolje, če bi se pogovorili o tem, kako trgovini čim bolj pomagati s tistimi sredstvi, ki so na voljo. Drugače povedano — ni prav, če vsako trgovsko podjetje pripravi svoj program za razvoj trgovine in ga potem trmasto zagovarja, namesto da bi se v občinah podrobno pogovorili o trgovini na njihovem območju, skupaj poiskali in pretehtali razne možnosti, ki obetajo hitrejši razmah trgovine in naposled izdelali realne in uresničljive programe razvoja trgovine. Taki programi seveda morajo biti vsestransko proučeni, računati morajo s sedanjimi in predvidenimi potrebami prebivalstva (tudi glede na splošen razvoj gospodarstva v občini), kupno močjo državljanov in podobnimi rečmi, ki jih navadno ne najdemo v »programih« za razvoj trgovine v prihodnjem obdobju. Zdi se, da je ena osnovnih značilnosti, ki velja za vse konference o trgovini v ljubljanskem okraju prav ta, da so opozorile na to, da med podjetji in občinami pravzaprav ni pravega sodelovanja (v že omenjenem smislu), kadar gre za trgovino in njene probleme. To pa je sevega pogost vzrok za razne slabosti, ki potrošniki zanje le redkokdaj zvedo.

Razen dveh občin (Trbovlje in Ljubljana-Center) na primer še nobena druga ni niti naročila regionalnih programov za razvoj trgovine. Tako je razporejenost trgovine prepuščena bolj ali manj srečni roki investitorjev, ne pa vnaprej določenim načrtom. Potrošnikom pa pač ne more biti vseeno, če se ob načrtovanju urbanistične ureditve naselij nekdo tako »zaplanira« — ker nima pri roki tudi regionalnih programov razvoja trgovine — da enostavno »pozabi« na trgovine, ki bi v določenem naselju gotovo morale biti. Toda tako se je dogodilo v Savskem naselju v Ljubljani in nemara še kje.

Zanimiv bi bil tudi odgovor potrošnikov na vprašanje, kaj pravijo o nekaterih načrtih trgovskih podjetij in občin, ki očitno kažejo, da so lokalistično obarvani. Z denarjem, ki naj bi ga porabili za te zadeve, bi verjetno brez težav uresničili mnoge druge nujnejše in večje potrebe potrošnikov, vendar...

Tako hočejo na Vrhniki graditi klavnico, ki bi veljala 150 milijonov, medtem ko 25 kilometrov stran klavnica »EMONE« v Zalogu še precej časa ne bo polno izkoriščena. Trgovine v medvoški občini so v tako slabem stanju, da jih bo sanitarna inšpekcija nekaj zaprla, če jih ne bodo uredili. Toda občinski ljudski odbor je že določil, da bodo v Medvodah najprej zgradili skladišče za domače trgovsko podjetje, čeprav imajo v sosednji občini, v Šentvidu, tolikšno skladišče, da bi zadostovalo za obe občini. S tem ni rečeno, da v Medvodah ne potrebujejo skladišča, toda važno je, česa jim najbolj manjka in kaj morajo najprej urediti. Na tak vrstni red gradenj in urejanja trgovskih lokalov, ki bi potrošnikom nudil največ koristi, pa skoraj povsod ali celo vsepovsod radi pozabijo. Tako na primer imajo tudi zasavske občine Zagorje, Trbovlje in Hrastnik vrsto skupnih problemov (tako glede preskrbovanja s kruhom, sadjem in zelenjavo, mesom in mlekom), toda skupnega jezika doslej niso mogli najti, čeprav imajo v eni občini (za dokaj let naprej) očitno preveliko pekarno, v drugi občini neizkoriščeno skladišče za sadje in zelenjavo itd. Kratko malo — v vsaki občini želijo in hočejo imeti vse svoje, čeprav tisto »njihovo« pogosto le životari. Vsem tem načrtom je sicer botrovala »skrb za potrošnika«, toda nihče ni pomislil, da je temu kaj malo mar, v kateri trgovini ali pri katerem podjetju kupuje, ampak je zanj važno le to, kako je postrežen in kako trgovsko podjetje (vseeno katero) more izpolniti njegove želje.

Ob tem velja poudariti, da pobuda za skupno reševanje problemov v trgovini (pa tudi v drugih gospodarskih panogah) nikakor ne pomeni spodbude ali priprave za združevanje podjetij in celo občin, kakor si te reči ponekod razlagajo. Gre le za ekonomski interes, ki mora biti lasten tako podjetjem, kot občinam. Sicer praksa že zdaj kaže, da bodo v prihodnje najbolje uspevala velika in močna detajlistična podjetja, ki bodo lahko kupovala velike (grosistične) količine blaga in s tem pocenila svoje poslovanje. Tako bodo imela (ne glede na predvidene spremembe v sistemu delitve dohodka in tega, da bi dopolnilni prometni davek, ki se zdaj steka v občinske proračune, namensko porabili za financiranje razvoja trgovine) precej več sredstev za modernizacijo in razširitev trgovske mreže. Če bi naposled v občinah razumeli tudi to, da bodo le-te udeležene na dohodku posameznih poslovalnic, ne oziraje se na to, kje je sedež podjetja, bi bilo vzrokov za lokalistične težnje tudi s te strani precej manj.

Urejanje vseh teh zadev pa ne bi dosti pomagalo, če bi kolektivi trgovskih podjetij pozabljali, da je treba vzporedno urejati razne manjše zadeve, za kar so potrebna sorazmerno majhna sredstva in včasih samo dobra volja. Gre za organizacijo trgovske mreže (specializacijo in modernizacijo poslovalnic), uvajanje sodobnih oblik trgovanja (samopostrežba in samoizbira) in ne nazadnje tudi za spodbudne načine nagrajevanja, ki bi trgovske delavce spodbujali, da bi se bolj trudili, da bi zadovoljili potrošnike. Tudi tako bi pospešili razvoj trgovine in učinkoviteje zadovoljevali potrebe našega potrošnika.

mG

Zvezna ljudska skupščina bo po letnih počitnicah verjetno prvič zasedala sredi oktobra. Skupščinsko življenje pa se je že začelo. Ta teden so bile prve seje proračunskih odborov obeh zborov in Odbora za delovna vprašanja in socialno zavarovanje ter Odbora za socialno politiko in ljudsko zdravstvo.

Nedvomno so na takšno skladno gibanje med dohodki in izdatki vplivale tele stvari: realno planirana sredstva, ugodno gibanje gospodarstva in s tem večji dotok sredstev, disciplinirano gibanje gospodarstva in s tem večji dotok sredstev, disciplinirano izpolnjevanje obveznosti in smotrno gospodarjenje s sredstvi. V

LANSKI PRORAČUN FEDERACIJE V RAZPRAVI

Prvič aktivni

Ugotovitve, izrečene o proračunu federacije za leto 1959, so razveseljive. Lani je bil proračun federacije prvič aktiven. Doslej so namreč v skupščinskih odborih vedno ugotavljali določene primanjkljaje. Takšno skladje med dohodki, to je dotokom sredstev in izdatki zveznega proračuna ugotavljamo tudi v letošnjem letu, saj je bilo na primer do avgusta že za približno 40 milijard dinarjev presežka. Na seji obeh odborov je bilo rečeno, da lahko predvidevamo ob takšnem skladju med dohodki in izdatki tudi za letošnje leto aktivnost proračuna.

razpravi je bilo rečeno, da so bila lani skoraj docela uresničena napotila odborov o varčevanju, o boljšem planiranju, zmanjšanju honorarjev in vsklajevanju potrošnje ter dohodkov. Vendar sta odbora opozorila, da bo treba povsod še vnaprej realno planirati, kar recimo sedaj ni primer v Zveznem zavodu statistiko in zvezni geodetski upravi.

Vsekakor pa velja uresničevati misel izrečeno ob tej priložnosti, in sicer naj ima vsak proračun — torej proračun nižjih enot, republik, ljudskih odborov itd. — svoje kritje v dohodkih.

P.

Vedno nad planom

Rezultati prvih sedmih mesecev letošnjega leta kažejo, da se je industrijska proizvodnja povečala za 17 % v primerjavi z istim obdobjem lani. To pomeni, da je tudi po sedmih mesecih 3 % nad planom, kar je velik uspeh, čeprav so zaznamovali v poletnih mesecih zaradi letnih dopustov skoraj v vseh panogah rahlo nazadovanje.

Na seznamu najboljših industrijskih panog je na prvem mestu industrija gume z indeksom 130 v primerjavi z istim lanskim obdobjem. Živilska industrija ima indeks 129, kovinska 127, elektroindustrija ter industrija usnja in obutve pa 126. Potem sledijo proizvodnja nafte s 24-odstotnim povečanjem, industrija gradbenega materiala z 18 %, črna metalurgija in lesna industrija pa s proizvodnjo, ki je za 17 % večja od lanske.

Na zadnjem mestu je ladjedelništvo s 97 % lanske proizvodnje, vendar je ta zastoj izključna posledica pomanjkanja uvozne opreme in materiala.

Zanimivo je, da je indeks zaposlenosti znatno nižji od povečanja proizvodnje, kar je očiten dokaz naraščanja produktivnosti v skoraj vseh industrijskih panogah. Edina izjema je spet ladjedelništvo iz že znanih razlogov.

V industriji gume se je število zaposlenih zvišalo za 22 % (proizvodnja za 30), v živilski za 15 % (proizvodnja za 29), v kovinski za 18 (proizvodnja za 27), v industriji usnja in obutve za 10 % (proizvodnja za 26 %), v elektroindustriji za 13 (proizvodnja za 26 %) itd. V tobačni industriji se je število zaposlenega osebja zmanjšalo v primerjavi z lanskim obdobjem za 2 %, medtem ko se je proizvodnja zvišala za celih 16 odstotkov. To je rezultat boljše uporabe mehanizacije in uvajanja novih, modernejših strojev, kupljenih ob koncu lanskega in v začetku letošnjega leta.

Sklep odbora za gospodarstvo pri Zveznem izvršnem svetu o zajezitvi nadaljnjega naraščanja kreditov za obratna sredstva v gospodarstvu je zmanjšal kratkoročne kredite skupno za 9,8 milijarde dinarjev.

Investicijske vloge so se občutno zvišale, in sicer predvsem v industriji in rudarstvu (od januarja do maja 1959 smo vložili v ti panogi 85,3 milijarde, v istem obdobju letošnjega leta pa 123,4 milijarde) ter v prometu in v stanovanjsko-komunalni graditvi. Kljub povečanju v celoti, še posebej pa v prvih šestih mesecih letošnjega leta, se je uvoz znatno znižal v juliju, vendar je plačilna bilanca še nadalje negativna.

Zaloge potrošnega blaga so večje od lanskih, kar velja posebno za industrijske proizvode, namenjene široki potrošnji. Ta proizvodnja se je povečala za 21 %. Potrošnja je sicer nazadovala, zlasti v poletnih mesecih zaradi višjih življenjskih stroškov v tem obdobju.

Pri določenih proizvodih je potrošnja naraščala hitreje kot proizvodnja, tako da so te zaloge dokaj majhne. To se nanaša na premog, na nekatere proizvode črne metalurgije, na industrijo stekla, kovin, plastičnih snovi in papirja ter na industrijo bombažnih tkanin.

Vse druge industrijske panoge so zagotovile dovolj velike zaloge, ugotovili pa smo tudi presežke, ki jih trg ne bo mogel v celoti prevzeti.

Reprodukcijskega materiala ni dovolj na zalogi kljub povečanemu uvozu in večji domači proizvodnji.

Zmanjšanje zalog surovin in pogonskega materiala se opaža zlasti v proizvodnji nafte, premoga ter lesne in grafične industrije. Za izboljšanje zalog surovin v prihodnjem obdobju slabo kaže, ker je bilo v prvem polletju realiziranih nekaj nad 50 % deviz, predvidenih za uvoz reprodukcijskega materiala, bolj dinamična proizvodnja v zadnjih mesecih leta pa grozi, da bo izčrpala sedanje zaloge.

Z dosedanjim gibanjem industrijske proizvodnje smo v celoti lahko zadovoljni. Če pa jo hočemo ohraniti na isti ravni, bo treba povečati devizne kvote za uvoz reprodukcijskega materiala.

B. V.

Tovarna mesnih izdelkov je minulo soboto odprla v Wolfovi ulici v Ljubljani sodobno samopostrežno trgovino z mesom, ki je prva te vrste v Sloveniji. Razen vseh vrst mesa in drobovine lahko potrošniki dobijo tudi perutnino in divjačino ter delikatesne predmete. Že po prvih dneh poslovanja je očitno, da bo treba v bližnji prihodnosti odpreti še več podobnih prodajaln mesa. V Tovarni mesnih izdelkov so se že odločili, da bodo naslednjo samopostrežno trgovino z mesom in mesnimi izdelki uredili v prihodnjem letu na Miklošičevi cesti

Formalizem

v odnosu do samoupravnih organov

Na dnevnem redu seje delavskega sveta večje gospodarske organizacije je bila kot peta točka: sprejem Pravilnika o kolektivnem nagrajevanju in cenika del. Tovariš, ki je bil določen za referenta k tej točki dnevnega reda, je v uvodu razprave dejal: **»Pravilnik o kolektivnem nagrajevanju s cenikom del ni nov, ker že ves čas izplačujemo po njem, vendar je vedno pomotoma izpadel s sej delavskega sveta, zaradi česar še ni bil vse doslej potrjen...«**

Referent nas je s svojim značilnim uvodom kar se da očitno opozarjal na problem, ki tare mnoge delavske svete in upravne odbore, to je problem formalizma v odnosu do samoupravnih organov.

Formalizem predstavlja posebno obliko nedemokratičnega odnosa upravnega vodstva podjetja odnosno posameznih vodilnih uslužbencev do organov delavskega samoupravljanja. Izraža se običajno v praksi upravnega vodstva, da daje delavskemu svetu oziroma upravnemu odboru v naknadno odobritev razne sklepe, ki so bili že davno uresničeni. To so razni dogovori z občino, obveznosti, ki so jih posamezni vodilni uslužbenci sprejeli za dotiranje raznovrstnih akcij občine, sklepi in obveznosti, ki jih je direktor prevzel v odnosu do združenja, izvedba določene investicije v podjetju itd. Pobuda za takšno ravnanje je lahko dvojne narave: ali smatra upravno vodstvo organe delavskega samoupravljanja še za nezadostno zrele za samostojno odločanje in je prepričano, da bodo samoupravni organi z odobravanjem sprejeli vsako odločitev, ali pa s takšno prakso zavestno izvaja pritisk na samoupravne organe, tako da jih postavi pred že izvršeno dejstvo. Bodisi da pobuda za takšno nedemokratično prakso izvira iz nezaupanja do samoupravnih organov zaradi njihove domnevne nezrelosti bodisi iz zavestne težnje, da se na ta način obidejo samoupravni organi, posledice so končno v obeh primerih enake: pasiviziranje organov delavskega samoupravljanja in porajanje birokratizma.

Člani delavskega sveta, ki bodo imeli na dnevnem redu nekajkrat zadeve, ki so bile že davno izvršene, a so vedno »pomotoma izpadle s seje«, se bodo naveličali takšnega naknadnega blagoslavljanja sklepov uprave podjetja: tam kjer so subjektivne sile v kolektivu močnejše, bodo dali upravi temeljito lekcijo, da tako v prihodnje ne gre več, drugje pa, kjer politične sile še niso zadosti močne, pa bodo člani delavskega sveta vse redkeje hodili na seje oziroma bodo na sejah pasivni. Pojav, nad katerim se pogostokrat pritožujejo v marsikaterem podjetju, češ da so člani delavskega sveta neaktivni, da se ne zanimajo za stvari, da se ne udeležujejo razprave itd. ima svoje korenine največkrat v takšnem formalističnem odnosu uprave do delavskega sveta. V mnogih članih delavskega sveta se sčasoma zakorenini prepričanje, da je docela brez pomena, če povedo svoje mišljenje, ker se stvari tako ne dajo spremeniti, ampak s takšnimi formalnimi naknadnimi potrjevanji išče uprava podjetja zgolj lastno kritje pred zakonom.

Takšen odnos, ki ima za posledico ohromitev delavskega sveta, njegovo spreminjanje v zgolj formalno demokratičen, reprezentativen organ, pomeni pravzaprav nadaljevanje politike »trojk« in neizogibno vodi v birokratizem. Politiko razvoja podjetja v takšnih pogojih dejansko ne določajo samoupravni organi, ampak jo kroji ožje vodstvo podjetja. Velikokrat ni niti ožja skupina posameznikov iz podjetja (direktor, predsednik delavskega sveta, predsednik upravnega odbora, predsednik sindikata, sekretar ZK) tista, ki sprejme določen sklep, ampak se zanj dogovori predsednik občine oz. načelnik oddelka za gospodarstvo z direktorjem podjetja. Če je sprejet sklep takšen, za katerega domnevajo, da ne bo naletel na razumevanje v delavskem svetu, ga je najbolje kar izvršiti, delavskemu svetu pa pustiti možnost, da ga naknadno potrdi, da ne bo prikrajšan pri svojih demokratičnih pravicah.

Toda naknadno blagoslavljanje raznih že izvršenih ukrepov ni edina oblika formalizma v odnosu do samoupravnih organov. Mnogokje zasledimo prakso, da zaposlijo samoupravne organe z raznimi drobnimi vprašanji, tako da za važnejše odločitve običajno zmanjka časa, važnejše zadeve najdemo na koncu dnevnega reda, ki obsega 15 do 20 točk, odlagajo jih z ene seje na drugo, naenkrat pa je potrebno, da jih potrdita v enem dopoldnevu upravni odbor in delavski svet, ker »mora biti sklep opoldne že v banki« itd. Razumljivo, da takšna naglica ne dopušča niti širše razprave v delavskem svetu, kritične osvetlitve problema, iskanja najboljše rešitve izmed več variant, seznanjenje delavskega sveta z bistvenimi posledicami predlaganega sklepa itd., še manj pa je možnosti za tak način prehodne obravnave problema z delovnim kolektivom v obliki konsultativnih sestankov pred dokončnim sklepanjem na seji delavskega sveta. Tako se zgodi, da sprejme delavski svet določen sklep, katerega posledic se ne zaveda, ker ni bil z njimi seznanjen. Posledice občuti šele, ko se sklep uresničuje v praksi. Do tega pride tudi tedaj, če je bil predmet (n. pr. pravilnik o premijah) prej formalno v razpravi, a kolektiv ni bil opozorjen, kako bo pravilnik deloval v praksi. V nekem podjetju so sprejeli premijski pravilnik po vsej predpisani proceduri, na zunaj z največjo možno demokratičnostjo, po nizu ožjih in širših sestankov ter posvetovanj, pa vendar je med kolektivom nastalo razburjenje, ko so prvič izplačali premije po tem pravilniku: kolektiv je šele tedaj spoznal, da je bil ogoljufan. Docela nesmiselno se je v takšnem položaju sklicevati na samoupravne organe, češ saj je delavski svet sprejel pravilnik, ker je očitno, da je takšna »obravnava« in sklepanje na delavskem svetu v bistvu še bolj nedemokratična, kot če bi bila stvar izvršena mimo njega, ker je bil namen s formalizmom prikriti bistvo stvari in najti lastno kritje pred zakonom.

Menimo, da formalizem kot oblika nedemokratičnih odnosov uprave podjetja do samoupravnih organov in delovnih kolektivov sicer ni tako pereč, da bi morali biti plat zvona, da pa je vendar potrebno opozoriti tako politične organizacije kot tudi samoupravne organe same, da se pravočasno in z vso doslednostjo borijo proti vsem pojavnim oblikam formalizma. To je namreč pot, po kateri se bomo izognili pasiviziranju organov delavskega samoupravljanja in njihovemu pretvarjanju v zgolj formalno demokratične organe.

IVAN KRISTAN

PRVA ODKLONJENA ŠARŽA

Minuli petek so jeseniški železarji na polletni sindikalni konferenci razpravljali o svojem dosedanjem in bodočem delu. Konference se je udeležil tudi predsednik sindikata švedskih rudarjev Wiljem Isakson, ki je v imenu svojega sindikata izročil jeseniškim kovinarjem spominsko ploščo kot znak spoštovanja švedskih delavcev do našega osvobodilnega boja in naših delovnih zmag.

Valjarji v jeseniški Železarni so se lotili novega vložka. Verigo na žerjavu je napela desettonska jeklena klada. Žrelo peči je obsijalo temačen prostor. Še malo in trda gmota bo zaropotala v trše zobovje. Njena pot je na dlani: skozi peč in potlej skozi stroje, ki jo tanjšajo vse dotlej, dokler se kot razbeljena kača ne ohladi v kolobarju jeklene žice. Tako teče delo v valjarni dan za dnem in v osmih urah se ne pripeti nič posebnega.

Pri tej šarži pa je nekaj zastalo! Tik pred pečjo je delavec z dvignjeno roko zaustavil žerjav na njegovi običajni poti. Valjarje je nenadejan zastoj privabil; zlovoljno so se zgrnili okoli delavca, ki jim je kriče dopovedoval:

»Ta šarža je zanič! Že zdaj je vsa mehurjasta, kaj šele bo, če jo potegnemo skozi valje!«

Strokovnjaški pogledi so mu pritrjevali. Le eden se je našel, ki mu zastoj ni bil všeč:

»Eh, kaj, še včeraj je bila dobra, ne!?«

»Včeraj že, včeraj, danes pa ne! Naj si jo martinarji zataknejo za klobuk!«

Možak je bil blizu resnice. Še včeraj je bilo valjarjem vseeno, s kakšnimi šaržami so imeli opravka. Zgodilo se je celo, da so jih delavci ob elektro-peči ali pa ob martinovkah opozorili na slabše jeklo, ki se jim je izmuznilo pri kuhi, pa so jim valjarji brezbrižno odgovorili, češ, naj bo kakršnokoli, ga bomo že zvaljali! Zdaj pa se je vsa ta stvar nenadoma zasukala, takorekoč postavila na glavo. Valjarji so začeli kratko-malo odklanjati slabe jeklene šarže in v kolikor so mojstri pri napakah še iz navade zatiskali oko, v toliko prizadevneje so se hudovali delavci. K temu jih je vzpodbujalo kar sto ton izmečka na pet sto ton dobrih izdelkov v mesecu februarju. Sprva tega sploh niso opazili! Mislili so bolj na nujno zlo, ki jih tu in tam udari z odpadnim materialom. Čez mesece so se šele streznili! Zamolčana vednost je planila na dan:

»Tam pri martinovkah samo butajo in butajo, akord imajo pred očmi, ne pa pošteno opravljeno delo!«

Starejši delavci so iskali srednjo pot:

»To je stara pesem in nihče ne bo predrugačil njeno vižo. Vselej je bilo tako; martinarji nam dajo, kar imajo, mi pa naj počnemo čudeže!«

Starejšim so se postavili po robu mlajši:

»Tudi v trgovini kupim za svoj denar dobro blago, ne pa slabo! Rajši nič kot pa, da bi podpihovali malomarnost!«

Valjarna pravzaprav »kupuje« hrano za svoje stroje od martinarne. To »kupovanje«, pa se vselej obrne v prid le tedaj, kadar je »kupila« dobro blago, ki ga edino lahko predela v dober izdelek. Slab nakup se maščuje! Obenem pa je pesek v oči gospodarjenju v železarni. Martinarna s prodajo dobrega ali slabega jekla že dosega svoj plan proizvodnje, delavci v njej zaslužijo svoj akord in presežek, valjarna pa prešteva odpadke in začudeno ogleduje svoj neizpolnjen plan. Ta plan pa je tesno povezan s celotnim dohodkom železarne!

Dogodek v valjarni je vznemiril jeklarje. Krivca sicer niso iskali, napako pa so le hoteli spoznati. Kdo ve, kje tiči! Nemara v prepovršni odmeri manganove rude, nemara v slabem grodlju, v prevelikih količinah žvepla!?

Na vse načine so obračali misel in pri tem skrivali slabo voljo za prijetnejše dejstvo: v prvih štirih mesecih letošnjega leta so presegli svoj plan na šest tisoč ton. To le ni od muh! Končno pa, saj se njim slabo opravljeno delo pravtako pozna! Lani so jih valjarji obremenili z desetimi, letos pa že kar s petindvajsetimi milijoni; lani so v valjarni še našli svoje lastne napake, letos pa kar vse, kar je narobe, prevržejo na martinarje!

»Pravijo, da butamo in butamo, pri tem pa ne pomislijo na težave, s katerimi se ubadamo. Samo prazniki in nedelje nam požro dragocene ure; valjar začne v ponedeljek zjutraj in že služi, jeklar pa včasih do poldneva samo zapravlja in mu šele popoldan navrže prvi dinar!«

V tem ocenjevanju dobrega in zlega so jeklarji ob martinovkah pozabili na nevšečnost z valjarji, saj jih je njihova skrb opozorila na povsem novo stvar, ki je vrednejša premišljevanja. Še več, v njej se skriva ključ do rešitve! Vprašali so se namreč, kako sploh teče delo ob naših martinovkah!?

Plavžarji in jeklarji so razdeljeni v tri izmene, ki se menjavajo ob točno določenem času. To menjavo cenijo v desetinko sekunde! Zgodilo se je, da je pri plavžu vdrla voda. Asistent plavža je nevarnost tako bežno ocenil, mudilo se mu je domov, da niti ni smatral za potrebno in ni o nesreči obvestil vodjo naslednje izmene. Če se v takšnem primeru tako ravna, kako šele sporočajo drug drugemu, kaj je v plavžu in kaj še manjka!?

Prav tako je ob martinovkah! Grodelj, ki ga pogoltne peč, je lahko ohlajen, ali pa ima preveč žvepla! Nekdo bi moral vedeti, kakšne primesi naj mu doda naslednja izmena, da bo jeklo boljše. Ta — nekdo — je delovodja! Delovodja pa opravi svojo izmeno in — že ga ni več. Naslednja izmena pa naj ugiba, kaj je v peči!

MERA NJEGOVE POZORNOSTI DAJE ŽELEZARNI DOBRO JEKLO!

Plavž in martinovka potrebujeta človeka, ki bo skrbno spremljal snovanje v peči. Delovodje so se uprli:

»Saj vendar delamo kar tri izmene, kaj pa še hočete!«

Dejali so, da vselej ujamejo za rep nočno, prebijajo ob plavžu dopoldansko in še v popoldanski izmeno zaidejo za kakšno minuto; torej — tri izmene! Delavci so se hudomušno nasmehnili:

»Če le morete, zamudite, ali pa jo odkurite pred sireno!«

Razgovor je našel svojo piko v misli, da bo železarna morala uvesti za delovodje deljen delovni čas. Prizadeti se temu upirajo, kolektiv pa ne popusti:

»Ne gre drugače, nekdo mora povezovati delo izmene z delom naslednje izmene, nekdo mora biti ob plavžu ali pa ob martinovi peči, ki bo vedel, kaj se v njej kuha in kakšen grodelj ali jeklo nam bo dala nova šarža!«

Potem ne bo več valjarja, ki bo na naš račun zbijal upravičene šale; pošiljali jim bomo jeklo, ki se bo samo raztegovalo!

Kako je prva odklonjena šarža napravila več kot pa dolgoletno prepričevanje v nujnost dobre proizvodnje. Obratni delavski svet v valjarni je imel točko dnevnega reda: neizpolnjena polletna delovna obveznost! Vzroki so se izgubljali v zapravljenem času z raznimi popravili strojev, pa v letnih in bolezenskih dopustih, v nepredvidenih zastojih, v pomanjkanju električnega toka, a so naposled, po kdo ve še kakšnih poteh le potrkali na prava vrata — na kvaliteto jekla!

Valjarna si kot ekonomska enota, ki hoče dobro gospodariti, pač ne sme privoščiti čaranja iz slabega jeklenega vložka — dobre jeklene izdelke! Sto ton izmečka težko pade na rame kolektiva in obenem globoko seže v posameznikov žep.

Potemtakem, zamera gor ali dol, zavrnili so prva šaržo, zavrnili jih bodo še več! Napake, ki jih bodo sami napravili, si bodo pošteno zaračunali, o napakah drugih, pa naj drugi razpravljajo.

Valjarji so se obregnili ob martinarje.

Martinarji so prisluhnili plavžarjem.

Plavžarji so pogledali delovodje.

Veriga sedem tisoč delavcev v železarni na Jesenicah se je napela kot se še ni nikoli nobena veriga žerjava pod še tako težko jekleno klado!

***

Ob polletni konferenci sindikata jeseniških železarjev ni delovni predsednik prav nič silil v prisotne. Vstajali so valjarji in govorili, v besedo so jim posegali martinarji, odgovarjali so plavžarji! Delavci so tako obračali besede polne oprijemljivih podatkov iz proizvodnje, da jim ni mogel nihče do živega. S tankim posluhom so ocenjevali, hvalili in grajali.

Kaj jih je pravzaprav vzpodbujalo k vsemu temu?

Ekonomske enote!

Konferenci je prisostvoval tudi predsednik sindikata rudarjev iz Švedske. Nerazumljive besede (prevajalec jim je bil le s težavo kos!) je razbiral po tonu, s katerim so bile izgovorjene. Vsebino si je razlagal po svoje. Direktorju železarne je začudeno prišepnil:

»Pa jim dovoljujete kaj takega; zakaj ne posežete vmes?«

Direktor je ta pomislek povedal ljudem. Sproščen smeh v dvorani je komajda ujel odgovor dobrodošlemu gostu:

»Zakaj pa! Takšenle pomenek nam pomaga, da bomo lahko delali še več in — boljše!«

DUŠAN KRALJ

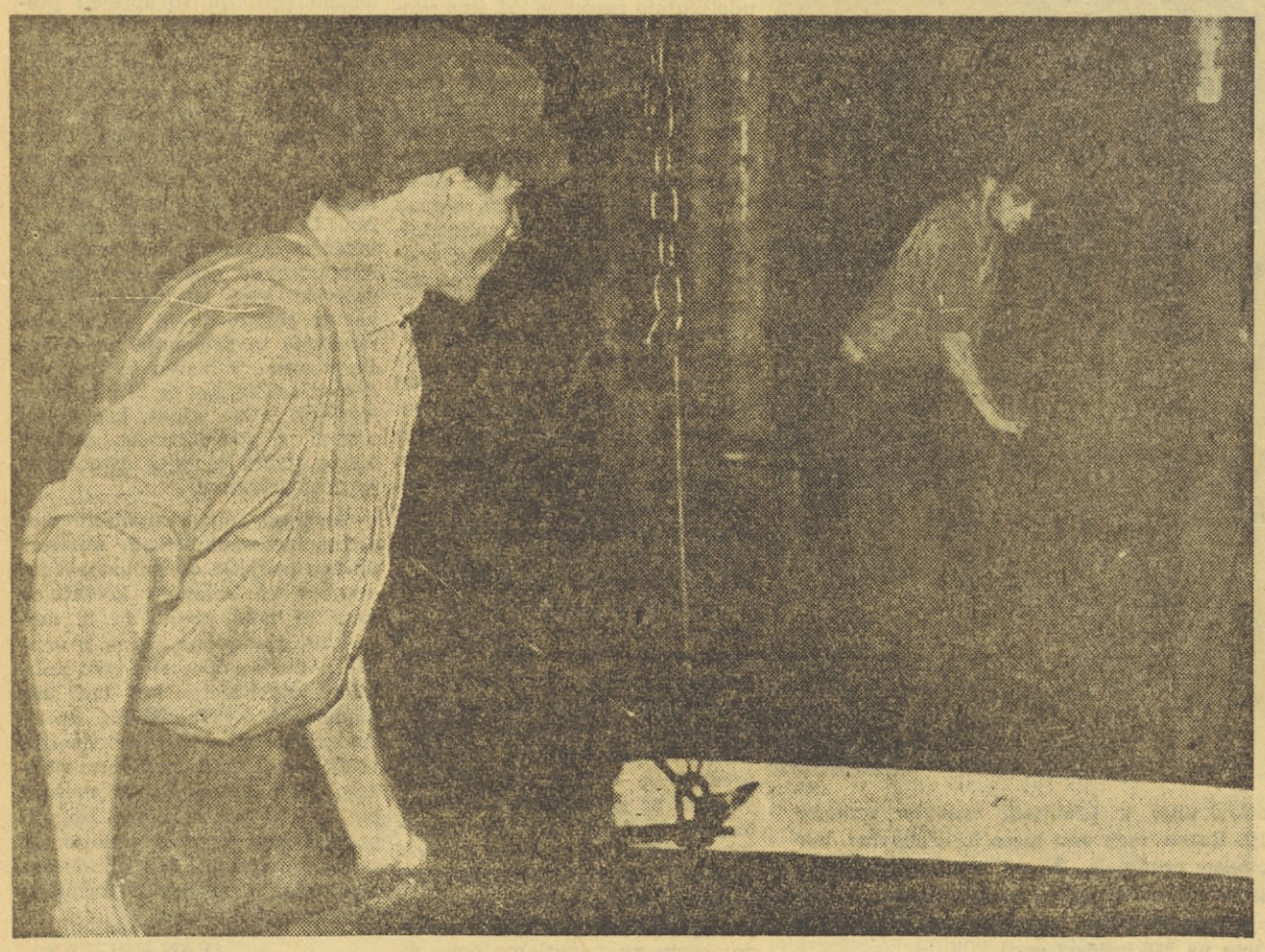

SPRETNE ROKE NE SMEJO ZGREŠITI NITI ZA LAS!

V zadnjih letih smo z več zakoni o socialnem zavarovanju skušali najti najboljšo in najbolj pravično pot za plačevanje upokojencem. Žal se nam to ni povsem posrečilo. Ne kaže, da bi obsojali ves sistem pokojninskega zavarovanja, vendar pa kažejo primeri, da velja opozoriti, da so v nekaterih določilih zakona precejšnje pomanjkljivosti. Naj opišemo dva primrea.

Skoraj otrok je še bil, ko je začel delati. Šel je v podjetje, kjer izdelujejo razstrelivo. Počasi se je spoznaval z delovnim postopkom, se izobraževal in strokovno izpopolnjeval.

Hkrati s tem se je v njem oblikovala delavska zavest.

Malo pred vojno so ga že poznali kot dobrega delavca, takorekoč kot strokovnjaka. Tudi sam je bil zadovoljen. Imel je družinico, dom in zavest, da je v življenju s svojo delavnostjo in pridnostjo nekaj ustvaril in da s svojimi prizadevanji v delavskem gibanju koristi stvari vseh delavcev.

Ko je prišla vojna, je takoj našel pravo pot. Čeprav je imel otroke in bi imel tudi pri okupatorju dober zaslužek, se je kmalu vključil v narodnoosvobodilno vojsko. Bil je dober borec. Postavili so ga celo za komandanta mesta.

Po zmagi je med prvimi začel obnavljati in urejati svoje — že tedaj je tako čutil — podjetje.

Surovin za razstrelivo ni bilo. Morali so odpirati okupatorjeve bombe, granate in mine ter iz njih jemati trotil in druga dragocena razstreliva. Naši premogovniki, ki so s podvojeno močjo začeli obratovati, so potrebovali vse več in več tega materiala. V Kaknju in v Trepči so morale pokati mine, morale so pokati mine tudi v Vranduku in v tisočih kamnolomih.

Več so dali, pa manj dobijo

S peščico ljudi se je lotil smrtonosnega opravila. Marsikdaj je prišlo do eksplozije. Še robot bi ob tem izgubil živce.

V podjetju ni bilo strokovnega kadra. Ker je bil izkušen, so ga postavili za vodjo proizvodnje. Tudi v podjetju se je večkrat zgodila tragedija ali pa je za las manjkalo, da se ni. Vse je moral urejati.

Ko so prišli prvi strokovni kadri iz šol, jih je učil. Šole ne dajo vsega, tridesetletno delo pa marsikaj.

Počasi so prevzemali njegovo delo bolj šolani ljudje, mlajši in bolj zdravi. Njega so vse bolj razjedale posledice vojne, zlasti pa povojnega dela z razstrelivom.

Živci niso iz strelovodne žice. Dolgo kljubujejo vsem udarcem, presenečenjem in težavam, končno pa se le uničijo.

Tako se je zgodilo tudi njemu. Pričel je bolehati. Zdravniki so ugotovili, da za odgovorno delo v podjetju za razstrelivo ni več sposoben. Menili so, naj gre v pokoj.

Res so ga leto dni pred izpolnitvijo delovne dobe invalidsko upokojili. Kmalu pa je spoznal, da je njegova pokojnina mnogo manjša kot zaslužek tistih, ki jih je učil in ki so bili njegovi delavci, tistih, ki imajo nekakšno papirnato kvalifikacijo, in tistih, ki niso izgubljali živcev ob odpiranju bomb in ki se niso menili, kako bomo obnovili porušeno domovino in v najkrajšem času ustvarili več kakor smo imeli. In ni mu bilo prav.

Ne godrnja, toda čuti nekakšno krivico.

In upravičeno.

*

Bil je ključavničar. Petintrideset let je delal v enem podjetju. Ker je bil priden in ker se je sam strokovno izobraževal, so ga po vojni postavili za delovodjo.

Živel je z dušo in telesom za podjetje. Ko so pred več leti začeli razpravljati o graditvi nove livarne, je bil med prvimi, ki se je navduševal za graditev. Vedel je: nova livarna bo dala kruh mnogim delavcem, veliko bo pripomogla k gospodarskemu napredku podjetja, dala bo nove tisoče ton jekla...

Bil je med tistimi, ki so prepričevali kolektiv, da se je treba odreči za nekaj let delitvi dobička, da bi lahko zgradili novo livarno.

Ko je odšel v pokoj, je livarna že obratovala. Bil je zadovoljen s svojim življenjskim delom, tudi s pokojnino (sicer skromno), ki so mu jo dali.

Kmalu pa je bil razočaran. Njegov sosed, ki ga je on učil ključavničarstva in ki je bil celo nekaj časa delavec v oddelku, ki ga je vodil on, pa je bil kasneje več let v drugem podjetju, je dobil občutno večjo pokojnino.

Razložili so mu takole: v pokojnino se šteje ves dohodek delavca, tudi dobiček. V podjetju, kjer je bil zaposlen njegov sosed, so včasih delili celo po tri plače dobička. Ker je imel sosed zato skupno večji dohodek, je avtomatično prišel v višji pokojninski razred.

Razumel je, kako ne bi, pa mu le ni bilo prav.

Zgornjih primerov nismo zapisali zato, da bi delali kakršnekoli zaključke. Veljajo le kot opozorilo oziroma kot spodbuda za urejanje teh problemov.

Marsikdaj se težave uredijo s posredovanjem sindikata, občine, podjetja ali koga drugega. Tako se bo, kakor kaže, uredilo tudi za človeka, ki je bil v podjetju za razstrelivo. Vendar to ni dovolj. V naši socialni zakonodaji bo treba spremeniti tista določila, ki še povzročajo takšne ali drugačne težave in anomalije.

A. ČEBUL

NOVOST PRED PREIZKUŠNJO

Razgovor z Rudijem Finžgarjem o napravi za vodno smučanje v Portorožu

Vodno smučanje je mlada športna panoga, ki pa se je po vseh večjih turističnih središčih že krepko udomačila; prav gotovo pa bi se še bolj, če ne bi bila povezana s precejšnjimi finančnimi izdatki, tako da si preprost državljan, ki ni filmska zvezda ali nadobudni naslednik očetovega premoženja, le težko privošči nekaj minut vožnje po razpenjeni gladini, ki jo orjejo specialni, izredno hitri motorni čolni. Mimogrede povedano — takšen čoln stane med brati precej več kot soliden avtomobil. Pa vendar se bomo smučali tudi pri nas!

Letos obratuje naprava poskusno, zato je zanimanje zanjo še toliko večje, saj pomeni poskusno obratovanje obenem tudi — brezplačno vožnjo!

Pred šestimi ali petimi leti se je mudil v Portorožu avstrijski turist ing. Meindl in ponudil svojevrsten načrt: nekakšen vrtiljak, postavljen sredi vode, ki naj bi nadomestil drage motorne čolne in tako omogočil kopalcem ceneno smučanje na vodi.

Od načrta in makete je minilo nekaj let, lani pa se je občinski ljudski odbor Piran odločil, da prične z gradbenimi deli. Hkrati s prvim sondiranjem terena so se pojavile tudi prve težave — povsod v kopališču pokriva morsko dno do 70 m debela plast blata. Gradbena dela so se zakomplicirala, ker je bilo treba železne stebre, ki naj bi nosili jekleno žico (vsa naprava deluje namreč na principu običajne smučarske vlečne žičnice) postaviti na betonske pilote, ki so jih morali zabetonirati 16 m globoko v blatno dno. Predvideni gradbeni stroški so se s tem občutno dvignili, tako da stane zdaj ves mehanizem približno 22 milijonov dinarjev.

Prav na ta račun smo slišali že precej kritik, češ da bi bilo pametneje, za ta denar kupiti nekaj motornih čolnov, zlasti še, ker naprava sploh ne funkcionira in je po mnenju nekaterih že vnaprej obsojena na neuspeh. Slišali smo tudi, da je motor prešibek, da bo stebre v nekaj letih uničila rja, da se lahko smuča naenkrat samo ena oseba, ne pa sedem ljudi, kot je predvideval načrt, skratka — fantje, spet smo ga enkrat polomili!

Zanimalo nas je, kaj pravi k vsemu temu Rudi Finžgar, znani veteran planiške skakalnice, ki je trenutno zaposlen v Portorožu kot turistični svetovalec za športne objekte.

●

Ni ga bilo težko najti, čeprav je tičal ob svojem »vrtiljaku« do vratu v vodi, plaval zdaj sem, zdaj tja, pomagal pritrjevati smuči, pa spet spodbujal tiste, ki so preveč nespretno zastavili in obtičali, vmes pa si prizadeval, da bi spravil v red množico neposlušnih radovednežev, ki so čakali, kdaj pridejo tudi oni na vrsto.

»Fantek, ti se še nisi peljal? No, pridi sem! Hej, pustite ga naprej! Tako, ti pa počakaj, saj si se danes že štirikrat vozil! Tako, tako, zdaj pa noge lepo skrči in dvigni smuči! Saj bo šlo, no, še malo, haha, ste ga videli! Imenitno! Imenitnooo!«

Žarel je do ušes, kot da bi bil on tisti, ki se mu je posrečil uspešen start.

Šele tedaj me je zagledal. Zahahljal se je s svojim medvedjim glasom od škodoželjnega zadovoljstva in mi porinil par smuči. Medtem ko sem čakal na prazno sidro, som ga podražil, češ da se po Ljubljani govori, da se je že vse skupaj sesedlo in da sploh ne bo nič iz te moke. Koj je bil ogenj v strehi. Ko sem se oprijel sidra, sem še slišal, kako je zaklical strojniku:

»Zdaj pa le poženi, da bomo enkrat pokazali novinarjem, da ni vse tako, kot oni pišejo!«

Priznam, da mi je bilo prvi trenutek malce tesno pri srcu, še nikdar nisem poskusil te umetnije in ne bi rad napravil veselja gledalcem, ki so čakali, kdaj se bo novinar z nosom zapičil v vodo. Negotovost pa hitro mine, brž ko človek začuti, kako lahkotno drsijo smuči po vodi; previden poskus zavoja v levo, pa v desno in spet v levo. Neverjetno, kako preprosto gre ta reč!

»Zdaj obratujemo le poskusno,« je pripovedoval Rudi, potem ko sva obstala na stolpu. »Te dni pride tudi ing. Meindl, da uredimo še start, prihodnje leto pa steče žičnica zares!«

Startati je treba kar iz vode, tako da plava smučar s smučmi na nogi in čaka na sidro. Čim se ga oprime in naravna smuči, strojnik postopoma dodaja brzino, dokler ga hitrost ne potegne na gladino. Takšen start je dokaj neroden, prava nerodnost pa nastopi šele takrat, ko se drugega sidra oprime nov smučar in je treba zato žičnico za trenutek ustaviti, medtem pa se prvi tam zunaj seveda potopi in mora do vratu v vodi čakati, kdaj bo oni pripravljen in se bo kolo spet zavrtelo.

Z ureditvijo startnega mesta, ki je v bistvu čisto navadno leseno korito, bo žičnica lahko obratovala neprekinjeno. Smučar bo stal v njem in čakal, da bo strojnik s posebno sklopko priključil sidro na jekleno žico, ki ga bo iz plavajočega korita potegnila naravnost na gladino. Na ta način bo lahko nemoteno smučalo sedem ljudi hkrati, startalo in odstopalo, ne da bi bilo treba pogon ustaviti.

Mimogrede — toliko ljudi hkrati je že smučalo. Torej so govorice o prešibkem motorju preuranjene. Motor razvije hitrost tudi do 70 km, kar pa je zaradi ostrih zavojev prehuda stvar za povprečnega smučarja. Prav zato obratuje žičnica le s tremi prestavami, čeprav jih ima pet, s povprečno brzino 40 km na uro.

»Kaj pa tisto, kar govorijo,« sem vprašal, »da bo rja v enem letu uničila stebre in bo šlo 22 milijonov rakom žvižgat, pa še tisto, da bi bilo mnogo pametneje za ta denar kupiti štiri ali pet motornih čolnov?«

»Že res, da so gradbeni stroški precej visoki,« je pritrdil Finžgar. »Tudi čolni niso poceni. Zdaj pa izračunaj, koliko ljudi se bo lahko vozilo v enem dnevu na tej žičnici in koliko bi se jih lahko z motornimi čolni! Poleg tega motorni čoln ne more po vsakih nekaj sto metrih sprejeti novega smučarja. Letos so bili tu učenci osmeletke iz Bohinja pa iz Novega mesta in ne vem še vse, od kod so prihajale šolske ekskurzije — vsi otroci so se nadrečali, da so zvečer komaj še stali na nogah! Bi se tudi z motornim čolnom? Najbrž ne! Sicer pa nameravamo prihodnje leto kupiti tudi dva ali tri motorne čolne, toda z njimi bo vožnja neprimerno dražja, namenjena v prvi vrsti petičnim turistom. Zate ali zame in za naše otroke, kadar bomo prišli sem dol,« z roko je pokazal na razpeto žico — »pa bo tole tukaj! Par kovačev človek že žrtvuje vsak dan za razvedrilo, dosti več pa ne.

Kar pa se tiče konstrukcije,« je nadaljeval potem, »tako preprosta je, kakor pri vseh drugih smučarskih žičnicah na naših smučiščih, z edino razliko, da stoji tale na morju in bo zato treba stebre pač večkrat prepleskati, posebno na tistih mestih, kjer mole iz vode. Ja, tudi ladje je treba barvati, pa si zaradi tega nihče ne razbija glave. Še tole: Trdno sem prepričan, da motornih čolnov, ki jih bomo kupili prihodnje leto, že zdavnaj ne bo več, ko bo tale reč še vedno brnela.«

Priznam, da nisem našel pametnega ugovora in ne vem zakaj toliko pesimizma ob tej prvi napravi za vodno smučanje, ki ni prva samo za nas, temveč sploh prvi primer, saj nimajo takšne ali podobne naprave še nikjer na svetu. Še toliko bolj pa jo bomo veseli, če bo tisto o »par kovačih« držalo tudi prihodnje leto, ko bo žičnica že redno obratovala. Rudi Finžgar zatrjuje, da so se o tem že menili in sklenili, da bodo cene takšne, da bo žičnica dostopna slehernemu državljanu. (50 do 100 dinarjev za nekaj krogov — več jih povprečen smučar tudi ne vzdrži!). Bomo videli! Dober znak pa je vsekakor že sklep komunalnega podjetja Piran, ki žičnico upravlja, da jo lahko vse športne organizacije brezplačno uporabljajo.

Edino, nad čemer bi se lahko spodtaknili, je zunanja podoba, zlasti pogonskega ohišja in komandnega stolpa, ki arhitektonsko prav gotovo nista v okras kopališčnemu pejsažu, čeprav bi se dalo z malce okusa in posluha tudi estetsko stran naprave uspešno rešiti.

Ob koncu še drobno pripombo: Letos so povabili Smučarsko zvezo Slovenije, naj bi poslala v Portorož naše smučarje na brezplačen trening. Odziva ni bilo!

»Nič zato!« pravi Finžgar, »smo pa povabili smučarje iz Bosne in Hrvatske! Ti so sporočili, da pridejo z veseljem!«

Saj res, čemu bi se razburjali!

MILAN MAVER

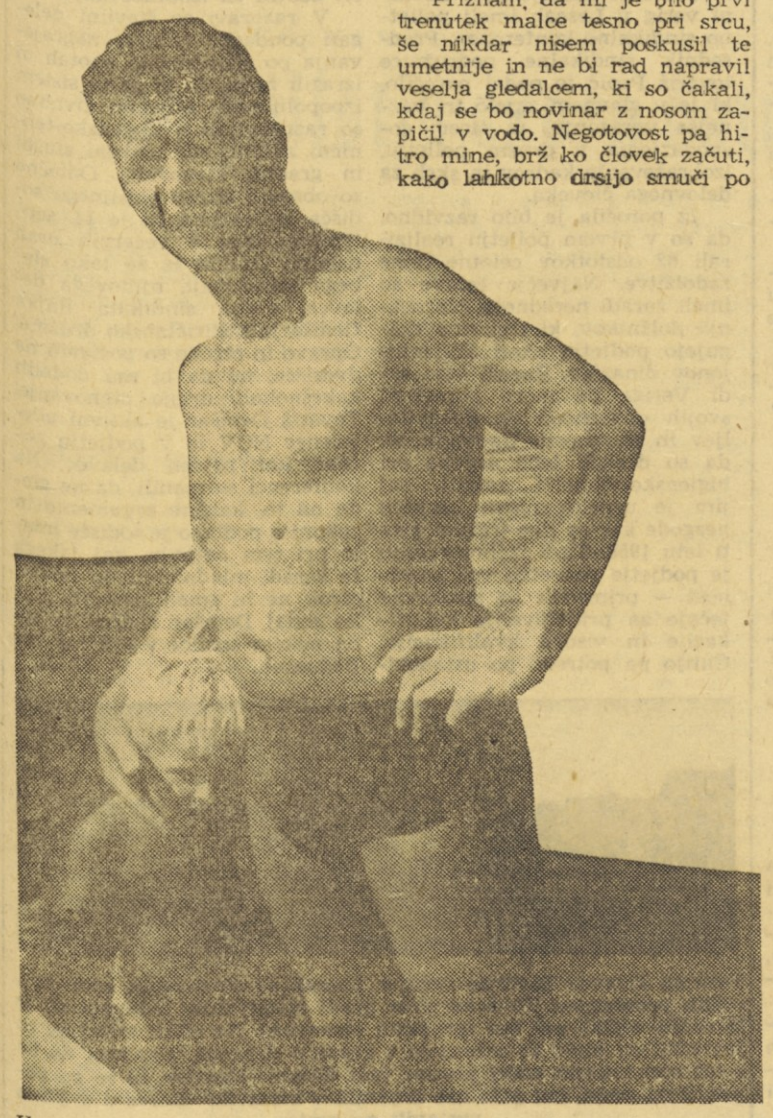

Veteran smučarskih poletov Rudi Finžgar s svojim sinkom — tokrat kot strokovnjak za vodno smučanje

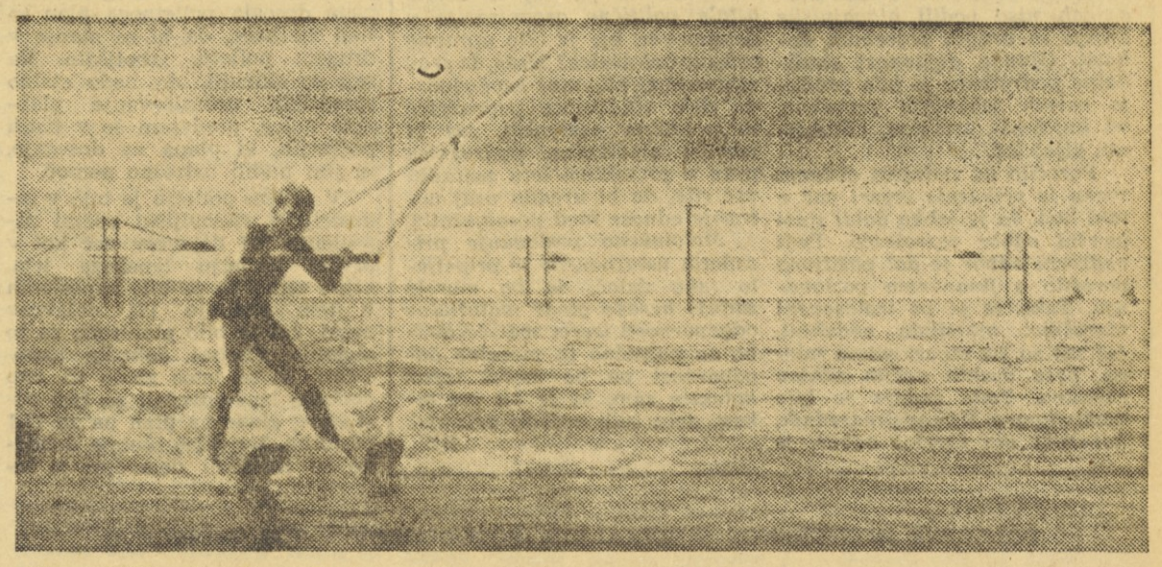

Za prvič kar imenitno! Če bo načelo o »vsakomur dostopnih cenah« postalo praksa tudi prihodnje leto, potem se ni bati, da bi bili otroci prikrajšani za ta svojevrstni užitek

Naprava za start je kaj preprosta. Tole plavajoče korito naj bi omogočilo ljubiteljem vodnega smučanja lahkoten prehod v drsenje po vodni gladini

IZ PODJETIJ IN OBČIN

V tezenskih kolektivih polletne konference

Pred dnevi je bilo v Teznem posvetovanje direktorjev in predsednikov delavskih svetov ter upravnih odborov manjših delovnih kolektivov tezenske občine. Udeležili so se ga predstavniki podjetja za impregnacijo lesa iz Hoč, Sana-Hoče, Splošnega kamnoseškega podjetja in drugi. Pogovarjali so se o pripravah na polletne konference sindikalnih podružnic. Kaže, da bodo v vseh delovnih kolektivih tezenske občine v kratkem polletne sindikalne konference, kjer bodo ocenili polletno delo.

Na posvetovanju so poslušali tudi referat o higiensko tehnični varnosti v mariborskem okraju, nakar so prisotni direktorji, predsedniki delavskih svetov in upravnih odborov poročali o stanju HTZ v njihovih podjetjih. Pomenili so se še o formiranju občinske sindikalne počitniške skupnosti. Večji delovni kolektivi te občine imajo svoje počitniške domove, manjši pa nameravajo z združenimi sredstvi postaviti domove in ustanoviti počitniško skupnost, tako da bi lahko tudi delavci teh podjetij ceneno preživljali svoj dopust.

Prav tako kot vprašanje počitniške skupnosti je za manjše kolektive pomanjkljivo tudi to, da nimajo lastnega tovarniškega informativnega glasila. Zato so se na posvetovanju domenili, da bodo proučili možnosti, da bi izdajali združeno glasilo tedenskih delovnih kolektivov. G. D.

»Avtoprevoz« iz Postojne praznuje desetletnico

Delovni kolektiv Avtoprevozniškega podjetja v Postojni je pred dnevi slavil desetletnico izvolitve prvega delavskega sveta. Ob tej svečanosti so se sestali na slavnostni seji vsi člani kolektiva in nekateri gostje. Razveseljivo je, da v podjetju od 15 članov delavskega sveta še vedno dela 11 članov. Kolektiv je jubilante nagradil za njihovo delovno disciplino in vzornost.

B. L.

Delavci in delavke med delovnim odmorom. Malica se prav prileže. Dokler je vreme lepo, delavci najraje posedijo zunaj. Toda deževni dnevi so tu in počitka na soncu je konec. V tovarnah, kjer imajo svoje obrate za družbeno prehrano, bodo delavci malicali v urejenih prostorih. Kaj pa drugje? Še vedno ob stroju in v nezračnih prostorih?

S SEJE OBLO RADOVLJICA

Delavci »Plamena« najbolje zaslužijo

Na skupni seji obeh zborov občinskega ljudskega odbora Radovljica so razpravljali tudi o uresničevanju polletnih planskih nalog gospodarskih podjetij na območju občine. Ugotovili so, da so bruto produkt v polletju dosegli že s 63 odstotki, dohodek pa s 65 odstotki. Realizacija osebnih dohodkov je znašala v celotni občini ob polletju 54 odstotkov, v sklade pa so vložili že 78 odstotkov.

Dobro so poslovali predvsem v Tovarni vijakov »Plamen« Kropa in Tovarni verig v Lescah, kar je občutno vplivalo na uspeh celotnega gospodarstva v občini. Razen teh dveh največjih gospodarskih organizacij so dobre uspehe dosegle še: Kemična tovarna Podnart, Tovarna čokolade Lesce, MLIP »Jelka« Radovljica, »Almira« Radovljica, Gradbeno podjetje »Gorenjc« in še nekatere manjše gospodarske organizacije. Polletnega plana pa niso dosegle TIO Lesce, Tovarna športnega orodja »Elan« Begunje, Opekarna Dvorska vas, ki je v rekonstrukciji, in »Sukno« Zapuže.

Tudi v kmetijstvu so dosegli izredno dober uspeh, saj so planirani dohodek dosegli kar s 142 odstotki. Zanimivo pa je, da trgovina na veliko in gostinstvo nista dosegla polletnega plan in tudi ne kaže, da bi se stanje v drugem polletju izboljšalo. Na seji so sklenili, da bodo stalno spremljali uresničevanje planskih nalog, predvsem še v tistih podjetjih, ki plana ne dosegajo, in jim nudili ustrezno pomoč.

V prvem polletju je bilo v industriji v radovljiški občini zaposlenih 197 delavcev več kot v prvem polletju lanskega leta, kljub temu pa je bilo zaposlenih v tem obdobju 171 delavcev manj, kot je bilo planirano za to obdobje. Osebni dohodki zaposlenih so se letos glede na isto obdobje lani povečali za 25,8 odstotkov, glede na plan pa za 11,1 odstotka. Največje osebne dohodke so izplačali delavcem v tovarni »Plamen« v Kropi, kjer so dobili povprečno 32.356 dinarjev mesečno, najmanj pa v Opekarni Dvorska vas — 7055 dinarjev. (Nedvomno že ta primer kaže, da je nagrajevanje po nekaterih podjetjih še zelo neurejeno, da nagrajujejo po starih tarifnih postavkah ne glede na učinek dela, da delovnega procesa ne izpopolnjujejo in podobno. Naše bralce bomo v eni prihodnjih številk še seznanili, zakaj take razlike in kaj pravijo k temu delavci sami.)

Analiza kaže, da se gospodarstvo v radovljiški občini ugodno razvija. Proizvodnjo povečujejo ne le po obsegu, temveč tudi po izbiri izdelkov. Z razvojem gospodarstva v letošnjem prvem polletju in zaradi rekonstrukcij in razširitev nekaterih večjih gospodarskih organizacij pa so dani za prihodnje vsi pogoji za še hitrejši napredek industrijske proizvodnje v tej občini. N. B.

NEODGOVORNO DELO SINDIKALNEGA ODBORA V CELJSKI BOLNICI

Kolektiv naj jim sodi

V Javni bolnišnici Celje se že dalj časa šušlja, da poslujejo z denarjem sindikalne podružnice in vzajemne pomoči zelo po domače, da z njim razpolagajo posamezniki, ki nimajo za to pooblastila, da izvršni odbor sindikalne podružnice ne dela, kar bi moral, da sekretar podjetja misli, da je to njegov denar, ki ga lahko po mili volji posojuje itd.

Vse te govorice pa so bile le ugibanja in dvomi vse dotlej, dokler ni šel sekretar bolnišnice na »počitnice«. Poznejše preiskave so ugotovile malomarno poslovanje z denarjem, tako sindikalne podružnice kot tudi vzajemne pomoči. Pri obeh blagajnah niso vodili blagajniške knjige in drugih potrebnih dokazil. Glavna dejavnost sindikalne podružnice je bila prodaja raznih tekstilnih ostankov, od knjiženih artiklov, alkoholnih pijač itd.

Poročilo na zadnjem občnem zboru je prikazalo stvari pač v taki luči, da je lahko dobil stari izvršni odbor razrešnico. Tudi nadzorni odbor je dal pozitivno poročilo o finančnem poslovanju. Tako se je po izglasovani razrešnici marsikdo oddahnil, češ saj so šle stvari mimo mirno, brez vsakih večjih zahtev članstva. Toda zatišja je bilo kmalu konec. Njihov predsednik, kot tudi ves izvršni odbor, je zahteval revizijo blagajniškega poslovanja in primopredajo z originalnimi računi. Po reviziji, ki jo je posredoval občinski sindikalni svet pa so ugotovili, da manjka v blagajni vzajemne pomoči 254.159 dinarjev. Ugotoviti, kdo je bil tisti, ki si je polnil žepe, je prepustila sindikalna podružnica sodišču. Toda slaba luč neodgovornega političnega dela je padla na ves nekdanji izvršni odbor sindikalne podružnice, ki je prav malo storil za to, da bi se stvari izboljšale. Prejšnji predsednik je celo sam vodil glavno prodajo vina.

Pri vseh teh ugotovitvah pa se vprašamo še, kaj so delale ostale politične organizacije v ustanovi in kje je bilo upravno vodstvo bolnišnice? Kaže, da prav nikomur ni bilo mar neodgovorno delo sindikalne podružnice in politična pasivnost, saj bi morala sindikalna podružnica prav v preteklem letu zastaviti vse sile, da bi uredila vsaj notranje odnose med posamezniki.

Malomarno poslovanje prizadetih uslužbencev je pripeljalo tako daleč, da bo moralo zadnjo besedo glede materialne odgovornosti izreči sodišče. Sodbo za politično in moralno odgovornost pa bo moral izreči kolektiv sam, ki je bil pri takem delu tudi najbolj prizadet.

BE

OBČINSKI SINDIKALNI SVET MARIBOR-TABOR O GOSPODARJENJU V PRVEM POLLETJU

Če je pomoč pravočasna

Občinski sindikalni svet občine Maribor-Tabor je temeljito pretresel gospodarjenje gospodarskih organizacij v prvem polletju.

Ugotovili so, da še nikoli niso dosegli tako lepih uspehov kot letos. Industrijska podjetja so presegla plan dohodkov za okrog dva odstotka. Le tri podjetja so bila v majhnem zaostanku. Povprečno so čisti dohodek povečali za 10 %, osebni dohodek pa za 19 %. Izredno lep uspeh sta dosegli Tovarna kos in srpov v Lovrencu in Gradbeno podjetje »Gradnje«. V prvem podjetju so letni plan čistega dohodka dosegli z 86 odstotki, v drugem pa za dvakrat več kot v prvem polletju preteklega leta.

Zanimivo je tudi to, da so v SLIKOPLESKU, kjer so spomladi zelo slabo stali, zboljšal poslovanje, kolektivu je uspelo zbrati preko enajst milijonov rezervnega sklada osebnih dohodkov. V lanskem prvem polletju pa so imeli nepokrite plače v višini letošnjega presežka.

Tudi v Opekarni Razvanje, kjer je bila svojčas še prisilna uprava, so zahvaljujoč rekonstrukciji za več kot petkrat povečali celotni dohodek v primerjavi z lanskim prvim polletjem.

Prav tako so izboljšali gospodarjenje v obrtnem podjetju »Zvezdi«. Ob podpori občine in z opustitvijo nekih delovišč v drugih republikah je kolektivu uspelo prebroditi razne težave in sedaj podjetje ekonomično posluje.

Navedeni primeri nedvoumno povedo: Kadar kolektivi začno pravočasno urejati pomanjkljivosti in jim sindikat in občina pravočasno in odločno pomagata, je uspeh zagotovljen.

V strukturi osebnih dohodkov so nastali le manjši premiki. Ker v podjetjih še ni steklo nagrajevanje po učinku, je odstotek gibljivega dela osebnih dohodkov porasel samo za 5 odstotkov. Zato bodo morali sindikati temu vprašanju posvetiti še več pozornosti.

PO KATEREM ČLENU

F. A., Laško: Več kot dve leti je že tega, ko ste izpolnili vse pogoje za priznanje osebne starostne pokojnine, ki Vam je bila tudi nato z odločbo priznana. Kljub upokojitvi z delom niste prenehali. Delate redno po 8 ur dnevno in prejemate za to svoje redno delo prejemke v polnem znesku in 50-odstotno pokojnino. Vprašujete, ali Vam bodo priznali za vsako leto zaposlitve po upokojitvi za 5 odstotkov povečano pokojnino. — **Odgovor:** Po 70. členu Zakona o pokojninskem zavarovanju se zavarovancu, ki izpolni pogoje za polno pokojnino, pa še nadalje dela poln redni delovni čas, poveča pokojnina za 5 odstotkov za vsako izpolnjeno leto takega rednega dela. Iz Vašega pisma je dovoljeno sklepati, da Vi izpolnjujete pogoje te določbe in da se Vam bo za vsako izpolnjeno leto dela v polnem rednem delovnem času povečala pokojnina za 5 odstotkov. Dobivali boste tako imenovano povečano polno pokojnino.

K. I., Ljutomer: Po »obratni potrebi« je polkvalificirani delavec premeščen na delo nekvalificiranega delavca. Ali ima premeščeni delavec pravico do osebnega dohodka po svoji kvalifikaciji, ali po delu, ki ga sedaj opravlja? **Odgovor:** Po 150. členu Zakona o delovnih razmerjih se delavcu brez njegovega poprejšnjega pristanka ne more odrediti delo na delovnem mestu, ki ne ustreza njegovi strokovnosti. Le izjemoma dovoljuje določba 151. člena, da je dopustno razporediti delavca na delovno mesto ne glede na njegovo strokovnost, kadar se občutno zmanjša obseg dela, v primeru prekinitve dela ali v drugih izrednih primerih, ki pa morajo biti vnaprej predvideni v pravilih podjetja. V primeru take premestitve, ki lahko traja največ 3 mesece, ima delavec pravico do obračuna osebnega dohodka po osnovah svojega rednega delovnega mesta. Glede na to je potrebno v Vašem primeru najpoprej ugotoviti, kakšna je »obratna potreba«, zaradi katere je bil delavec razmeščen v nasprotju s 150. členom Zakona o delovnih razmerjih. Treba je torej najpoprej preiskati, ali je premestitev sploh zakonita. Če so podani pogoji za izjemno razmestitev v smislu 151. člena citiranega zakona, potem ima delavec pravico do osebnega dohodka po delovnem mestu, kjer je delal pred to premestitvijo. Do obračuna osebnega dohodka po tem delovnem mestu pa ima tudi tedaj, če je premestitev nezakonita. V tem primeru ima poleg omenjene pravice še pravico zahtevati zaposlitev na delovnem mestu, ki ustreza njegovi strokovnosti.

POLLETNE KONFERENCE SINDIKALNIH PODODBOROV V TGA KIDRIČEVO

ENOTNOST KOLEKTIVA NAGRAJENA

V preteklih dneh so bile po sindikalnih pododborih Tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« v Kidričevem polletne sindikalne konference. Pogovarjali so se o aktualnih gospodarskih problemih in o gospodarjenju v prvem polletju.

Tako je sindikalni pododbor glinice I in II pripravil poročilo o delu članov pododbora, o uspehih obrata ter o problemih od letne konference. Največ pozornosti so posvetili uspehom in težavam v proizvodnji v prvem polletju, s katerimi so se srečavali pri uresničevanju proizvodnih planov. V prvem polletju so v obratu glinice presegli polletni plan za 21,66 odstotkov, kar je predvsem rezultat večje proizvodnosti in normalizacije proizvodnje v tretjem obratu. Proizvodnost dela je v tem obratu v primerjavi s koncem lanskega leta porasla kar za 12,62 odstotkov ob nespremenjenem številu zaposlenih delavcev. Tudi v obratu aluminija so proizvodni plan presegli skoraj z 20 odstotki, kar pa je pripisati predvsem boljši preskrbi elektrolize z elektroenergijo in tudi večji proizvodnosti dela.

Razen tega so delavci tovarne glinice in aluminija iz Kidričevega dosegali tudi drugod lepe uspehe. Na pobudo tovarniškega komiteja ZK in v sodelovanju s sindikalno podružnico so prostovoljno izkopali kanal za kabel za napeljavo električne cestne razsvetljave od tovarne do naselja delavcev. Tako so v dveh dneh opravili s prostovoljnim delom delo, ki ga cenijo na 1,5 milijona dinarjev in pokazali pri tem veliko enotnost vseh delavcev. Pri tej akciji so namreč sodelovali prav vsi, tudi tisti, ki ne stanujejo v tem naselju, ampak se vozijo na delo v avtobusi.

Razen tega so na polletnih konferencah razpravljali tudi o nagrajevanju in izboljšanju delovnih ter življenjskih pogojev delavcev. F. M.

Gorica dobila novo gimnazijo

Prejšnji teden so v Novi Gorici izročili svojemu namenu novo gimnazijsko zgradbo, ki ima štiri učilnice in druge pomožne prostore ter kabinete za sodoben pouk. Zaradi omejenega prostora bo pouk v novi gimnaziji v dveh izmenah. Gradnja gimnazije in oprema je veljala okoli 122 milijonov dinarjev.

Sedaj pa gradijo ob gimnaziji tudi nove prostore za osemletko, ki bo pod streho do konca leta. V teh prostorih bo 16 učilnic. Računajo, da bo dograjena do začetka prihodnjega šolskega leta. L. K.

Tekstilna tovarna Prebold

18-0-42

Tkalnica, oplemenilnica, elektro-foto gravura

Izdelujemo in nudimo trg. mreži: bombažne tiskane tkanine: cic, delen, keperbarhent, deftin, flanelo, blago za zimske in letne pižame, blago za žensko in otroško perilo, naglavne rute

Stanične tiskane tkanine: delen naglavne rute

CENE ZMERNE, BOGATA IZBIRA VZORCEV!

V šempetrski »Iskri« ustanovili sindikalno podružnico

V obratu »Iskre« v Šempetru pri Gorici so te dni ustanovili sindikalno podružnico. Ustanovnega zbora se je udeležil kolektiv, ki šteje že nad 200 članov. Poudarili so, da bodo glavne naloge podružnice, skrbeti za življenjske in delovne pogoje zaposlenih ter urejanje proizvodnih problemov. V tem mladem podjetju bodo v kratkem volili tudi organe delavskega upravljanja.

L. K.

DELAVCI LEŠKE »VERIGE« OBSOJAJO

Borca z družino postavili na cesto

Preteklo nedeljo so v Tovarni verig v Lescah imeli polletno sindikalno konferenco. Predsednik sindikalne podružnice tovariš Prpič je podal poročilo, ki je v glavnem zajelo tri važnejša vprašanja, in sicer: gospodarjenje v prvem polletju, izobraževanje kadrov in skrb za delovnega človeka.

Iz poročila je bilo razvidno, da so v prvem polletju realizirali 62 odstotkov celotne letne zadolžitve. Največje težave so imeli zaradi nerednega plačevanja dolžnikov, ki trenutno dolgujejo podjetju okoli 350 milijonov dinarjev. Zaradi tega tudi Veriga ne more poravnati svojih obveznosti do dobaviteljev in skupnosti. Ugotovili so, da so dosegli lepe uspehe pri higiensko-tehnični zaščiti, saj jim je uspelo znižati obratne nezgode kar za dve tretjini proti letu 1958. Tudi izobraževanju je podjetje posvetilo vso pozornost — pripravili so strokovne tečaje za pridobivanje kvalifikacije in visoke kvalifikacije. Čutijo pa potrebo po ustanovitvi centra za izobraževanje.

V razpravi so številni delegati poudarili važnost nagrajevanja po ekonomskih enotah in izrazili željo, da bi se ta sistem izpopolnjeval. Posebno živahno so razpravljali o higiensko-tehnični zaščiti, zdravstveni službi in gradnji stanovanj. Odločno so obsodili ukrep okrajnega sodišča Radovljica, ki je 14. septembra letos v večernih urah nasilno izselilo iz že tako slabega stanovanja njihovega delavca, člana sindikata Rajka Demšarja s štiričlansko družino. Opravo in otroke so postavili na dvorišče, ne da bi mu dodelili kakršnokoli drugo stanovanje. Tovariš Demšar je aktivni udeleženec NOV in v podjetju poznan kot priden delavec. Na konferenci so menili, da ne glede na to, kakšne argumente in zakonito podlago je sodišče imelo pri tem dejanju, kaj takega že zaradi mladoletnih in bolnih otrok ne bi smeli narediti. Tako sedaj Demšar z družino spi na nekem seniku v Poljčah pri Begunjah. N. B.

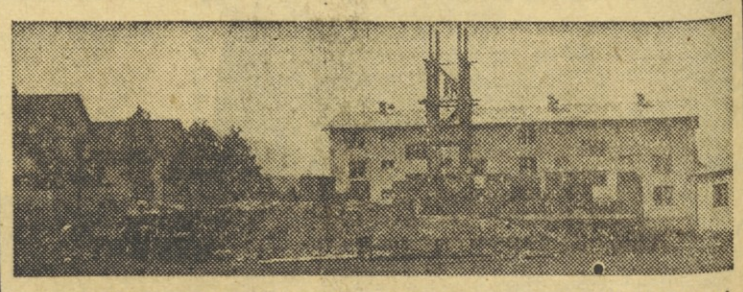

Tudi za delavce Tovarne verig v Lescah so stanovanja eden največjih problemov. Tovarna sicer gradi stanovanja, toda potreb je še vedno veliko več kot zgrajenih stanovanj. Na sliki: takoj ko so dogradili en blok, že začenjajo z gradnjo drugega. Upajmo, da bo v teh stanovanjih našel prostor tudi delavec Demšar, ki so ga postavili na cesto, kot piše naš dopisnik v sestavku »Borca z družino postavili na cesto«

RAZGOVOR OB DESETLETNICI DELAVSKEGA UPRAVLJANJA V »STOLU«

Uspehi dva in polkrat večji

»Kar težko verjamemo, da smo v preteklih desetih letih dosegli tako lepe uspehe. Človek, ki vsak dan spremlja proizvodnjo, niti ne opazi napredka, ki ga iz leta v leto dosegamo,« **tako nam je po slavnostni seji delavskega sveta kamniškega »Stol« dejal predsednik tovariš TINKO ČIČIGOJ.** »Ko smo pregledovali proizvodne uspehe našega podjetja v preteklem desetletju, smo ugotovili, da se je proizvodnja v tem obdobju povečala kar za **dva in polkrat,** čeprav smo v tem času zaposlili samo 20 odstotkov delavcev več.

Veliko sredstev smo vložili v razširitev podjetja in nabavo nove sodobne opreme (okrog 320 milijonov); v prihodnje pa nameravamo še bolj obsežno rekonstruirati podjetje. Po modernizaciji se bodo proizvodne zmogljivosti povečale za 100 odstotkov. Kljub popolnemu izkoriščanju teh zmogljivosti pa bomo zaposlili le 20 odstotkov več delavcev.

Čeprav je proizvodnja terjala znatna sredstva, nam je v »Stolu« uspelo za svoje delavce zgraditi 42 stanovanj, 15 delavcem pa smo pomagali pri njihovi zasebni stanovanjski graditvi. Letos bo dograjen še stanovanjski blok z 18 stanovanji.

Tudi na ostalih področjih skrbi za delovnega človeka smo mnogo storili.

Že v lanskem letu je v počitniškem domu v Piranu letovalo 272 delavcev, letos pa bo ob morju preživelo svoj dopust okoli 400 delavcev.

Zelo uspešno smo uredili družbeno prehrano. Obnovljeni obrat družbene prehrane izda dnevno več kakor 300 obrokov tople malice, 120 kosil in okoli 50 večerij.

Zelo jasen dokaz, da delavski sveti v preteklih letih niso zanemarili človeka na delovnem mestu, je tudi 3 milijone dinarjev sredstev, ki smo jih povprečno vsako leto porabili za osebna zaščitna sredstva, varnostne naprave in varnostno vzgojo. Dalje smo mnogo skrbi posvetili strokovnemu izobraževanju. Letos smo za strokovno izobraževanje namenili 5 milijonov dinarjev. Različne tečaje, seminarje in predavanja bo obiskovalo več kakor 500 delavcev.«

— Kako pa so posamezni člani delavskega sveta v preteklih letih sodelovali v razpravah na zasedanjih, smo še vprašali predsednika Čičigoja.

»Moram reči, da je sodelovanje članov na zasedanjih iz leta v leto boljše. Danes vsak predlog res lahko temeljito pretresemo, da se sleherni seznani z njim in lahko o njem presoja, predno glasuje.«

— In vaše želje ob desetletnici, nas je zanimalo.

Kot predsednik delavskega sveta si želim še večjega sodelovanja vsega kolektiva pri upravljanju podjetja. O vsem, kar se v kolektivu dogaja, o vseh problemih, ki se z njimi srečujemo na delovnih mestih, naj bi člani delavskega sveta in vsi člani kolektiva še bolj odkrito razpravljali.«

F. S.

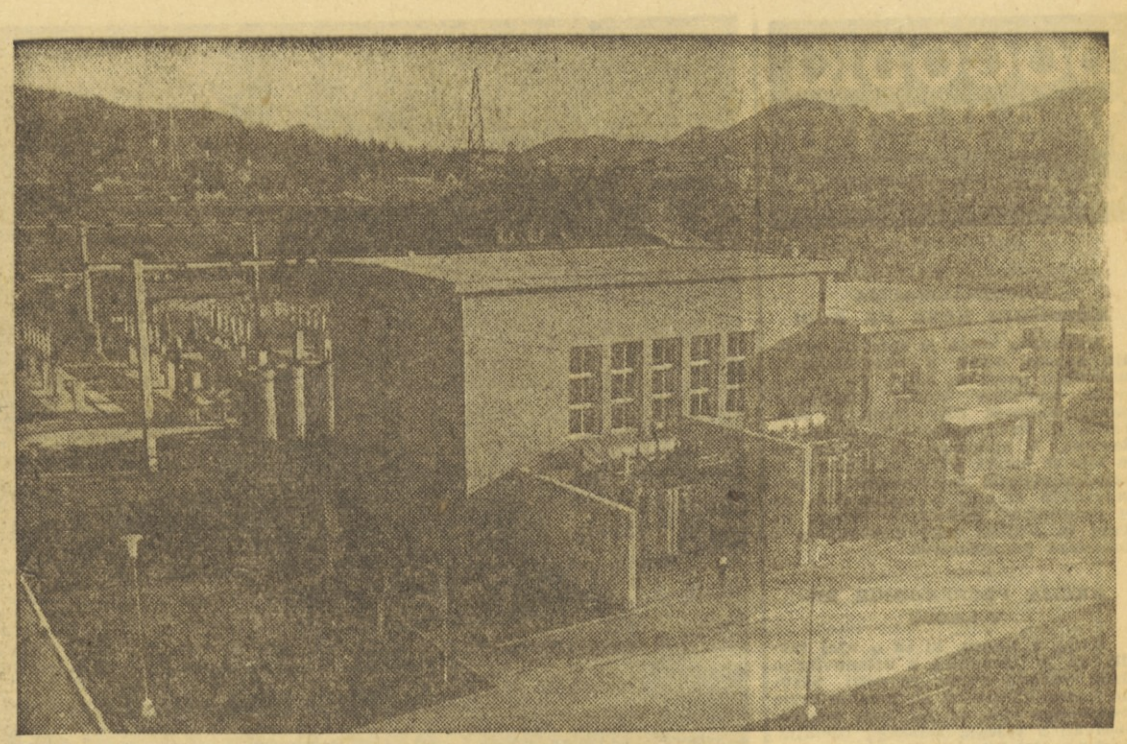

Nova trafo postaja pri termoelektrarni Velenje

TAM PRAZNOVAL 10-LETNICO UPRAVLJANJA

Svečan prikaz dejavnosti

Tretjega septembra je delovni kolektiv Tovarne avtomobilov iz Maribora praznoval 10. obletnico delavskega samoupravljanja. Tega dne je bila v podjetju osrednja proslava, ki jo je začel predsednik sindikalne organizacije, nakar je govoril predsednik delavskega sveta. Najzanimivejša točka sporeda je bil velik mimohod pripadnikov športnih in drugih organizacij. V tem defileju so sodelovale tudi skupine članov kolektiva, razvrščene po poklicih. Tako so bili na primer kovači oblečeni v zaščitne obleke, na ramah pa so nosili kladiva. Tudi člani kolektiva ostalih poklicev so nosili na sebi predmete, ki so značilni za njihovo stroko iziroma poklic.

Na čelu te pisane kolone sta dva mladinca v delovnih oblekah nosila veliko tablo z napisom: »Tovarne delavcem!. 5. 9. 1950 je delovni kolektiv TAM prevzel upravljanje v svoje roke«.

V nadaljevanju kulturnega programa so sodelovali še recitatorji, pevci in godbeniki DPD Svobode Tezno.

V počastitev 10-letnice delavskega samoupravljanja v TAM so bila prirejena tudi številna športna tekmovanja. Najprej so se v internem tekmovanju pomerili športniki podjetja za naslove prvakov v posameznih disciplinah, tretjega septembra popoldne pa so priredili finalna tekmovanja v posameznih disciplinah med reprezentanco TAM in reprezentancami Elektrokovine ter tovarno iz Karlovca. Večino lovorik in prvih mest na tem tekmovanju so osvojili športniki Tovarne avtomobilov iz Maribora.

R. G.

Člani delavskega sveta Tovarne avtomobilov iz Maribora pri razgovoru

Z lastnimi sredstvi

Šele pred osmimi leti je nastalo Elektrostrojno podjetje Grosuplje. Čeprav je kolektiv majhen in se je moral vseskozi boriti s številnimi problemi, je dosegel prav lepe uspehe. Odrekli so se delitvi dobička in tako jim je predvsem z lastnimi sredstvi uspelo, da so v nekaj letih obnovili delavnico in druge prostore. Pred kratkim so s skromno slovesnostjo proslavili tudi začetek obratovanja nove livarne. Vse to jih je veljalo več kakor 13 milijonov dinarjev.

DESET LET DELA IN USPEHOV V MARIBORSKI TOVARNI »BORIS KIDRIČ«

V KORAK S ČASOM

Deset let v zgodovini podjetja, ki bo kmalu proslavljalo stoletnico obstoja, niti ni tako dolgo obdobje in bi najbrž teh deset let minilo neopazno, da ni leta 1950 delovni kolektiv Tovarne železniških vozil »Boris Kidrič« v Mariboru prevzel upravljanje podjetja v svoje roke.

Takrat ni bilo lahko. Delavnica železniških vozil je bila pred tem vseskozi podrejena glavni direkciji Jugoslovanskih železnic, nikdar ni bila samostojna gospodarska organizacija, temveč vedno podrejena direkciji, ki je delala le po naročilih iz Beograda. Jasno je, da je tak način dela zapustil zlasti pri upravni službi globoke sledove, ki jih je marsikje čutiti še danes. Zato je tudi kolektiv te tovarne moral prebresti precej večje težave kot ostali kolektivi.

Na vso prehojeno desetletno pot pa so lahko danes samo ponosni. V teh dosetih letih je več kot 500 članov kolektiva delovalo v delavskem svetu, vsi ostali delavci pa so prav tako pomagali urejati probleme na množičnih sestankih. V teh desetih letih so zgradili več kot prej v petdesetih — med ostalim novo dvorano za potniške vozove, centralno skladišče, novo elektrodelavnico, visokonapetostno preizkusno postajo, sodoben laboratorij, novo skladišče za vnetljive snovi, nov konstrukcijski biro, pocinkovalnico, pleskarno, sodobno ambulanto, oblačilnice in umivalnice ter napravili več pregrad in adaptacij. Razen tega so kupili precej novih strojev in orodja. Za vse to so dali preko milijarde dinarjev.

Tudi za oddih delavcev so skrbeli. Podjetje ima dva počitniška domova: v Piranu in Kaštel Gomilici. Razen tega pa so na Mariborskem jezeru zgradili novo čolnarno. Za svoje delavce so zgradili štiri stanovanjske bloke z 227 stanovanji.

Za prihodnje pa imajo še mnogo načrtov in želja. Jugoslovanske železnice se bodo morale modernizirati in povečati svoj vozni park. Sedanje parne lokomotive bo treba nadomestiti z Diesel in električnimi lokomotivami. Zato pripravlja tudi Tovarna železniških vozil rekonstrukcijo podjetja, v načrtu imajo gradnjo nove dvorane za popravilo motornih vozil in nekatere druge objekte za sodobno proizvodnjo. S proizvodnjo novih vagonov hladilnikov so si pridobili izkušnje, tako da se sedaj ne bojijo več prevzeti naročil za sodobna železniška vozila. Izdelovati namerajo moderne štiriosne potniške vozove, salone, hladilnike, cisterne in slično. To bo nedomno terjalo, da si podjetje vzgoji dober strokovni kader. Zato so ustanovili kadrovsko službo in izobraževalni center, razen tega pa štipendirajo več mladih ljudi na visokih, srednjih in industrijskih šolah.

F. Š.

»Savinja« ima dober pravilnik o nagrajevanju

Pred dnevi je imela sestanek tudi komisija za gospodarska in tarifna vprašanja občinskega sindikalnega sveta Mozirje, kjer so pregledali nekatere na novo predložene tarifne pravilnike. Med njimi je bil najboljši pravilnik trgovskega podjetja »Savinja« Mozirje. To podjetje je nastalo pred kratkim z združitvijo treh trgovin. Člani komisije so menili, da je pravilnik dober. Za osnovo ima načelo nagrajevanja po gospodarskem uspehu tako posameznikov kot celotnega kolektiva.

Razpravljali so še o predloženih pravilnikih o delovnih razmerjih in pravilih gospodarskih organizacij. Sklenili so, da bo komisija izdelala analizo o gospodarjenju v prvem polletju in jo predložila v razpravo plenumu občinskega sindikalnega sveta.

S. P.

Cementarji proslavili desetletnico upravljanja

Tudi v trboveljski Cementarni so pred dnevi proslavljali desetletnico delavskega upravljanja. Po proslavi so prikazali razvoj tovarne v pesmi in besedi. Pri tem so sodelovali pevski zbor »Zarja« in drugi člani kolektiva. Slavnosti so se udeležili tudi številni gostje iz trboveljskih in ostalih slovenskih kolektivov.

Š.

PISMA NA NAŠ NASLOV

Pridružite se še vi!

Spoštovani tovariš urednik!

Pred dnevi smo imeli v Tovarni glinice in aluminija v Kidričevem polletne konference sindikalnih pododborov. Med drugim smo govorili tudi o pridobivanju novih naročnikov na naš delavski list »Delavsko enotnost.« Ker menim, da smo pri pridobivanju novih naročnikov le uspeli, se mi zdi, da je prav, da povem tudi drugim kolektivom nekaj o naši akciji.

Vsi člani vodstev pododborov smo prikazali članom našega kolektiva pomembnost in vsebino tega delavskega časopisa. Marca meseca, ob letni konferenci, smo imeli le 16 naročnikov na Delavsko enotnost. Danes pa jih imamo že okoli 150 samo v oddelku glinice I in II. To kaže, da se da z dobro voljo in pripravljeno organizacijo, marsikaj doseči. Vodstvo sindikalnega odbora glinice I in II je tudi sklenilo, da bo s to akcijo nadaljevalo še naprej, da bi pridobili še tistih nekaj ostalih delavcev. Upamo, da bomo uspeli. Hkrati pa bomo ta način našega dela pri pridobivanju novih naročnikov za Delavsko enotnost prenesli preko sindikalne podružnice še na ostale pododbore in jim nudili pomoč. Menimo, da smo se te akcije pravilno lotili in da bo našim delavcem ta list mnogo koristil, saj lahko v njem preberemo vse tisto, s čemer mora biti naš delavec seznanjen.

Želimo pa, da bi nas in našo akcijo posnemali tudi drugi delovni kolektivi, da bi nas ta list še trdneje povezoval med seboj. Prepričani smo, da ne bomo ostali osamljeni.

FRANC MEŠKO

Kaj naj dodamo k temu, kar nam je napisal član kolektiva Tovarne glinice in aluminija iz Kidričevega? Takega pisma smo vsekakor lahko samo veseli.

UREDNIK

S SEJE OBČINSKEGGA LJUDSKEGA ODBORA CELJE

Ob polletju skoro četrtino več

Na zadnjo sejo občinskega ljudskega odbora Celje so se odborniki dobro pripravili. Tudi udeležba je bila boljša kot na nekaterih prejšnjih sejah. Razpravljali so o odloku o minimalnih agrotehničnih ukrepih v kmetijstvu, zbor proizvajalcev pa je razpravljal tudi o gibanju gospodarstva v prvem polletju in o obratnih sredstvih. Tudi poroštev za posojila podjetjem niso izglasovali kot nekdaj brez predhodne razprave. Kaže, da bo v bodoče vsaj zbor proizvajalcev zahteval pred odobritvijo posojila temeljite analize o gospodarjenju podjetij, ki prosijo posojila. Na občinskem ljudskem odboru Celje sicer imajo take analize, vendar o tem bore malo izvedo odborniki zbora proizvajalcev in je tako običajno odvisno poroštvo le od enega uslužbenca ljudskega odbora.

Izračuni kažejo, da je bilo prvo polletje zelo uspešno, saj je znašal dohodek (brez kmetijstva) v celjski občini 23.623 milijonov dinarjev, medtem ko so lani v tem obdobju ustvarili 19.147 milijonov dinarjev, to se pravi, da so letos ustvarili za 23,4 odstotke več. Še posebno lepe uspehe je dosegla trgovina, ki je zelo napredovala od lanskega leta. prav tako je na primer gradbeništvo v primerjavi z istim obdobjem lani ustvarilo kar za 49 % več. Zelo visok porast pa so zabeležili tudi v industriji — od 14.671 na 17.571 milijonov dinarjev ali za 20 %, pri čemer je treba upoštevati, da je bil plan v industriji višji kot prejšnja leta in da bodo morala celjska podjetja dobro iskoristiti svoj zastareli strojni park. To je nedvomno tudi odraz visoke produktivnosti dela.

Čisti dohodek je porastel za 14 % v primerjavi z istim obdobjem lani. V gradbeništvu je porastel za 28 %, v industriji pa za 14 odstotkov. Gradivo za polletno analizo gospodarstva je bilo pomanjkljivo predvsem v tem, ker ni analiziralo izpada delovne sile za to obdobje in tako člani zbora proizvajalcev niso mogli dobiti točne slike o gospodarjenju in upravljanju v posameznih panogah gospodarstva, kaj šele v posameznih podjetjih. Zato odborniki s predloženim materialom niso bili zadovoljni. To je vsekakor resno opozorilo odgovornim uslužbencem občinskih ljudskih odborov, ki včasih mislijo, da se morajo odborniki pač zadovoljiti s tistim, kar jim pripravijo.

BE

V Mozirju se pripravljajo

Na sestanku predsednikov delavskih svetov in sindikalnih podružnic večjih gospodarskih organizacij, ki ga je pred dnevi sklical občinski sindikalni svet Mozirje, so med drugim razpravljali tudi o sodelovanju občinskega sindikalnega sveta z gospodarskimi organizacijami in pomoči, da bi dosegle čimboljše proizvodne uspehe. Razen tega so razpravljali o polletnih sindikalnih konferencah, ki bodo končane do 15. oktobra. Na teh sestankih bodo obravnavali gospodarski razvoj in probleme podjetij v prvem polletju. Razen tega so priporočili večjim gospodarskim organizacijam, naj čimbolj svečano proslave desetletnico delavskega upravljanja.

S. P.

Litostrojski Zbornik ob desetletnici

V počastitev desetletnice delavskega samoupravljanja v Litostroju je kolektiv izdal Zbornik na tridesetih straneh, kjer prikazujejo razvoj in delo samoupravnih organov v preteklih desetih letih od ustanovitve prvih organov upravljanja pa vse do izvolitve obratnih delavskih svetov. Zanimivo je, da je v tem velikem kolektivu delal v delavskem svetu vsak peti član kolektiva.

V Zborniku prikazujejo tudi gospodarski napredek podjetja. Tako so leta 1950 naredili 3824 ton, leta 1960 pa že 18.150 ton izdelkov, ki so jih leta 1950 prodali za nekaj več kot 293 milijonov, letos pa so iztržili že za 8300 milijonov dinarjev izdelkov. Pri tem so imeli pred desetimi leti zaposlenih 1472 delavcev, letos pa je zaposlenih v Litostroju 2835 delavcev. Skupno so izdelali samo turbin za okoli 2 milijona KS, 181 turbinskih central itd.

F. V.

Strojni tovarni se odpira nova pot

Deveti september 1950 je bil za kolektiv Strojne tovarne v Trbovljah zgodovinski trenutek. Tedaj so delavci prevzeli v upravljanje svoje podjetje.

V razdobju teh desetih let je Strojna tovarna napravila velik korak naprej. Razširili so svojo proizvodnjo tako, da ustvarjajo sedaj za več kot 3 milijarde dinarjev, po končani rekonstrukciji pa bodo ustvarjali za okoli 7 milijard in v perspektivi celo za 15 milijard dinarjev izdelkov. Znatno so povečali število kvalificiranega kadra. Vso skrb posvečajo izobraževanju članov kolektiva, saj se strokovno šola okoli 90 odstotkov vseh delavcev. Vzporedno s proizvodnjo so urejali tudi stanovanjsko vprašanje, tako da so njihovi delavci dobili v Zgornjih Trbovljah prav lepa stanovanja.

Š.

Nova tovarna gumiranega papirja v Velenju

V Velenju gradijo že drugo novo tovarno v šoštanjski občini — tovarno gumiranega papirja. Dosedanji obrat je bil v ozkih privatnih prostorih. Gradnja nove tovarne s stroji pa bo veljala približno 40 milijonov dinarjev. Lani so proizvedli 140 ton gumiranega papirja, letos pa imajo v načrtu 170 ton. V novih prostorih bodo proizvodnjo lahko povečali za več kot 50 odstotkov.

V-ko

Pocenili smo kilovatno uro

Pred nedavnim so v Termoelektrarni Velenje, ki je med najstarejšimi v Sloveniji, praznovali desetletnico delavskega upravljanja. Ob tej priložnosti je predsednik delavskega sveta tovariš Branko Ograjšek odgovoril našemu dopisniku na nekaj vprašanj o gospodarjenju v podjetju.

Kako se je uveljavilo delavsko samoupravljanje v teh desetih letih?

Moram reči, da zares dobro. Delavski svet, sindikat in KZ v podjetju tesno sodelujemo in skupno urejamo proizvodne probleme.

In rekonstrukcije?

Teh nismo imeli. Opravili smo le nekatere izboljšave. Tako smo izolirali vse parovodne naprave, izboljšavo smo opravili tudi na strojih in tako pocenili kilovatno uro. Tako damo sedaj le približno 3 kg premoga za eno kilovatno uro. Zgradili pa smo novo trafo postajo in tako dobili prepotrebno razdelilno postajo. S tem smo se tudi priključili na slovensko omrežje. Lani so priključili toplovod, ki ogreva Novo Velenje in novi jašek. Tako je s smotrno izrabo pare postala naša elektrarna tudi toplarna, kar je menda edinstven primer v Slveniji.

In življenje vaših delavcev?

Uredili smo prijetno kantino, kjer dajemo tople obroke. Kantina je hkrati družabni prostor, kjer smo namestili televizor in se ob njem zbirajo zvečer naši delavci. Asfaltirali smo cestišča okoli elektrarne in dobili tudi nove poslovne prostore v bivši direkciji rudnika.

Kakšna je perspektiva vašega podjetja?

Težko je kaj reči. Vse je odvisno od eksploatacijskega področja rudnika in premogovnega stebra pod našo elektrarno. Radi pa bi izboljšali vskladiščenje premoga in uredili prevoz premoga z visečim transportnim trakom.

V-ko

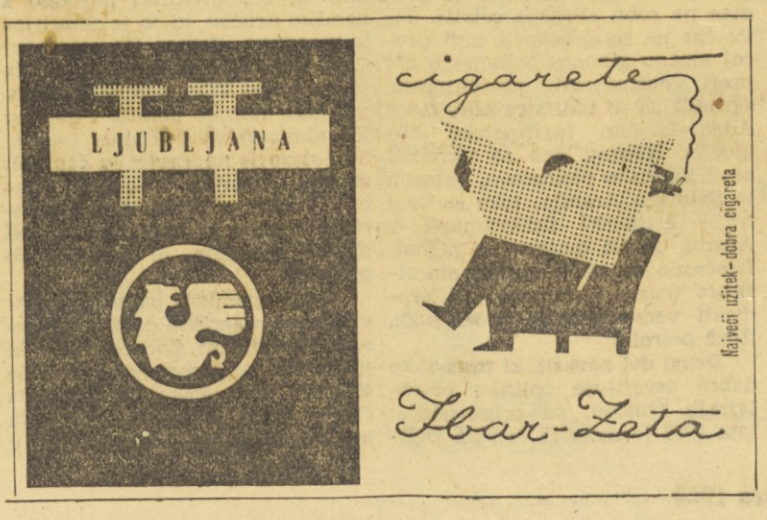

DOGODKI V SVETU
OD TEDNA DO TEDNA

NACIONALIZACIJA AMERIŠKIH BANK NA KUBI

Kubanska vlada je sprejela prejšnjo soboto odlok o nacionalizaciji ameriških bank na Kubi. To so največje ameriške banke Manhattan Bank, National City Bank iz New Yorka in Prva nacionalna banka iz Bostona. V sporočilu je rečeno, da so bile te banke odločilni činitelji in najučinkovitejši instrumenti v prizadevanju ameriških monopolov, da bi deformirali ekonomski sistem na Kubi in olajšali tuje vmešavanje v kubansko gospodarstvo.

AKCIJA PROZAHODNIH SIL V LAOSU

Kriza v Laosu, ki so o njej menili, da je prenehala z ustanovitvijo vlade Suvana Fume, se ostri. Glavno mesto Vijentijan so bombardirale prozahodne sile, ki jih vodi general Nosavan s tujega, tajskega ozemlja. Nosavan je bil imenovan za podpredsednika v Fumovi vladi, vendar ni šel v Vijentijan, temveč se je odpravil na jug proti meji Tajske, članice SEATO. V mestu Savanaketu je skupaj s princem Bun Umom sprožil akcijo, da bi odstranil Fumovo vlado, pri čemer so ga odkrito podprli krogi SEATO (ameriško sedmo ladjevje se je koncentriralo v Južnem kitajskem morju). Številna znamenja kažejo, da si Zahod prizadeva podrediti Laos nadzorstvu tistih sil, ki so za odkrito zvezo Laosa z Zahodom ter proti politiki ostajanja izven blokov in nevtralnosti, kar je Laos dolžan upoštevati po ženevskih sporazumih o Indokini, sprejetih leta 1954.

INDIJSKO-PAKISTANSKI SPOR PORAVNAN

Predsednik indijske vlade Nehru je obiskal Karači, kjer sta s pakistanskim predsednikom Ajubom Kanom podpisala sporazum o razdelitvi voda reke Ind. Spor za te vode je nastal že med ustanavljanjem Indije in Pakistana kot neodvisnih dežel. Takrat so prišle vode na obmejnih področjih pod Indijo, namakalne naprave pa so ostale v Pakistanu. Spor se je ostril, ker je Pakistan gradil prekope, Indija pa svoje namakalne sisteme, tako da je bil problem zaradi delitve voda in stroškov za graditev novih dragih naprav čedalje hujši.

Sedanji sporazum ureja ta vprašanja in tako odstranjuje vzroke hudih razprtij med obema deželama. Omogoča graditev novega akumulacijskega sistema, ki bo pospešil razvoj področij na obeh straneh indijsko-pakistanske meje. Sporazum je kot eden izmed številnih drugih utrl pot k ureditvi odnosov med obema deželama, o katerih ne bi mogli reči, da so bili prijateljski. Zdaj so se odprle možnosti za nov napredek pri poravnavi še zadnjega hudega spora med obema sosedoma, pri ureditvi kašmirskega vprašanja. Nehrujevi razgovori v Karaču so bili vsekakor usmerjeni k temu cilju, zato so zelo pomembni ne le zaradi razvoja indijsko-pakistanskih odnosov, temveč tudi s stališča stabilizacije razmer v tem delu sveta.

BEOGRAD — Te dni je odpotoval v domovino norveški minister za delo in komunalne službe Andreas Cappelen, ki se je dva tedna mudil v naši deželi in si ogledal številne ustanove. Na fotografiji: srečanje Cappelena z Edvardom Kardeljem.

ZMAGA SOCIALNIH DEMOKRATOV NA ŠVEDSKEM

Na nedeljskih volitvah na Švedskem je Socialdemokratska stranka prepričljivo zmagala. Dobila je pet novih mandatov, tako da ima zdaj 116 izmed skupno 232 poslanskih sedežev v parlamentu. Konservativci so izgubili devet poslancev, število komunističnih poslancev pa se je zvišalo na šest.

Ker se socialni demokrati lahko pri urejanju bistvenih vprašanj zanašajo na podporo komunistov, zlasti kadar gre za nevtralno politiko v svetovnih sporih, lahko vlada Tage Erlanderja računa z učinkovito premočjo v parlamentu.

FGTB PROTI VLADNI POLITIKI

Na sestanku biroja Splošne federacije dela Belgije (FGTB) so sprejeli vrsto sklepov, v katerih protestirajo proti vladni politiki na področjih, za katera so zainteresirani sindikalno organizirani delavci. Socialistični sindikati so predvsem nezadovoljni s sklepom vlade, da bo zmanjšala obseg ponovne zaposlitve nezaposlenih delavcev v posameznih občinah, spričo česar se bo položaj brezposelnih še poslabšal. FGTB posebej opozarja, da ne bo dovolila, da bi vlada s svojo politiko ogrožala socialne pridobitve delavcev in vsilila delavskemu razredu višje davke. Hkrati poudarjajo sindikati, da se bodo borili za popolno zaposlitev ter za gospodarski in socialni napredek.

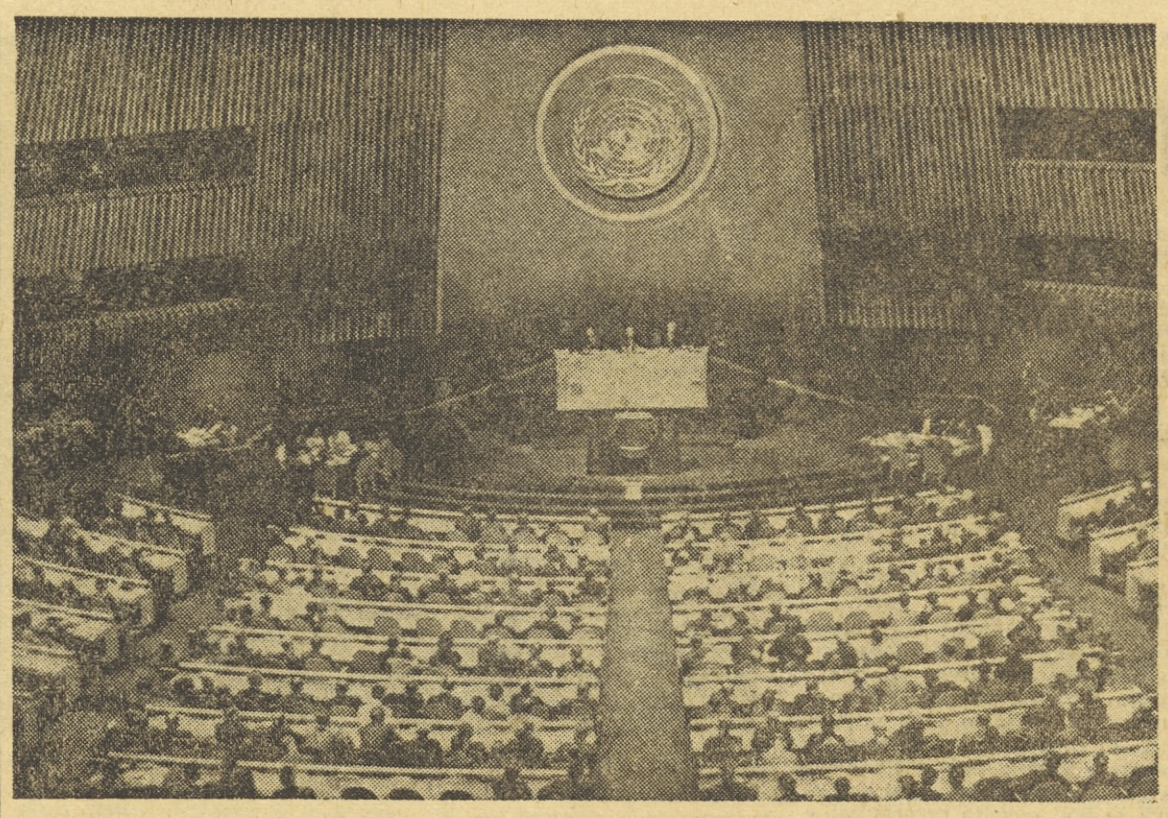

NEW YORK — Dvorana Generalne skupščine OZN postaja pretesna. Za nove članice so morali postaviti nove klopi. Da bi vsaj bilo čimveč novih klopi! Na fotografiji: pogled v dvorano

Razvoj krize v Kongu

Dogodki v Kongu se še nadalje razvijajo v znamenju negotovosti. Po akciji polkovnika Mobutuja je predsednik Lumumba za nekaj dni izginil, potem pa je nenadoma nastopil z dokumentom o pomiritvi s predsednikom Kasavubujem. Še istega dne pa je Kasavubu zanikal ta dokument, medtem ko je Lumumba še nadalje vztrajal pri tem, da sta se sporazumela in da ve za ta sporazum tudi predstavnik ZN v Kongu. Pri pomiritvi predsednika vlade in šefa države so imeli pomembno vlogo predstavniki afriških dežel, ki so nastopili kot posredniki.

Dokument o pomiritvi vsebuje deset točk, med katerimi so najvažnejše naslednje: vlada ne more sprejeti nobene važne politične akcije, dokler se ne posvetuje in ne obvesti o njem predsednika države; predsednik vlade ne bo sprejel nikakršnega sklepa, dokler ne bo o njem razpravljal ministrski svet; vlada bo samostojno odločala o tem, ali bo sprejela ali odklonila pomoč, ki ji jo bo kdo direktno ponudil, vendar bo treba to pomoč, če bo sprejeta, uporabiti po posredovanju ZN in v okviru programa, s katerim bi se strinjala kongoška vlada; ustanovili bodo komisijo, ki bo proučevala probleme pokrajin Katange in Kasaia, da bi našli mirno rešitev v okviru ozemeljske nedotakljivosti Konga; ustanoviti je treba mešano komisijo predstavnikov Konga in ZN, ki bi nadzorovala izvajanje programa pomoči; napovedani so tudi ukrepi za organiziranje armade, žandarmerije in policije ter procedura o ustanavljanju novih pokrajin.

Medtem pa je polkovnik Mobutu nadaljeval akcijo. Njegovi vojaki so zasedli vsa ministrstva, polkovnik je novinarjem prepovedal stik z Lumumbo. Hkrati so pod njegovim pokroviteljstvom objavili ustanovitev tako imenovanega sveta visokih komisarjev pod predsedstvom zunanjega ministra v Ilejevi vladi Bomboka. Ukaz o ustanovitvi tega sveta je podpisal Kasavabu. Svet je »začasnega in tehničnega značaja«, njegova prva naloga pa je baje zagotoviti red in mir, vendar je očitno, da je bil ustanovljen z namenom, povzročati zmedo in zagotoviti uspeh akciji Kasavubu-Mobutu.

Lumumba je izjavil, da smatra Mobutujeve akcije za nezakonite, od ZN pa je zahteval, naj mu dajo letalo, da bi potoval v New York na zasedanje Generalne skupščine ter razložil stališča zakonite vlade do krize, ki je nastala v deželi. Vendar poveljstvo ZN ni ugodilo tej njegovi zahtevi.

IZ GOVORA PREDSEDNIKA TITA PRED GENERALNO SKUPŠČINO OZN

RAZLIČNI DRUŽBENI SISTEMI NE SMEJO BITI RAZLOG ZA VOJNE SPOPADE

(Nadaljevanje s 1. strani)

bi zaščitili in pomagali težnjam kongoškega ljudstva za ohranitev neodvisnosti in celotnosti dežele. Prav tako se je nujno potrebno lotiti ukrepov, da bi nadaljevali nudenje potrebne ekonomske in tehnične pomoči. Jugoslovanska delegacija bo s svoje strani podprla vse ukrepe, ki bi bili v soglasju s temi cilji.

Pomembnost razorožitve kot enega izmed ključnih problemov vojne in miru je splošno priznana. Zavest o tem pa ni realizirana kot nujno potrebna konkretna akcija v dosedanjih poskusih za ureditev tega vprašanja. Tako je prišlo do stanja, da dobiva razorožitev v mednarodnih odnosih posebno mesto, ki ima morda — tako se mi zdi — bolj kritičen pomen kot kdajkoli prej.

Zavoljo tega se moramo nujno lotiti urejanja problema razorožitve. Pri tem moramo imeti neprenehoma v mislih, da se v času, ki teče, neprestano in vse intenzivneje odvija dirka v oboroževanju, katere rezultati nujno otežkočajo vsak nov ukrep za razorožitev in ga delajo še bolj zamotanega. Iz dneva v dan se pojavljajo vse novejše in nevarnejše vrste orožja, katere je vse teže kontrolirati, širi se krog dežel, ki imajo tako orožje. Če gre torej za razorožitev, je napačno dejati, da se dirka nadaljuje: le-ta se vedno bolj pospešuje, krepi in zaostruje.

Kako absurdne obsege zavzema vse hitrejša dirka v oboroževanju in kako negativne so njene posledice za človeštvo, je moč ponazoriti na več načinov, zato tod tega ne nameravam napraviti. Dejstvo pa na primer, da le en »Super-bombnik B 70« stane toliko, kolikor je znesek celotne pomoči, ki je bila dana prek Združenih narodov za razvoj premalo razvitih dežel v enem letu, samo po sebi kaže, da moramo nujno zapustiti pot, po kateri zdaj gremo.

Gospod predsednik,

sedanje tako imenovano ravnotežje v oborožitvi je doseženo na tako visoki in nevarni ravni vojaške tehnike, da pravzaprav vsak dan vse bolj izgublja svoj smisel. To ravnotežje ne prinaša varnosti, kot nas želijo prepričati pristaši take politike. Nasprotno: to se spreminja v stanje popolne negotovosti in neprenehne smrtne nevarnosti za človeštvo.

Da bi ustvarili pogoje, v katerih bi lahko imeli napori za dosego razorožitve uspeh, je očitno nujno potrebno, kot sem že dejal, da bi dosegli minimum ugodne atmosfere in najbolj nujno potrebno stopnjo medsebojnega zaupanja. Doslej smo, žal, pogosto šli v obratni smeri. Ne moremo n. pr. predpostaviti, da je moč hkrati tako uspešno voditi razgovore in kršiti suverenost ter narodne meje partnerja v razgovorih, ne glede na to, s kakšnimi motivi bi branili tako negativno prakso.

Kot izraz negativnih pogledov tistih, ki se niti v sedanjih pogojih obstajanja raketnega in jedrskega orožja ne morejo odreči potencialni uporabi sile in vojne kot metode za ureditev spornih mednarodnih vprašanj, pa se prav tako srečujemo z različnimi teorijami o možnostih ali celo o nenevarnostih lokalnih vojn. Te teorije se razvijajo kljub nekaj izredno zgovornim izkustvom, ki smo jih glede tega imeli v povojnem obdobju, čeprav bi na osnovi tega moralo biti jasno vsakomur prav nasprotno, to je, da ima pri sodobnih odnosih v svetu vsaka lokalna vojna neizbežno težnjo, da bi se spremenila v splošno.

Po našem mnenju vsebuje bistvo miroljubne in aktivne koeksistence pomembne elemente, ki jih zdaj še nismo splošno sprejeli v mednarodnih odnosih, zaradi česar se na različne načine vse bolj zastrupljajo odnosi med narodi in državami na svetu.

Prvo osnovno načelo koeksistence kot jo dojemamo mi, je to da različni družbeni sistemi ne smejo biti razlog za vojne spopade in zavora mirnega sodelovanja med državami in narodi. Drugo osnovno načelo miroljubne koeksistence je, da bi različne sporne probleme urejali na miren način in da bi silo in vojne izločili iz prakse v mednarodnih odnosih. Tretje osnovno načelo je, da bi spoštovali obveznosti nevmešavanja v notranje zadeve drugih narodov in držav in pravice vsakega naroda, da si sam ureja svoj notranji razvoj in življenje.

Na drugi strani je prav tako napačno dojemanje, naj bi koeksistenca pomenila konserviranje obstoječih odnosov, n. pr. na področjih pod kolonialno kontrolo in na področjih, kjer so močnejši in bolj razviti zgradili privilegirane pozicije v slabših in bolj nerazvitih deželah. Tako dojemanje je v očitnem nasprotju z duhom in pomenom koeksistence, ki ne more služiti zaustavljanju zgodovinskih procesov v mednarodnem življenju. Le-ta pa spodbuja in olajšuje te procese, pri čemer ne vodi do vprašanja svetovnega miru, marveč ga še bolj stabilizira. Zavoljo takega našega gledanja na misel koeksistence je za nas nesprejemljiva razlaga, po kateri bi se le-ta v sedanjem svetu omejila le na zagotovitev koeksistiranja obstoječih grupacij.

Prepričan sem, da bi bilo treba na tem zasedanju sprejeti tudi določene splošne direktive, morda v obliki deklaracije Generalne skupščine o naporih in normah, ki so nujno potrebne, da bi odstranili mednarodno napetost, prispevali k napredku miroljubnih sosedskih odnosov med državami in da bi vsestransko razvijali mednarodno sodelovanje.

Pred nami, predstavniki velikih in malih dežel, je velika in edinstvena naloga, da s skupnimi napori prispevamo, da bi šli ljudje in napori vsepovsod po svetu naproti bolj vrednemu jutrišnjemu dnevu.

Temeljni kamni OZN

Dne 1. januarja 1942 so predstavniki 26 dežel protihitlerjevske koalicije podpisali Deklaracijo Združenih narodov, upoštevajoč na ta način osnovna načela Atlantske listine in potrjujoč željo, da s skupnimi napori zmagoslavno zaključijo vojno proti silam Osi.

Štiri velike sile ZDA, Velika Britanija, Kitajska in ZSSR so objavile 30. oktobra 1943 v Moskvi Deklaracijo o splošni varnosti, v kateri je poudarjena potreba po čim prejšnji ustanovitvi mednarodne organizacije, osnovane po načelih suverenosti in enakosti vseh miroljubnih dežel, na načelih boja za mir in varnost.

Prvi načrt take mednarodne organizacije je bil rezultat razgovorov, ki so jih imeli predstavniki štirih velikih sil poleti in jeseni 1944. leta v Danbartn Ochsu v ZDA.

Na krimski konferenci, ki je bila od 4. do 11. februarja 1945 v Jalti, so sklenili, da skličejo mednarodno konferenco, ki bo izdelala listino Združenih narodov na podlagi predloga iz Danbartn Ochsa.

Ta konferenca je bila v San Franciscu od 25. aprila do 26. junija 1945. Zadnjega dne so podpisali listino ZN, katero je večina dežel članic ratificirala 24. oktobra 1945.

Dve leti pozneje so 24. oktober proglasili z resolucijo Generalne skupščine za dan Združenih narodov, ki ga zdaj slavimo po vsem svetu.

PRERIVANJE V »PRAZNI ČETRTI«

Na jugu Arabije se Velika Britanija prepira z velikimi ameriškimi družbami

Na jugu Arabije je puščava, imenovana »Prazna četrt«. Tod je začela groziti petrolejska groznica. Iraška vlada namreč vodi že dalj časa razgovore z »državo v državi« — Iraško petrolejsko družbo. V vsem arabskem svetu pa so vedno bolj glasne zahteve za pravičnejšo razdelitev petrolejskih dobičkov. Ta vojna se počasi, vendar gotovo širi v vse skrite kotičke te strašne puščave.

Povest o petroleju na tem oddaljenem jugu okrog Jemena in Adena se je začela pred 20 leti, ko je tod major Hamilton (zdaj lord of Belhauen) krepil imperialistične pozicije na nerazmejeni meji proti Jemenu in odkril — petrolej. Dvajset let pozneje je »Petroleum Consentions Limited«, podružnica »Iraške petrolejske družbe«, dobila od angleške oblasti ekskluzivno koncesijo za petrolej v vsem protektoratu. Krona v tem razvoju pa je bil podpis pogodbe med Vzhodnim protektoratom in družbo. Pogodbo so sklenili pod zaščito britanskega guvernerja. Ker Vzhodni protektorat ni bil niti neodvisen niti suveren, so pravzaprav pogodbo podpisali med Veliko Britanijo in Veliko Britanijo. Kot povrnitev za neomejene pravice v Vzhodnem protektoratu je družba vsako leto plačala 800.000 adenskih šilingov rente; velikanska vsota za siromašne šejke siromašnih plemen na robu »Prazne četrti«. Tisti čas pa so zabeležili tudi precej močno gibanje britanskih čet proti notranjosti protektorata, zgradili pa so tudi strateško cesto Aden—Bejhan (petrolejsko območje). Neusmiljeno so ukrepali proti upornim plemenom, katerim je Saudska Arabija, tako so vsaj trdili britanski funkcionarji v Adenu, dajala materialno pomoč. Istočasno so strokovnjaki ameriškega trusta »Aramco« jeli prodirati vedno globlje proti jugu, iščoč petrolej.

Drugi del povesti, ki prav tako dobro osvetljuje politiko petrolejskih trustov, pa pripoveduje: leta 1952 je nemška družba Deli-mann-Bergbau dobila 30-letno koncesijo za petrolej na primorskem območju Tuhama v Jemenu s pripombo, da pogodba ni več veljavna, če družba v naslednjih petih letih ne najde petroleja. Družba je večkrat sporočila, da je našla petrolej, vendar ne »v komercialnih količinah«. Zategadelj so brž prekinili pogodbo z nemško družbo, ki jo je zamenjala ameriška »Jemen Development Corporation«. Zanimivo pa je, da so istočasno ZDA ponudile Jemenu tudi manjšo pomoč v okviru Eisenhowerjeve doktrine. Podobno potezo je napravila ta čas tudi družba »Aramco« v Saudovi Arabiji. Vendar v Jemenu tudi ameriška družba ni imela sreče. »Ni našla« petroleja, in pogodbo so prekinili.

Letos spomladi pa se je pojavila nova ameriška družba »Overseas Investment Corporation«, ki je dobila od jemenskega imama 40-letno petrolejsko koncesijo na skoraj vsem jemenskem ozemlju in koncesijo za iskanje rud v v vsem Jemenu. Z dobrimi pogoji Jemenu se je družba obvezala, da bo začela takoj delati in da bo v določenem roku potrošila 4 milijone dolarjev. Težko je reči, kako se bodo odvijali odnosi s to družbo, očitno pa je, da se petrolejski trusti mnogo bolj zanimajo za kontrolo petrolejskih izvirov kot pa za proizvodnjo.

Arabski jugozahod, naj še tako obljublja petrolej, s tem obljublja tudi spor okoli »črnega zlata«, spor, podoben tistemu na arabskem vzhodu okrog oaze Buraimi. Petrolej in strategija, to sta dva elementarna činitelja, zaradi katerih Velika Britanija tako krčevito drži arabski jug in se upira vsakemu pokretu za emancipacijo.

Petrolej na tem območju vodi Veliko Britanijo v prepire z velikimi ameriškimi družbami. Hkrati pa vzporedno raste pokret za neodvisnost na arabskem jugu, ki je že zdavnaj postal skrb številka ena kolonialnih oblasti v Adenu.

ŠTRAJKI

JAPONSKA

DEMONSTRACIJE URADNIKOV IN ŠTUDENTOV

Državni uradniki so demonstrirali pred rezidenco japonskega premiera Ikede in pred vladnim poslopjem zahtevali višje plače. Po uradnih poročilih je sodelovalo pri demonstracijah okoli 12.000 ljudi; demonstracije so potekle brez incidentov.

Ko pa so se študentje, člani organizacije Zenkaguren, skušali pred skupščinskim poslopjem pridružiti mirnim demonstracijam državnih uradnikov, je prišlo do spopada s policijo.

ZAHODNA NEMČIJA

REFERENDUM O STAVKI V KEMIČNI INDUSTRIJI

Ker so se pogajanja v hamburški kemični industriji o višjih mezdah zaradi vztrajnega odklonilnega stališča delodajalcev neuspešno končala, so sklenili voditelji sindikata izvesti referendum, na katerem bodo sodelovali sindikalno organizirani delavci iz 300 podjetij, torej skupno okoli 11.000 ljudi. Delavci zahtevajo predvsem za 15 odstotkov višje mezde.

ITALIJA

USPEŠNE STAVKE

Po 24-dnevnem vztrajnem boju rudarjev, zaposlenih v rudnikih svinca in cinka družbe Pertussolla na Sardiniji, so delavci odšli iz rudnikov, ki so jih bili zasedli iz protesta proti sklepu uprave, da ne bo zvišala plač. Čeprav še ni dokončnega sporazuma, so rudarji prisilili družbo, da je odstavila dosedanjega generalnega direktorja, ki je odklanjal pogajanja s predstavniki delavcev. Menijo, da bo družba morala ugoditi še drugim delavskim zahtevam.

Uspešno se je končala tudi stavka pristaniških delavcev v Napoliju, ki je bil skoraj teden dni v središču pozornosti italijanske javnosti. Delavci so uveljavili svoje zahteve po višjih plačah.

Mehaniki, zaposleni na italijanskih železnicah — včlanjeni so v demokrščanske sindikate — so nehali delati. Zahtevali so, naj pristojni organi ugodijo njihovim predlogom.

SMRT DOPISNIKA IZ KONGA

Fotoreporter »Paris Match« André Lefebvre je bil priča boja med Lumumbovimi vojaki in pripadniki plemena Bahiba, v katerem je padel ameriški novinar Taylor

Henryja Taylorja sem srečal 2. septembra v hotelu »Memling« v Leopoldvillu. Bil je v družbi neznanih oseb. Ves čas je segal v listnico ter z nje delil vizitke, na katerih je pisalo: »Henry Taylor, diplomatski dopisnik, Scrips-Howardov časniški koncern, Washington«.

Prihod tega simpatičnega mladeniča, vedno pripravljenega za šalo, je pomenil za nas prijetno novost. Nam, nekaj reporterjem in fotografom, je že postajalo dolgočasno v tem razburkanem mestu. Vsi smo želeli odpotovati v Kasai, »rudarsko državo«, kjer se je nekaj dogajalo.

V Luluaburg, glavno mesto te pokrajine, smo dopotovali 3. septembra. Vendar »Lulu« — tako mesto imenujejo Belgijci — je bil samo etapa na naši poti v srce vojaških operacij, in sicer v Bakvangu. Letalska družba nam je obljubila letalo s šestimi sedeži. Prav toliko pa nam jih je bilo potrebnih. Vendar takega letala ni bilo. Na razpolago je bilo samo letalo, ki je lahko prepeljalo tri potnike.

Nikakršne druge možnosti ni bilo, pa smo s kocko določili, kdo gre. Kocka je bila naklonjena Taylorju, Christianu d' Epenuisu in meni. Poleteli smo na jugovzhod, 60 km v 50 minutah. Naslednje jutro smo formirali konvoj. Dobili smo osebni avtomobil Ford. Spremljali so nas Lumumbovi vojaki. Dobro oboroženi. Na trinajstem kilometru, v neki dolini, obkroženi s holmi, smo videli nad sto hišic z blata in vej. To je bila vas Lukelenge. V njej prebivajo pripadniki plemena Baluba, ki so bili doslej sovražno razpoloženi proti kongoški vladi. Pleme Lulua pa je bilo prijateljsko naklonjeno Lumumbi.

Na obeh straneh ceste so bile množice ljudi, med njimi sto in sto iz plemena Baluba in prav toliko iz plemena Lulua. Gre za oborožene ljudi iste rase. Imajo belgijsko orožje, kdor pa tega nima nosi velike nože. Razen lokov in sulic smo videli tudi mitraljeze in avtomatske puške.

Mi trije smo izstopili iz avtomobila in se jeli razgovarjati s prebivalci.

Balube in Lulu so se začeli prepirati. Lulue so ponavljali: »Ne bojte se za življenje in imovino. Centralna vlada je zagotovila, da se vam ne bo nič zgodilo. Poslala bo moko in druga živila. Nehajte streljati na nas. Izročite nam vaše puške, sulice in nože...« Balube pa so isto zahtevali od Lulue. »Mi imamo tovornjak. Naložite ga z vašim orožjem, pa pojdimo v Čilange in se pogovorimo o miru.«

»V Čilangeju je glavni štab plemena Baluba. Lulue niso hotele v Čilange.

Tedaj pa se je zgodilo nekaj čudnega. Več pripadnikov Baluba nas je odvedlo na stran.

— Špijoni, vrnite se k svojim, in recite, da naj položijo orožje!

— Mi smo novinarji, smo jim govorili. — Prišli smo, da gledamo in da potem pišemo, kaj smo videli.

Naša razlaga jih ni prepričala. Nekaj so šepetali med seboj. Razgovor med vladinimi ljudmi in uporniki je trajal več kot dve uri in pol. Čas je mineval, pripadnikov Baluba pa je bilo vedno več. Brž smo ugotovili, da je bilo sedem Baluba na enega vladnega človeka.

Razgovori pa so bili vendar uspešni. Sporazumeli so se, da lahko odidemo v Čilange.

Sedel sem v Ford za krmilo, vendar tod nisem bil dolgo. Neki Baluba me je dregnil z revolverjem, in rekel: »Jaz bom vozil!« Taylor je hotel sesti poleg njega, vendar sem mu rekel: »Henry, sedi poleg mene.«

V tem trenutku so Balube začeli streljati. Henry se je sesedel pod rafalom iz mitraljeza, ki mu je razsekal desno stegno in prsi. Imel sem samo toliko časa, da sem se vlegel po sedežu. Instiktivno je to storil tudi voznik. To je trajalo približno deset minut.

Nenadoma je nekdo odprl vrata. Pojavil se je vojak z revolverjem v roki. Zašepetal sem »Lefevre, s teboj je konec.«

Zmotil sem se. Bil je Lumumbov človek. Zaslišal sem tri strele, ki so umirili Balubo za krmilom.

Ko je streljanje ponehalo, sem pogledal iz voza in zagledal nekega Lumumbovega vojaka, ki je meril s svojim mitraljezom. V tistem hipu je sprožil pod avtomobil. Slišal sem, kako so krogle udarjale v telesa treh ljudi, ki so bili skriti pod avtomobilom. Njihovi smrtni kriki so me navdajali z grozo.

Ko se je to končalo, sem odprl vrata, da bi videl, kaj je s Taylorjem. Bil je še živ. V tem trenutku me je strel zadel v nogo. Vtem sem zagledal Christiana Depenoisa, kako leze z avtomobila. Vzel sem svoj fotoaparat in jel slikati.

Dvajset Baluba je bilo mrtvih na cesti, okrog sto pa na njivah okoli nje. Lulue so se vračali kot zmagovalci. Izgubili so štiri tovariše, več pa je bilo ranjenih.

Vrnitev s tovornjakom v Bakvangu je bila dolga in žalostna. Nosili smo ranjene in mrtve Lumumbove ljudi. Mislil sem na prijatelja Henryja Taylorja, ki je ležal poleg nas in kateremu ni bilo več pomoči.

Delovna zaščita metalurgov SZ

Zaščita pri delu je v Sovjetski zvezi odsev nenehne skrbi Komunistične partije, sovjetske vlade in sindikatov za človeka ter za njegove življenjske in delovne pogoje. Pri urejanju vprašanj v zvezi z razvojem gospodarstva obravnavata in skrbita Komunistična partija in sovjetska vlada za osnovni in poglavitni del tega vprašanja: za zdrave, varne delovne pogoje ter za uvedbo napredne tehnologije in zanesljive tehnike. Zadoščalo bo, če povemo, da se nad šestdeset znanstveno-raziskovalnih in projektantskih inštitutov ukvarja z izdelavo napredne tehnologije ter z ustanavljanjem novih rudarskih in metalurških podjetij.

Zgodovinske besede velikega Lenina, da bo tehnika zagotovila v socializmu higienične delovne pogoje, da bo milijone delavcev rešila dima, prahu in umazanije, da bo pospešila preobrazbo nečistih delavnic v čiste in svetle, človeka vredne laboratorije, postajajo vsakdanja resničnost. V Sovjetski zvezi so zagotovljeni vsi pogoji za popolno odpravo vzrokov poškodb pri delu in poklicnih bolezni.

Pozitivna zakonodaja predvideva izdelavo pravil, norm in tehnoloških navodil, ki zagotavljajo pri delu popolno varnost na vseh stopnjah tehnološkega procesa. Zakon strogo določa, da so voditelji podjetij tudi kazensko odgovorni za posledice malomarnega odnosa do pozitivnih odlokov in predpisov o delu.

Sindikati Sovjetske zveze imajo pravico kontrolirati uprave podjetij, ali ravnajo v skladu s pravili HTZ ter z določbami zakona o delovni zaščiti in industrijski medicini. To nadzorno delo opravljajo družbeni inšpektorji, ki jih delavci volijo na skupnem sestanku. Razen tega izvajajo tehnični inšpektorji sindikalnih svetov državno nadzorstvo nad zaščito pri delu HTZ ter imajo pravico dajati upravam podjetij naloge, ki so jih te dolžne izpolnjevati.

Sindikalni odbori tovarn in zavodov podpisujejo pri sklepanju kolektivnih pogodb z upravami podjetij tudi posebne sporazume o izboljševanju delovnih pogojev in določajo vsote, potrebne v ta namen. Sindikalni odbori nadzorujejo izvajanje vseh ukrepov za zaščito pri delu in HTZ, ti ukrepi pa so našteti tudi v sporazumu.

Vsi delavci, zaposleni v metalurških podjetjih, prejemajo po potrebi delovno obleko po normah, ki jih je določil centralni odbor sindikata.

Kovinarji in rudarji dobivajo glede na delovne pogoje razen letnega dopusta, predvidenega v delovni zakonodaji za vse delovne ljudi, vsako leto še dodatni dopust (do šest tednov), ki ga plača podjetje.

Pri delu, ki škoduje zdravju, prejemajo delavci brezplačno pol litra mleka po seznamu, ki ga sestavijo tovarniško-zavodski sindikati skupno z upravo podjetja.

Sovjetska delovna zakonodaja prepoveduje delo čez uro razen v izjemnih primerih, kot pri odstranjevanju posledic nesreč ali pri zaščiti proti naravnim katastrofam, oziroma kadar bi se zaradi prekinitve začetega dela lahko kvarili stroji in material, vendar tudi to delo čez uro sploh ni dovoljeno bodočim materam, doječim materam in mladini izpod 18 let.

V osnovnem zakonu sovjetske države — v ustavi ZSSR — je rečeno, da imajo ženske in moški enako pravico do dela, plače, dopusta, socialnega zavarovanja in izobrazbe. Zakon prepoveduje zaposlovanje ženske delovne sile pri zelo težavnih, zdravju škodljivih delih. Delavke in nameščenke dobivajo plačan porodniški dopust na račun sredstev državnega socialnega zavarovanja, in sicer od 112 do 126 dni. Bodočim materam je pred odhodom na porodniški dopust zagotovljeno lažje delo, za katero prejemajo povprečni zaslužek na prejšnjem delovnem mestu. To določilo velja tudi za doječe matere; če zaradi dojenja ne morejo ostati na prejšnjem delovnem mestu, gredo na ustreznejše delo, obdržijo pa prvotno plačo. Nosečim ženam in doječim materam zakon ne dovoljuje nočnega dela, prav tako jih podjetja ne pošiljajo na službena potovanja. Prepovedano je odpuščanje nosečih žensk in neporočenih mater z otroki do starosti enega leta, če skuša uprava podjetja prekiniti takšno delovno razmerje.

Zakon prepoveduje zaposlovanje otrok, mladino pa ščiti vrsta ukrenov, ker mladi organizmi še niso dovolj močni. Mladine izpod 16 let ne sprejemajo na delo. Le v izjemnih primerih lahko dovoli sindikat sprejem na delo mladincev izpod starosti 15 let, na primer vajencev, vendar ni dovoljeno zaposlovanje na delovnih mestih, kjer bi bili mladi ljudje izpostavljeni večji nevarnosti.

Mlade ljudi do 18. leta sprejemajo na delo le po zdravniškem pregledu, ki se potem ponavlja vsaj enkrat letno. Mladini do 18. leta prepoveduje zakon delo na podzemeljskih, težkih in zdravju škodljivih delovnih mestih, pa tudi čezurno in nočno delo.

Delovni dan za mladino je določen takole: do 16. leta štiri ure, od 16 do 18 let pa šest ur, pri čemer prejemajo mladinci prav takšno plačo kot odrasli delavci. Mladina izpod 18 let dobi vsako leto koledarski mesec dni plačanega dopusta, in sicer v poletnih mesecih.

Sovjetska delovna zakonodaja prav tako ščiti delavce in nameščence pred neutemeljenimi odpusti z dela. V primeru neutemeljenega odpusta se delavec vrne na delovno mesto, v primeru upravičene prekinitve dela pa dobi plačo po določenih zakonskih predpisih.

Po reorganizaciji upravljanja v industriji in po likvidaciji industrijskih ministrstev je bilo reorganizirano tudi delo sindikalnih organov. Operativno delo so prevzeli krajevni sindikalni sveti, sindikalni centralni odbori pa so začeli v glavnem urejati vprašanja določene gospodarske panoge. K temu delu so pritegnili znanstveno-raziskovalne in projektantske inštitute. O načelnih vprašanjih določene panoge razpravljajo sindikati na širokih posvetovanjih.

Centralni odbor sindikata metalurških delavcev je imel v minulih dveh letih vrsto strokovnih znanstveno-tehničnih konferenc in posvetovanj o izboljševanju delovnih pogojev. Skupno z znanstveno-tehničnim društvom črne metalurgije je pripravil znanstveno-tehnično posvetovanje o organizaciji remontnih del v metalurških pečeh in o delovni zaščiti delavcev z namenom, posplošiti izkušnje pri remontu peči, kar bo znatno izboljšalo delovne pogoje spričo boljše konstrukcije elementov peči in mehanizacije težkih del. Znanstveno-tehnično posvetovanje projektantskih in znanstveno-raziskovalnih organizacij »O vlogi znanstveno-raziskovalnih in projektantskih organizacij pri izboljševanju delovnih pogojev delavcev, zaposlenih v metalurgiji« je pripravilo konkretne organizacijsko-tehnične ukrepe.

Enaindvajseti kongres KP SZ je pomenil začetek nove razvojne dobe ZSSR, obdobja graditve komunistične družbe. V enodušno sprejeti resoluciji »O kontrolnih številkah gospodarskega razvoja ZSSR 1959—65« so poudarili, da je sprejeti petletni plan uresničenje splošne leninske partijske linije na sedanji razvojni stopnji.

Letos marca je CO sindikata skupaj z organi državnega plana ZSSR pripravil vsezvezno posvetovanje delavcev znanstveno-raziskovalnih in projektantskih inštitutov o reorganizaciji dela v inštitutih v skladu s sklepi junijskega plenuma CK KP SZ in o izvajanju del v zvezi z delovnimi pogoji v podjetjih črne in pisane metalurgije. Na posvetovanju so sprejeli sklepe za nadaljnje temeljito izboljševanje delovnih pogojev rudarjev in metalurgov.

Nedvomno bo sovjetsko ljudstvo častno izpolnilo veličastne naloge, začrtane za prihodnjo sedemletko, delovni pogoji metalurgov ZSSR pa se bodo še izboljšali.

A. RUDNEV

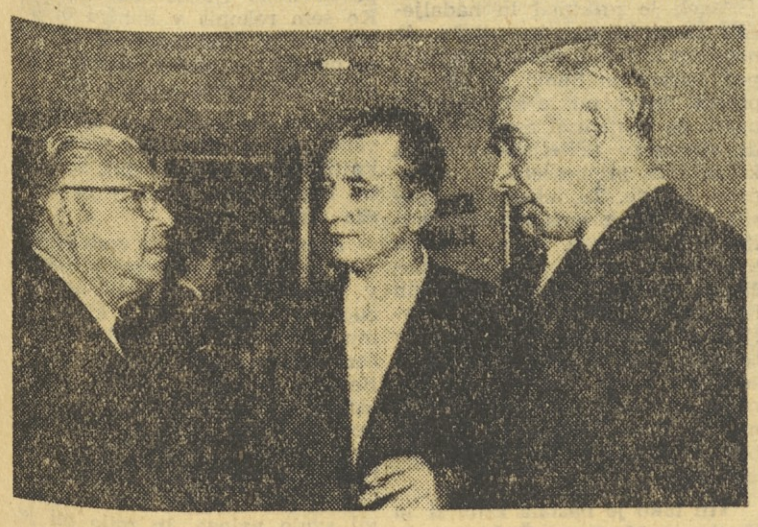

NEW YORK — Naš stalni predstavnik v OZN Vidić v razgovoru z brazilskim delegatom na zadnji seji Varnostnega sveta.

Izredno zasedanje OZN o Kongu

Ker se Varnostni svet ni mogel sporazumeti glede resolucije o Kongu, je v soboto na predlog ZDA sklenil sklicati izredno zasedanje Generalne skupščine ZN, ki naj bi odločila o nadaljnjem odstranjevanju kongoške krize.

V Generalni skupščini, kjer veto ne velja, je večina sprejela azijsko-afriško resolucijo o Kongu, ki je dobila 70 glasov proti 11 vzdržanim. Resolucija priporoča nadaljnjo pomoč kongoški osrednji vladi, da bi se ohranile enotnost, ozemeljska nedotakljivost in politična neodvisnost te dežele, hkrati pa tudi mir. Združeni narodi potrjujejo resolucije Varnostnega sveta, sprejete 14. in 22. julija ter 9. avgusta, od generalnega sekretarja pa zahtevajo odločno akcijo v skladu z določili teh resolucij, tako da bi dobila kongoška osrednja vlada pomoč pri izpolnjevanju svojih nalog.

Resolucija poziva Kongožane, naj po mirni poti uredijo svoje notranje spore, pri čemer jim bodo pomagali predstavniki azijskih in afriških dežel, ki jih je imenoval Posvetovalni komite za Kongo. Prav tako poziva članice ZN, naj nujno pošiljajo prostovoljne prispevke v sklad ZN za Kongo in se vzdržijo sleherne akcije, ki bi kongoško vlado ovirala pri izvajanju oblasti, ter akcije, ki bi mogla izpodkopati ozemeljsko nedotakljivost in politično neodvisnost Konga. Predlagatelji resolucije menijo, da je vojaško pomoč Kongu mogoče pošiljati le na zahtevo ZN, in sicer v skladu z izvajanjem sklepov Varnostnega sveta.

Sovjetska zveza je že sporočila, da bo zahtevala, naj se razprava o Kongu nadaljuje na rednem zasedanju Generalne skupščine, ki se je začelo v torek.

Delegaciji

V New Yorku pred OZN sta dve delegaciji Konga. Eno je poslala centralna vlada Patricea Lumumbe, drugo pa vlada Ilea, ki jo je sestavil nekdanji predsednik Konga Kasavubu. Obe delegaciqi, Lumumbova in Kasavubujeva, čeprav ne priznata druga druge, sta sklenili in izjavili, da ne priznata sprememb, ki jih je izvršil polkovnik Mobutu. Vsaka zase ima vse pravice, tako vsaj zatrjujeta, da predstavljata Kongo. Medtem pa Varnostni svet in Generalna skupščina ne priznavata niti eni niti drugi pravic, da bi bile predstavnici Konga. Na fotografiji: zgoraj delegacija Kasavubuja, spodaj delegacija predsednika Lumumbe.

Protimilitaristične manifestacije

Ob 21-letnici napada hitlerjevske Nemčije na Poljsko — 1. sept. 1939 — so bila po vsej deželi ljudska zborovanja proti vojni. Manifestanti so opozarjali na nevarnost ponovnega oživljanja militarizma v Zahodni Nemčiji.

Na zborovanju v Gdansku in na ozkem polotoku Westerplatte blizu tega mesta, kjer so padle prve žrtve druge svetovne vojne, je sodelovalo razen številnih državljanov tudi 82 preživelih branilcev Westerplatta. Nekdanji branitelji so prejeli visoka vojaška odlikovanja.

Te dni se je zaključila tudi proslava »Dneva Maidanecka«, po velikosti drugega nemškega koncentracijskega taborišča na Poljskem. V spomin na 300.000 žrtev, ki so jih nacisti postrelili v gozdu blizu taborišča, so odkrili spomenik. Tudi v Zušovskem gozdu pri Helmu, kjer so hitlerjevci postrelili okoli pol milijona ljudi, pred krematorijem pri Blahonji v Šleziji in na drugih krajih so bila spominska zborovanja, na katerih so udeleženci obsodili oboroževanje Zahodne Nemčije in se zavzemali za ohranitev miru.

Hudi spopadi v Mavretaniji

Zadnje dni so bili spopadi v Mavretaniji, zadnji deželi Francosko-afriške skupnosti — samostojna bo postala v začetku novembra — hudi spopadi, potem pa so oblasti razglasile obsedno stanje. Manifestacija proti politiki sedanje vlade so bile v raznih krajih dežele. Med spopadi je bilo 20 smrtnih žrtev, več deset ljudi pa je bilo ranjenih. Francoske čete so uporabile proti demonstrantom tudi tanke.

Neposredno po teh dogodkih je prišlo do aretacije voditeljev mavretanske stranke Nahda, ki je v opoziciji proti sedanji profrancoski vladi.

— No, kako vam je všeč naša lepa zastava?!

TA TEDEN SMO IZBRALI

Howard Spring: Moj sin, moj sin

Cankarjeva založba v Ljubljani nam v svoji zbirki »Svetovni roman« predstavlja roman angleškega pisatelja s tremi kvalitetami: z odličnim prevodom Majde Stanovnik, z nevsiljivo, sodobno opremo Marjana Vojske in, kar vsekakor sodi na prvo mesto, s privlačno vsebino romana, ki ga lahko uvrstimo med izbrana dela svetovne literature. Po romanu je bil narejen tudi istoimenski film, ki smo ga videli tudi pri nas.

Pisateljevo lahkotno opisovanje temnejših strani človekove notranjosti bralca prizadene. Večno živ problem vzgoje, ki je mnogokrat dvorezen nož, opisuje avtor v odnosu očeta do sina. Očetova železna logika — zavoljo tega ker bo imel moj sin več kot sem imel sam, bo od mene boljši in bo v življenju tudi več dosegel — se neusmiljeno razbije ob mladostni izprijenosti, ki živi v prepričanju, da uspehu v življenju ne botrujeta niti ne poštenost niti ne delo! Tragiko očetovega spoznanja poglablja primer očeta, v romanu prijatelja glavnega junaka, ki vzgaja svojega otroka s trezno presojo in z natanko določenim namenom; razumnost njegove vzgoje pa rodi uspeh! Notranje dogajanje je v romanu oplemeniteno z razmišljujočim opisovanjem zunanjih dogodkov, ki se raztezajo od vojne z Buri pa do ponesrečenega irskega upora in do prvega svetovnega požara. Vase zaverovani Anglež, ki živi le v ozkem družbenem krogu in le zanj, se dokaj pozno zave, da je ob njegovi otoški deželi še nekdo, ki mu je treba prisluhniti: to je Evropa, to je ves svet!

Delo se tu in tam približuje avtorjevemu življenjepisu. Utrudljive filozofije ne pozna. Neizprosen v graji, zadržan v hvali, gradi potek svoje pripovedi na resnicah, ki so v primeru duševnega doživljanja občečloveške, v primeru zunanjih dogodkov pa zgodovinska dejstva. Kdorkoli bo knjigo prebral, bo po knjigi spet segel! Obenem pa se mu bo morda vzbudila želja, da spozna še druga dela Howarda Springa, katerega prvenec v prevodu je že našel pot na našo domačo knjižno polico. *kid*

Janez Bernik v Mali galeriji

To pot razstavlja v elegantni Mali galeriji slovenski slikar Janez Bernik (roj. 1933), ki sodi po svojih nespornih slikarskih kvalitetah in s tremi nagradami za svoje delo med najvidnejše predstavnike mladega rodu. V nekem smislu pomeni prav ta njegova mladost prednost: ko smo pred leti opazovali težave, s katerimi so se slikarji starejše generacije odpravljali na pot moderne umetnosti in zapuščali svoj dotedanji privajeni način slikanja — na ljubo novemu — se včasih nismo mogli ubraniti občutka neiskrenosti ob tem naglem preobratu. No, pri Berniku je stvar drugačna, ker je mlad in lahko smatramo, da je ta način zanj nekaj povsem samo po sebi razumljivega — saj je z njim rasel.

V sedanji fazi bi ga lahko imenovali pravzaprav krajinarja, slikarja, ki ga zanima zemlja, tabor nomadov, reka, kamnolom... Samo da te krajine niso krajine običajne vrste z drevjem, kozolcem ali vasjo pod gorami. Bernik jih ne gleda iz običajne oddaljenosti, ampak enkrat skozi mikroskop, drugič zopet iz velike razdalje: recimo s satelita, ki leti nad zemljo. Naslovi teh slik, kjer Bernik učinkovito kombinira plastični reliefni in barvni učinek, bi skoraj koga zavedli v zmoto, da gre za neke vrste geološke študije in preparate: »Magma«, »Ožgana zemlja«, »Ugasla kamenina«, »Kamnolom«... toda ne! Slikar slika obstoj mikro in makrokozma.

Nedvomno: igra se z razumskimi spekulacijami in mislim, da je to njegova šibka točka, ker slikar umetnik le ne more vezati svojega dela izključno na odkritja v tehniki ali fiziki. Tehnična igračka kmalu zastari, človeka pa pritegne do konca v umetnosti le človek. Ta ostaja le zanimivejši kot najlepša struktura, ki pa jo vedi gledamo, z vsem priznanjem mojstru — vendar ne predolgo. Prepričan sem, da bo Bernik do tega spoznanja prišel prej ali slej tudi sam. Z znanjem in občutkom, ki ga ima, upravičeno pričakujemo od njega pomembne in velike stvari v naši umetnosti. *F. Z.*

SREČANJE S FRANCETOM BEVKOM PRAV NA DAN, KO JE DOPOLNIL SEDEMDESET LET ŽIVLJENJA, JE DOŽIVETJE. NE SAMO ZAVOLJO SPOŠTOVANJA DO USTVARJALCA, KI POMENI VELIKO IME V ZGODOVINI SLOVENSKIH LJUDI, PAČ PA PREDVSEM ZARADI OSVEŽENEGA VPOGLEDA V TA ŠE ZMEROM SNUJOČI SVET.

MOLČE, Z RAHLO UPOGNJENO GLAVO JE SPREJEMAL ČESTITKE IN VSI, KI SO MU STISNILI ROKO, SMO ČUTILI: FRANCE BEVK BO DELAL DO ZADNJEGA DNE SVOJEGA ŽIVLJENJA; NJEGOV DUH IN NJEGOVO TELO SE NISTA PREDALA ČASTITLJIVI STAROSTI, O KATERI PRIČA NJEGOV KRSTNI LIST; VES JE ŠE POLN NAČRTOV... IN SPOMINJALI SMO SE VSEH NAKLJUČNIH SREČANJ Z NJIM, NA ULICAH, NA PROSLAVAH, NA LITERARNIH VEČERIH — LE KDO BI MU MOGEL PRISODITI LETA, KI JIH ŠTEJE.

SEDELI SMO V NJEGOVI DELOVNI SOBI, OBRNJENI S SVETLIM, ŠIROKIM OKNOM PROTI AJDOVŠČINI, TEMU NAJBOLJ ŽIVAHNEMU KRIŽIŠČU SREDI LJUBLJANE. PRISTNI KRAŠKI TERAN, DARILO NARAVNOST IZ KLETI, JE RAZTRGAL SLOVESNO ZAPRTOST IN NAS ZBLIŽAL V RAZGOVORU. POLNE POLICE KNJIG VZDOLŽ STEN, ŠIROKA PISALNA MIZA IN NA VSEH STRANEH CVETJE, ŠOPKI — TO JE BIL DOM FRANCETA BEVKA NA SAM DAN NJEGOVE SEDEMDESETLETNICE.

»VSA TA PROSLAVA ME HOČE SPRAVITI S TIRA,« JE PRIPOVEDOVAL. Z VSEH STRANI SO PRIŠLA VABILA, NOVINARJI SO PRIHAJALI PO INTERVJUJE, TOVARIŠI IN ČASTILCI SO PRINAŠALI ČESTITKE. IN BEVK NIKOMUR NE ODREČE, NE ZNA ODREČI, KAJTI SICER BI NE BIL BEVK, TA SVETLI ČLOVEK, Z NASRŠENIMI OBRVMI IN POGLEDOM, KI OSTAJA RESEN, A VSELEJ TOPEL IN RAZUMEVAJOČ. POKAZAL NAM JE ODLIKOVANJE, KI GA JE PREJEL DAN POPREJ. PONOSEN JE NANJ IN NA NJEGOV POMEN, A VSE SE JE ZDELO, DA JE BIL NAJBOLJ VESEL OD VSEGA ŠOPKA, KI SO MU GA S ČESTITKAMI PRINESLI PIONIRJI IZ HIŠE.

SLAVLJENEC

Sredi vseh teh proslav in celo na sam rojstni dan pa se ni mogel prepustiti počitku. Ko se je vrnil iz poslopja Ljudske skupščine — večer poprej — je sedel za pisalni stroj in pisal. Čakala so vprašanja, ki so jih bili prinesli novinarji, željni intervjuja. In čakal je roman, ki ga pisatelj pripravlja. Počitka ni za pisatelja, ki je vse življenje pisal, da bi osveščal ljudi, za pisatelja, v katerem nenehno vro in se snujejo načrti.

Ko smo se poslovili, je moral tudi on zdoma. Kot sleherni dan je šel tudi na svoj praznik v pisarno Društva slovenskih književnikov, da bi bil tam, če bi ga kdo iskal.

France Bevk bo do zadnjega dne opravljal svoje delo vestno, kot ga je vse življenje.

Pospremil sem ga in navezal razgovor, ki smo ga bili načeli nekaj poprej ob obloženi mizi v njegovi delovni sobi. O sodobni tematiki v literarnem pripovedovanju...

»Sodobnost in aktualnost v literaturi!?« je rekel in se zamislil. Potem se je obrnil proti meni. »To se danes rado poudarja. A po mojem se moti, kdor misli, da se bralci zanimajo le za tisto, kar je sodobnega in aktualnega. Tudi preteklost nam lahko marsikaj pove. Meni so ljube vse knjige, ki razgrnejo pred menoj resnično, nepotvorjeno življenje. Glavno je, da so dobre. A vsaka dobra knjiga, ki jo napiše sodobnik, je tudi sodobna. Če je pisatelj res umetnik, bo tudi v snoveh, ki obravnavajo preteklost, kazal na pereča vprašanja, ki mučijo sodobnega človeka. Poglavitno je, da je pošten do življenja in ljudi, ki jih opisuje. Pri slikanju življenja, ki nas obkroža, pa je potrebna neka razdalja do snovi, neki strnjeni krog družbenega dogajanja, da lahko nastane v sebi zaokrožena umetnina. V hlastanju po aktualnosti za vsako ceno pa nastanejo le dela, ki ne preživijo niti pisatelja. Prav tako kot je tudi modi v literaturi odmerjeno le kratko življenje.

Njegov ustvarjalni kažipot, sem pomislil. In njegova pot. Ni bil samo pripovedovalec in fabulist — čeravno tudi to, temveč umetnik, ustvarjalec; ni samo sledil življenjskemu dogajanju, pač pa tudi vplival nanj, se bojeval zanj. Bil je umetnik, bil je pošten do življenja, našel je razdaljo do snovi in vselej spet odkrival v njej simbole za svoje misli. Po modi ni hlastal in nikoli ni vodil literarne politike, namenjene uveljavitvi samega sebe: France Bevk je delal, kar sta mu narekovala duh in srce, dosledno in neugnano. Prav zato je bil vselej klen in resnično sodoben. Naj je pisal povesti iz kmečkega življenja, zgodbe za mladino, zgodovinske povesti, novele, romane... Najčisteje pa je njegovo izrazno hotenje privrelo na dan v Kaplanu Martinu Čedermacu.

»To delo vas ohranja slovenski zgodovini, če bi recimo ne napisali ničesar drugega,« sem omenil. »V njem ste posegli v najbolj aktualno in sodobno dogajanje v predvojnih letih v svoji domači pokrajini. Kako je pravzaprav nastala ta knjiga?«

»O tem sem že kdaj pisal,« je povedal. »Bojim se, da bi se ne ponavljal.«

Pa sem ga kljub temu pripravil do tega, da je pripovedoval.

»Takrat, v dneh med obema vojnama, ko sem pisal knjigo za knjigo, je bila velika težava v tem, da sem se moral izogibati snovem, ki bi obravnavale pereče vprašanje naše narodne manjšine v mejah Italije. To ni veljalo samo zame, marveč tudi za druge pisatelje v Slovenskem Primorju. Fašisti so pazili na vsako besedo, da bi lahko zaplenili slovenske knjige, ki so jim bile trn v peti. A kar je bilo najhujše, zaplemba knjige bi lahko v skrajnem primeru pokopala tudi založbo. Napisal sem le nekaj novel s kočljivo vsebino, a te so izšle v Jugoslaviji pod izmišljenim imenom.«

»Tako do leta osemintrideset?«

Bevk je prikimal in nadaljeval: »Slednjič sem se odločil, da napišem knjigo o našem življenju pod fašizmom. Snovi je bilo na pretek. Sprva mi je šel po glavi načrt, da bi napisal roman o usodi slovenske učiteljske družine, ki je bila premeščena v notranjost države. To misel sem opustil, ker sem premalo poznal življenje in razmere, ki so jih našli preseljenci. Tedaj sem se odločil, da opišem trpljenje Beneških Slovencev, ki so prav tedaj doživljali preganjanje slovenščine v cerkvah, kjer je razen v domovih še edino imela zatočišče. Za Beneške Slovence je bilo to preganjanje tembolj tragično, ker so bili po veliki večini lojalni državljani.«

»In tako je nastala zamisel za Kaplana Martina Čedermaca?« sem ga želel vzpodbujati, brzčas brez potrebe.

»Tako je nastala zamisel za Kaplana Martina Čedermaca,« je spremenil moje vprašanje v pritrdilni stavek, ko ga je ponovil. »O tem, kako je ta poseg v osnovne človeške pravice sprejemalo ljudstvo in duhovniki, sem bil precej dobro poučen. Pesnik Ivan Trinko, ki sem ga večkrat obiskal v Vidmu, mi je prizadeto opisoval občutke svojih rojakov. Tudi sem za Čedermaca v glavnem uporabil njegovo vnanjo podobo. In tudi razvoj narodne zavesti je po njegovih besedah. No, ti stiki mi seveda niso zadostovali. Da naberem potrebno gradivo, sem moral v Slovensko Benečijo. Pesnik Trinko mi je dal naslove nekaterih kaplanov, ki so bili zanesljivi. Takrat bi bil zaman iskal laika, ki bi mi lahko postregel s podatki. Danes je to drugače. Največ mi je pomagal vneti rodoljub Anton Cuffolo, kaplan v Lazah, ki je lani umrl, kakor tudi pesnik Trinko že počiva v svojem rodnem Trčmunu na pobočju Matajurja. Nekateri dogodki v romanu so njegovo osebno doživetje: na primer skrivanje slovenskih katekizmov v samotni cerkvi, da mu jih niso zaplenili. On je bil tisti, ki so ga vaščani opozorili, da mu grozi nevarnost aretacije in je zato v noči pobegnil skozi okno in po samotah v Videm do nadškofa. On mi je tudi orisal vedenje nekaterih stanovskih tovarišev, ki so opisani v romanu. Brez njega bi roman le težko dosegel tisto verjetnost, ki mu poleg umetniškega navdiha daje neko trajno ceno.« Zdaj je za kratek čas pomolčal, nato pa se spet obrnil proti meni: »O nastanku romana bi težko vedel še kaj več povedati, če se nočem na dolgo razpisati. To, da sem ga sprva pisal v prvi osebi, a sem nato prešel na tretjo, sem že nekoč povedal. Med pisanjem sem živel v neprestanem strahu pred hišno preiskavo; te so bile precej pogoste. Tudi v tistem polletju, ko sem pisal knjigo, mi ni bilo prizaneseno z brskanjem po moji pisalni mizi, a mi rokopisa, ki je ležal pred menoj, k sreči niso odnesli, preiskovalci pa niso znali jezika. Zadovoljili so se z izjavo, da pišem neko ljubezensko zgodbo. Ko sem rokopis v končni obliki odposlal v Ljubljano — seveda ne po pošti — sem z roko napisani izvirnik takoj uničil.«

Mladi dandanes torej sploh ne vemo, da je med »biti slovenski književnik« nekoč in »biti slovenski književnik« danes — neznanska razlika.

France Bevk pa je nadaljeval: »Da je bil roman takoj po izidu v Italiji prepovedan, ni nobeno čudo. A važno je, da je kljub temu kakih štiri sto izvodov prišlo čez mejo, od tega lepo število v Beneško Slovenijo, kjer je roman vzbudil veliko zanimanje. Še med osvobodilnim bojem so zahtevali novih dvajset izvodov. Roman je tudi med Beneškimi Slovenci — in morda še najbolj tam — opravil svojo nalogo. In milo mi je bilo, ko so me preteklo nedeljo v Novi Gorici med zamejskimi Slovenci pozdravili tudi Beneški Slovenci in se mi toplo zahvalili prav za Kaplana Čedermaca.«

Nekdo je pretrgal najin razgovor, ko je prišel obiskat pisatelja. Poslovila sva se, kajti na tesnem je bil s časom: še popoldne tistega dne je imel odpotovati v svoje domače kraje, na Primorsko. Kajti vsa Primorska je slavila z njim veliki dan njegovega življenja. A proslave so pomenile samo intermezzo. Čas za obračun je še daleč, kajti Bevkovo pero piše dalje, pisatelj ima še veliko povedati in svojih načrtov ne želi odlagati. Zato je ves v delu in naše čestitke ga spremljajo z iskrenimi željami, da bi izrekel vse, kar izreči želi.

VIKTOR KONJAR

Na sliki: Nikola MARUŠIĆ, Jugoslavija; Perspektiva.

Minuli teden je bil v Opatiji VI. kongres Mednarodne federacije za fotografsko umetnost (FIAP). Ta organizacija vključuje danes že 42 držav. V zadnjem času daje ta organizacija tudi dragocen doprinos pri različnih akcijah UNESCO. Foto-kino zveza Jugoslavije je ena izmed organizacij — ustanoviteljic FIAP, zato ji je bila letos tudi zaupana organizacija VI. kongresa. Tu so med drugim razpravljali tudi o načrtu za veliko mednarodno tekmovanje fotoamaterjev na temo »Moja domovina«, ki so ga pripravili skupaj z UNESCO. Pričakujejo, da bo to tekmovanje pritegnilo več kot pol milijona fotoamaterjev.

Ob začetku kongresa so v reški Mestni umetniški galeriji otvorili tudi VI. bienale črno-bele fotografije, ki ima rang svetovne fotografske razstave. Sodeluje 26 držav s 338 razstavljenimi umetniškimi fotografijami. Mednarodna žirija je tudi razdelila nagrade. Jugoslovanska fotografija je bila nagrajena z eno srebrno in dvema bronastima medaljama, medtem ko so zlate medalje bile podeljene fotografijam Avstrije, Finske in Holandske.

NA ZAČETKU IGRALSKE SEZONE

Pred novo sezono amaterskih gledaliških uprizoritev — O možnosti sodelovanja gledaliških amaterjev v klubih še vedno premalo razmišljamo — Revija igralskih skupin DPD »Svobod« in prosvetnih društev Slovenije 1961 bo v Zagorju od 6. do 12. junija — Prva revija mladinske dramatike bo od 15. do 22. maja na Jesenicah

Nova sezona amaterskih dramskih in klubskih uprizoritev je pred vrati. Na letnih občnih zborih DPD »Svoboda« in prosvetnih društev, ki so v teku prav ta mesec, razpravljajo tudi o repertoarjih dramskih skupin. Tako v kranjski občini, tako v Zasavju in drugod. Klub številnim načelnim in včasih že kar dolgoveznim debatam o klubski dejavnosti, kljub konkretnejšemu razpravljanju o klubski dejavnosti na letošnjih seminarjih Zveze »Svobod« in prosvetnih društev Slovenije v Kopru, pa vse kaže, da na občnih zborih manj razpravljajo o programih za različne klubske uprizoritve. Le-te res še predstavljajo novost, novost pa je več ali manj vedno trd oreh, toda enkrat ga je treba streti. Letos namreč za gledališke amaterje ne bo zgolj vzpodbuda tradicionalna revija igralskih skupin, njej se bo letos pridružila še revija mladinske dramatike, a jubilejno leto — 20. obletnica revolucije — daje tudi velike možnosti za razvijanje klubskih uprizoritev, pripravo proslav z uprizoritvenim programom, literarne, recitacijske, bralne in podobne klubske večere.

Repertoar poklicnih gledaliških hiš ne more biti za amaterje edino merilo

Pretekli teden se je sestal republiški dramski sosvet, ki je ocenil letošnje naloge gledaliških amaterjev. In ker smo že pri repertoarjih, ostanimo trenutek pri njih. V pretekli sezoni smo lahko z njimi bili kar zadovoljni. Naše amaterske skupine igrajo repertoar, ki je tudi repertoar poklicnih gledališč. Tako smo lahko na reviji v Kopru videli kar šest odrskih del, ki jih je uprizorila naša osrednja gledališka hiša SNG Drama, a tudi ostala štiri dela so že uprizorila druga poklicna slovenska gledališča. Prišli smo torej do nekega vrha. Toda ali je ta vrh res lahko vedno tudi za amaterje resnični vrh? Dejstvo, da tudi sicer amaterske igralske skupine v veliki meri uprizarjajo odrska dela, ki so bila uprizorjena tudi v poklicnih gledališčih, še ne govori vedno njim v prid. Igrati bi morali predvsem to, kar je tudi v skladu z njihovimi igralskimi zmožnostmi in kar končno je v skladu tudi z okoljem, za katero delo uprizarjajo. Spominjam se, kako smešno je izzvenela uprizoritev neke Krleževe drame v še povsem »kmečki« vasi ljubljanske okolice, kakšno je bilo tisto »kmečko meščanstvo« na odru in kako daleč je bil gledalcem ta prikazani svet meščanstva, pa čeprav njihova vas leži blizu večjega mesta. Bolj kot doslej bi morali vzpodbujati amaterje letos tudi k temu, da bi uprizarjali sodobne slovenske odrske tekste, tako kot tudi Zveza »Svobod« in prosvetnih društev stalno vzpodbuja domače avtorje z vsakoletnim natečajem. A če jih nihče ne bo uprizarjal, gotovo zanje to ne bo velika vzpodbuda, saj delo ne zaživi polno na papirju, zaživi šele na odrskih deskah. Okrajni dramski sosveti bi še vedno lahko pripravili razgovore z režiserji, kjer bi se pogovorili o repertoarni politiki. Nekaj takšnih razgovorov so že imeli v mariborskem in ljubljanskem okraju. Podobno bi veljalo za programe klubskih uprizoritev, še posebej za tiste, ki bodo počastili 20. obletnico revolucije. Republiška repertoarna komisija obljublja, da bo skupno s Prosvetnim servisom poizkušala zbrati za te proslave čim več materiala. Prosvetni servis bo izdal nekaj novih dramskih tekstov, primernih za to priliko, med njimi Jovanovića »Lekcijo« in Borisa Grabnarja »Mimo načrta«.

Zlatega reza med kvaliteto in kvantiteto uprizoritev pri amaterjih ne bomo nikoli našli

Revija dramskih sekcij DPD »Svobod« in prosvetnih društev 1961 bo v Zagorju od 6. do 12. junija. Revija bo na odru novega Doma kulture, torej končno enkrat na odru, ki je tudi tehnično popolnoma urejen. Revija bo posvečena 20. obletnici revolucije in bo istočasno tudi naša priprava na jugoslovanski gledališki amaterski festival, ki bo koncem novembra 1961 v Beogradu. Nastopajoče skupine naj bi se predstavile z domačo dramo, primerno za to proslavo ali domačo dramo, ki je nastala v letih od 1959—61, lahko z domačo ali tujo dramo živečega avtorja z aktualno vsebino, lahko z domačo ali tujo dramo iz klasičnega repertoarja, ki pa bo zrežirana na nov in zanimiv način, lahko pa se predstavijo tudi s klubskim večerom poezije ali proze. Izbor enega izmed naštetih del jim namreč daje tudi možnost sodelovanja na jugoslovanskem festivalu. Možnost predstavitve s klubskim večerom bo vsekakor stimulirala pripravo takih večerov ob najrazličnejših priložnostih in z najrazličnejših področij negovanja umetniške besede.

Izgleda, da še vedno ni zamrla živahna debata o tem, ali je prav zahtevati, da ima možnost prikaza svoje predstave samo tista igralska skupina, ki je v sezoni dala vsaj dve uprizoritvi. Delno imajo prav tisti, ki trdijo, da je s pripravo ene uprizoritve z amaterji zelo mnogo dela, saj delaš z njimi počasneje kot s profesionalci, pa tudi zaposleni so v svojih poklicih. Zato menijo ti, da je bolje na sezono pripraviti eno uprizoritev in to res dobro. Vsekakor imajo prav, da je takšna uprizoritev lahko bolje naštudirana, bolj kvalitetna. In zopet nimajo prav, kajti s tem se skupina zapre za celo sezono v ozek krog ljudi, pa tudi tem ljudem postane stvar dolgočasna, saj je znano, da vsako študiranje nekega odrskega dela doseže ob času svoj višek pri amaterjih, ki jim je vsako detajlnejše izdelovanje mnogokrat bolj v škodo kot v korist. Zahteva torej, da mora vsaka skupina, ki prijavi za revijo svojo predstavo, v sezoni imeti vsaj dve uprizoritvi (lahko je ena klubska) torej vendarle teži za tem, da bi bila revija tudi prerez dela amaterjev v njihovi okolici, kajti predvsem zaradi tega je njihova dejavnost, a ne zaradi revije. Morda lani n. pr. stražiška »Svoboda«, ki je uprizorila »Ano Frank« (a samo njo) tega ni mogla do kraja dojeti, saj kljub temu, da je bila to najboljša predstava na okrajni reviji, ni bila prikazana v Kopru. Toda pokazalo se je, da n. pr. letos skupine v mariborskem okraju, ki so doslej uprizarjale v sezoni le eno delo, hočejo letos uprizoriti že kar tri dela. Zlatega reza med kvaliteto in kvantiteto gledališke amaterske dejavnosti pa kot kaže ne bomo mogli nikoli najti, saj bi radi, da bi bile predstave najboljše in da bi bilo kar največ uprizoritev, a temu se enako zadostiti ne da.

Realizirana bo zamisel revije mladinske dramatike

Od 15. do 22. maja bo na Jesenicah Revija mladinske dramatike, revije predstav mladinskih igralskih skupin in skupin, ki igrajo za otroke ter gostujočih poklicnih gledališč za mladino. Revija naj bi dala priznanje dosedanjim prizadevanjem na tem področju, poživila naj bi zanimanje za gledališko dejavnost med mladino, vzpodbudila slovenske dramatike k pisanju odrskih del za otroke in mladino in nudila možnost izmenjave izkušenj režiserjem teh skupin. Ob reviji bo tudi posvet na temo »Gledališče in mladina«, kjer naj bi se opredelila vloga gledališča pri vzgoji mladega rodu. Najboljše predstave naj bi se tudi tu izbirale preko občinskih in okrajnih revij, kakor velja to načelo za revijo v Kopru. Skupine naj bi uprizarjale zlasti sodobna mladinska odrska dela, čeprav seveda možnosti za takšno izbiro niso ravno sijajne. Zamisel o reviji mladinske dramatike, ki se je porodila na letošnji reviji v Kopru, bo torej realizirana, kaj vse nam bo odkrila pa bodo pokazale tako priprave nanjo, kot tisti najvišji dosežki, majske predstave na Jesenicah.

S. G.

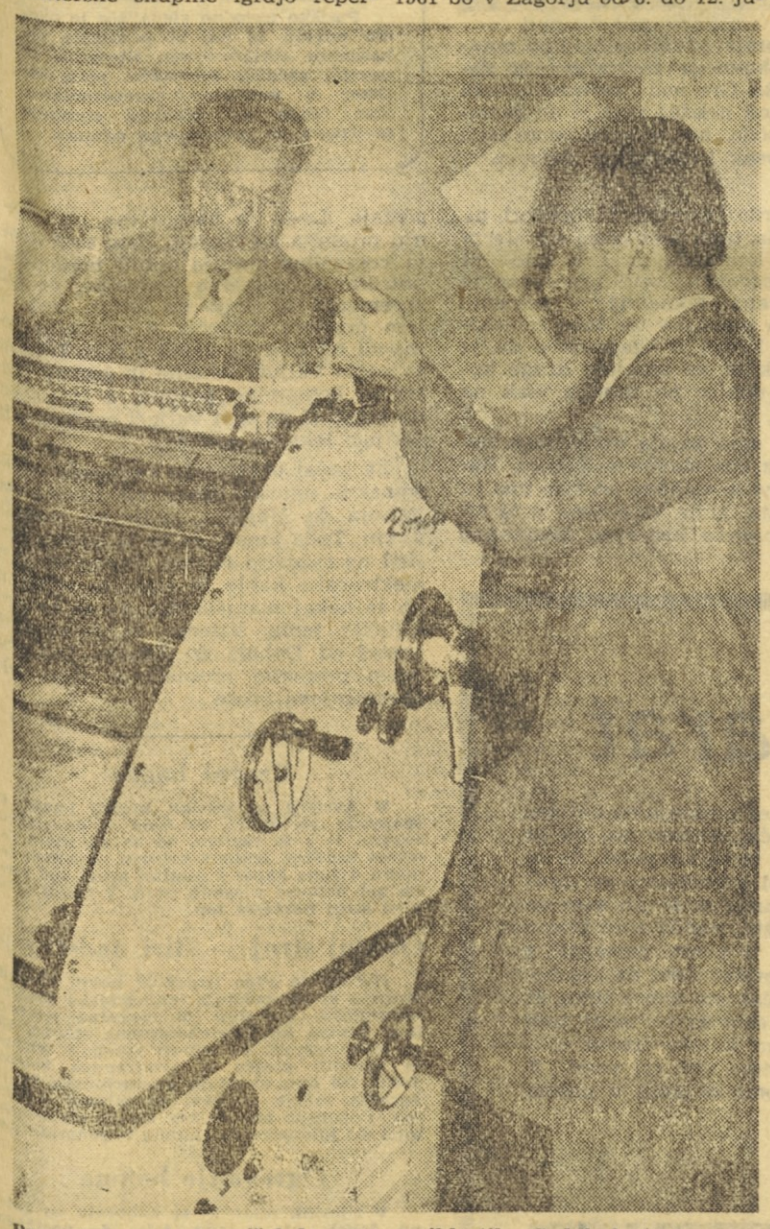

Prosvetni servis je prišel do novega ciklostila. Sodobni stroj omogoča tudi barvni tisk, tako da je zdaj dobil Prosvetni servis tudi materialno osnovo za svojo založniško dejavnost. Ker ni odvisen od tiskarn, lahko sedaj izdaja tako rekoč nemoteno pa tudi stroški in s tem cena posameznih publikacij so znatno nižji, kot če bi jih tiskale tiskarne

LEPI USPEHI

Da bi lahko kar najbolj smotrno sestavili program za novo sezono, je pred časom upravni odbor Delavske univerze v Konjicah posvetil sejo temeljiti analizi dejavnosti v minulem letu.

Na poljudnoznanstvenem sektorju izobraževanja je v minulem letu zelo uspela šola za starše. Čeprav se je začela nekam kasno, je prireditelјem vendarle uspelo pripraviti 10 predavanj najbolj znanih pedagoških delavcev iz Ljubljane, Maribora in Celja.

Na področju strokovnega izobraževanja je konjiška Delavska univerza pripravila tečaj za kvalifikacijo za delavce podjetja KONUS. Poseben strokovni tečaj je univerza pripravila tudi za delavke in delavce podjetja KROJAŠTVO, pripravila pa tudi dva knjigovodska tečaja, in sicer začetnega in nadaljevalnega. V podjetjih KOSTROJ in KONUS pa je univerza pripravila tudi dva tečaja angleškega jezika.

Ob pomoči občinskega komiteja ZK je univerza pripravila politično šolo, ki jo je obiskovalo 28 slušateljev, za člane delavskih svetov in upravnih odborov pa je univerza pripravila številna predavanja o delavskem samoupravljanju. Nasploh pa moramo reči, da je bilo izobraževanje zelo živahno prav na idejno-političnem in družbeno-ekonomskem sektorju.

L. V.

ZAPISKI

- **Nekaj ugotovitev ob prvih letnih občnih zborih v zasavskih »Svobodah« in prosvetnih društvih**
- **Programi amaterjev v znamenju kvalitete**
- **Vzgojno-izobraževalno delo ni samo skrb delavskih univerz**

V zasavskih občinah potekajo prvi letni občni zbori DPD »Svoboda« in prosvetnih društev. Vse kaže, da bodo društva v začetku oktobra že začela z rednim delom. Medtem ko je bilo v zagorski občini doslej že pet občnih zborov, so v trboveljski občini pravkar končali občne zbore večjih društvenih skupin, v hrastniški občini pa bodo občni zbori v še preostalih septembrskih dneh.

Že dosedanji občni zbori so pokazali nekatere letošnje značilnosti. Tako se zdi, da so vodstva zavrgla letos nekatere stare oblike letnih dogovorov, saj so v preteklosti več ali manj govorili le o doseženih uspehih, skoro nič ali pa zelo malo pa so razpravljali o novih delovnih programih. Letos pa so se na večini letnih občnih zborov pogovarjali o tem, kako bi predvidene programe najbolj kvalitetno realizirali.

Pokazala pa se je neka slabost, ki jo velja zabeležiti. Pozabili so namreč na velike možnosti, ki jih imajo za delo v klubih. Čeprav vodstva vedo, da lahko dobe za takšno delo veliko pomoč od ljubljanskega Prosvetnega servisa (poljudna

Z ROKO V ROKI

predavanja, zbrana v zbirki »Umetnost in kultura«, opremljena z diapozitivi in magnetofonskimi posnetki) in so jih občinski sveti »Svobod« tudi napotili tja, da bi si izbrali kar jim pač pri njihovem delu lahko koristi, tega društva doslej niso storila. Druga slabost zopet se je pokazala v nepravilnem mišljenju, češ da z ustanovitvijo delavskih univerz odpade z njihovih ramen vsa skrb in odgovornost za izobraževanje članstva in ostalih prebivalcev s predela, na katerem njihovo društvo deluje. Na vasi bo prosvetno društvo še vedno moralo biti prva vez z delavsko univerzo in če upravna vodstva društev ne bodo znala sama poiskati poti za sodelovanje z delavskimi univerzami, le-te same še dolgo ne bodo kos organizirati vzgojnega dela na tem področju. Na sedanjih občnih zborih pa so izostali programi dela s tega področja, a utemeljitev za to pomanjkljivost je bila kaj kratka, češ, saj se z vzgojno-izobraževalnim delom mora itak ukvarjati delavska univerza. Res je sicer, da bodo delavske univerze lahko v močno oporo prosvetnim društvom pri organiziranju vzgojno-izobraževalnega dela, zlasti na vasi, toda s tem ni v ničemer zmanjšana skrb prosvetnih društev samih za to, da bodo njihovi člani in prebivalci njihovega okoliša možnost za to vzgojo dejansko dobili, pa naj bo od tu ali tam. Važen je rezultat, tega pa ni mogoče doseči le s tem, da nekaj sprevržeš s svojih ramen na druga. Delati bi morali z roko v roki.

Zelo dobri pa so letošnji programi dela na amaterskem področju. Čuti se prizadevanje društev, da bi izvrgli v ropotarnico vso odrsko navlako, da bi pevskim zborom in instrumentalnim skupinam nabavili sodobnejše skladbe. Društva so letos sprejela tudi podrobnejše načrte za organizacijo kulturno-zabavnega življenja, kar je vsekakor že nek odraz prve okrajne kulturno-zabavne revije, ki je bila ob koncu pretekle sezone v novem zagorskem Domu kulture.

KOMENTAR OB KOPU

SAMO VEČ PRIJAV

Pred dnevi so poslednje izpitne komisije izrekle svoj da ali ne. In letos so se že drugič odprla vrata naše najvišje znanstveno pedagoške ustanove tudi tistim, ki jim je bil do nedavnega študij na univerzi samo velika tiha želja. Že sama primerjava med številom letošnjih prijavljencev za sprejemne izpite — letos so ljubljanske fakultete sprejele 531 prijavnic, v minulem letu pa le 382, to se pravi, da je število naraslo za 39 odstotkov — zgovorno priča, da je želja po študiju v resnici velika, pa čeprav moramo upoštevati tudi dejstvo, da je letošnje število prijavnic večje že zaradi tega, ker so sprejemni izpiti na ljubljanskih fakultetah nekoliko lažji in se je zato prijavilo precej kandidatov iz drugih republik.

Zelo zgovorna je tudi primerjava števila prijavljenih kandidatov glede na njihovo dosedanjo izobrazbo: Po 3. čl. Odloka o razpisih in pogojih za vpis na fakultete, visoke šole in umetniške akademije, ki dovoljuje študij na univerzi vsem, ki so končali strokovno šolo s praktičnim poukom, vajensko šolo ali vojaško šolo za aktivne podoficirje ali vojaške uslužbence, se je prijavilo za sprejemni izpit 208 kandidatov. Po 5. členu omenjenega odloka, ki pravi, da se lahko vpišejo na univerzo tudi državljani, ki sicer nimajo popolne srednješolske izobrazbe, so pa bili vsaj štiri leta na uspešnem praktičnem delu v gospodarstvu ali pa so delali pri državnih organih, zavodih ali družbenih organizacijah, pa se je prijavilo 323 kandidatov. Interes za študij na univerzi in visokih šolah je torej večji pri ljudeh iz prakse, njim je bil navsezadnje prvenstveno namenjen ta odlok, zlasti zanje so zainteresirane fakultete in univerze. Prav ti študenti bodo namreč lahko spremenili dosedanjo strukturo slušateljev na fakultetah, njihove praktične izkušnje bodo dragocene tako na strokovnem področju kot na področju družbenega življenja, samoupravljanja...

Za katere fakultete je bilo med kandidati največ zanimanja, lahko razberemo iz prijavnic. Na filozofsko fakulteto se je prijavilo po 3. členu 10 kandidatov, po 5. členu pa 14, na naravoslovno trije kandidati po 5. členu, na pravno 91 po tretjem in 256 po petem členu, na ekonomsko 19 oziroma 20. Na medicini je število sorazmerno nizko, 1 kandidat po 3. členu in 2 po 5. členu, na stomatologiji pa trije kandidati po 5. členu. Na oddelek za arhitekturo se je prijavil 1 kandidat po 3. členu, na geodezijo trije prav tako po tem členu. Na elektrotehniki so prejeli 28 prijavnic kandidatov po 3. členu in 4 po 5. členu, na strojništvu 51 po tretjem in 4 po 5. členu in na metalurgiji 1 po tretjem členu. Na fakulteto za tekstilologijo se je prijavil 1 kandidat po petem členu, na tehnično fiziko trije po tretjem in 1 po petem členu, na agronomijo 5 po petem, na gozdarstvo 8 po petem in na veterino 2 kandidata prav tako po petem členu.

Izpitni programi so bili v letošnjem letu enaki lanskim, z izjemo nekaterih tehniških fakultet, ki so v izpitni program vključile še nekaj matematike. Tudi o kriterijih bi morali reči, da so ostali pravzaprav enaki lanskim, da so se morda le malenkostno poostrili. Uspeh pa je naslednji: od 531 kandidatov je uspešno opravilo sprejemni izpit 121 prijavljencev ali 22,7 odstotka. V primerjavi z minulim letom je uspeh nekoliko slabši, saj je lansko leto uspešno opravilo izpit 108 kandidatov izmed 382 prijavljenih ali v procentih povedano 28,2 odstotka. Kaj je vzrok temu slabšemu uspehu, je še preuranjeno reči, saj izpitne komisije še niso povedale svojih vtisov, vendar je moč že sedaj sklepati, da je večina prijavljencev jemala priprave na izpite precej neresno, da so se tisti najresnejši kandidati odločili za študij na univerzi že minulo leto, da je bilo še vedno precej zanašanja na popustljivost izpitnih komisij, ki pa so prav zaradi tega letos malce poostrile svoje kriterije.

Po 3. členu Odloka o razpisih in pogojih za vpis na fakultete, visoke šole in akademije, je uspešno opravilo sprejemni izpit 45 kandidatov ali 21,1 odstotka, po 5. členu pa 76 kandidatov ali 23,5 odstotka Čeprav razlika ni kdo ve kako velika, vendarle lahko rečemo, da so se tisti iz prakse resneje pripravili na izpite, da jim že praksa sama daje več možnosti za uspešen študij kot pa onim z nižjimi strokovnimi šolami, ki jim že zastareli učni programi drobijo in zožujejo obzorje ter njihovo strokovno usposobljenost

Na posameznih fakultetah pa so bili uspehi naslednji: na filozofski fakulteti je uspešno opravilo sprejemni izpit 7 kandidatov, dva sta padla, drugi pa so bili odklonjeni ali so sami odstopili. Na naravoslovni fakulteti je 1 kandidat opravil izpit, dva sta padla, na pravni fakulteti jih je naredilo 73, padlo 207, na ekonomski fakulteti jih je naredilo 12, padlo 7, na medicini je napravil izpit 1 kandidat, dva sta padla, na stomatologiji prav tako 1 naredil in dva padla. Na geodeziji je 1 kandidat izpit napravil, dva sta padla, na elektrotehniki je naredilo izpit 6 kandidatov, padlo jih je 11, na strojnem oddelku pa je naredilo sprejemni izpit 7 kandidatov, medtem ko jih je 32 padlo. Na metalurgiji in fakulteti za tekstilologijo ni nihče napravil sprejemnega izpita. Na tehnični fiziki sta dva kandidata napravila izpit, dva sta padla, na agronomiji trije naredili, drugi so odstopili, na gozdarstvu šest naredilo, eden padel in na veterini 1 naredil in 1 kandidat odstopil.

Torej toliko o letošnjih sprejemnih izpitih in uspehih Pravzaprav še nekaj, še refren, ki je enak lanskemu: priprave na sprejemne izpite bodo morale biti veliko bolj sistematične kot doslej, doba pripravljalnih tečajev pa se bo morala podaljšati na eno leto.

S. B.

PROGA brez nesreč

Kdor potuje z vlaki, kdo ne pozna ljudi v rdečih kapah? Vsakdo ve, da se vlak ne bo premaknil s postaje, dokler se ne bo pojavil na peronu mož z rdečo kapo. In šele ko dvigne svojo palico, zaškripljejo kolesa. Vendar, na koščku proge Beograd—Sarajevo, na postajah od Doboja do Maglaja, zaman iščeš moža v rdeči kapi. Če je še katera izmed teh kap ostala na kateri izmed teh postaj, potem visi obešena na klinu, obsojena, da jo prekrije prah.

Takoj po vojni je nagli razvoj tuzlanskega rudarskega bazena, železarne Zenice in vrste večjih in manjših industrijskih podjetij v Bosni tako zelo obremenil ozkotirno progo, da je bilo treba misliti o novi komunikaciji. Že leta 1947 je bila med Šamcem in Sarajevom zgrajena normalnotirna proga. Toda rudniki in industrija so kmalu preveč obremenili tudi to. Ker železnica ni mogla pravočasno prepeljati rudnin in industrijskega blaga in so cele kompozicije vlakov tičale na postajah, je iz dneva v dan naraščala gospodarska škoda. Rešitev je bila samo v tem, da se poveča zmogljivost proge na tej relaciji. To pa bi bilo moč samo v primeru, da bi se poleg starega zgradil še nov tir. O tem so nekateri že začeli razmišljati, čeprav je bilo vsem jasno, da bi taka rešitev terjala ogromna finančna sredstva. Tu pa je priskočil na pomoč napredek znanosti in tehnike. Približno v istem času se je začela elektronika vedno bolj razvijati in uvajali so jo na najrazličnejša področja. Nekatere elektronske naprave so začele uporabljati tudi železnice, zlasti tiste za elektronsko vodenje vlakov. Naši strokovnjaki so proučili te nove tehnične naprave in prišli do spoznanja, da bi bil tak elektronski sistem primeren tudi za naše razmere. Tako bi se po predvidevanjih strokovnjakov z uvedbo elektronskega sistema vodenja vlakov na relaciji od Doboja do Zenice, to je na razdalji 100 km, kjer je bila največja obremenitev proge, povečala zmogljivost proge za celih 54 %. Prednost uvedbe elektronskih naprav pa bi bila predvsem v tem, ker bi na isti progi lahko hkrati vozilo tudi več vlakov. Dva, trije, celo štirje vlaki bi lahko vozili med dvema postajama. Razlogi so bili več kot tehtni in podpisan je bil sporazum s švedsko tovarno Erikson, da izdela za nas elektronske naprave, ki so v celoti že postavljene na relaciji od Doboja do Maglaja in posamezno celo do Zenice.

Čeprav je bilo osnovno hotenje povečati zmogljivost proge, vendar to ni bila edina prednost elektronskega sistema vodenja vlakov. Za izgradnjo dodatnega tira bi namreč potrebovali številno delovno silo, kar pa sploh ni moč primerjati s številom ljudi, ki so montirali elektronske naprave. Tudi čas je bil veliko krajši. Uvedba elektronskega sistema pa je bila sedemkrat manjša od stroškov, če bi gradili še en tir. Vendar je poleg vseh prednosti morebiti še največja ta, da elektronske naprave onemogočajo vsako nesrečo, ki bi jo povzročila pozabljivost ali neprevidnost prometnega osebja.

Elektronsko vodenje vlakov upravljajo z enega prostora. Za vse delo je potreben en sam človek. Le-ta sedi za mizo, na kateri je tastatura z desetimi gumbi — šest s številkami in štiri s črkami. Samo s pomočjo teh desetih gumbov obvlada 100 km dolgo progo in desetine železniških postaj. Zadostuje samo pritisk na enega od gumbov, pa vlak odpelje iz postaje, zapelje vanjo ali pa se ustavi na odprti progi.

V tem prostoru je še plošča, dolga pet metrov in široka nekaj desetin centimetrov. Na njej je shema cele proge od Doboja do Zenice. Zeleni, rumeni in rdeči signali — krogi, puščice, kvadrati in kontrolne luči — se občasno prižigajo in ugašajo. Zadostuje samo bežen pogled na ploščo, pa že izkušeno oko dispečerja ugotovi vse, kar se dogaja na progi.

Celotna proga je razdeljena na odseke v dolžini od 1500 do 2050 m, kar je pač odvisno od oblikovanosti površine in razdalje med posameznimi postajami. Ko pripelje vlak na enega izmed teh odsekov, se prižge rumena lučka, to pomeni, da je ta del proge zdaj zaseden. Luč ugasne, ko vlak zapusti ta odsek in prižge se luč na drugem odseku, kamor je zdaj že vlak pripeljal. Istočasno tudi signali na progi opozorijo vlakovodjo, da je prehod na prihodnji odsek proge prost oziroma zaseden.

Posebna naprava tudi omogoča, da se zapornice avtomatično spuste, ko se vlak približa mestu, kjer cesta prečka progo. Ko pa zadnji vagon zapusti križišče, se zapornice spet avtomatično dvignejo.

Tudi vstop na postaje od Doboja do Maglaja urejajo iz centrale. Niti kretničarjev ne potrebujejo več. Povsem zadostuje, da dispečer pritisne na gumb in tako napoti vlak na zaželeni tir. Kretnice pa imajo še eno napravo. Doslej so namreč v zimskih mesecih na najrazličnejše načine ogrevali kretnice, da ne bi zamrznile, zdaj pa zadostuje, da v komandni postaji pritisneš na gumb in posebna aparatura jih začne ogrevati. Podobno je z lučmi, ki osvetljujejo kretnice, zdaj jih namreč prižigajo in ugašajo samo s pritiskom na gumb v centralni komandni postaji.

Že prej je bilo povedano, da taka naprava zagotavlja popolnoma varno vožnjo. To pa zato, ker vsaka komanda pride samo s centrale, kjer ima dežurni dispečer absolutni pregled nad progo. Toda kljub temu bi se lahko primerilo, da bi dispečer pritisnil na napačen gumb ali pa bi izdal napačno komando zaradi kakršnega koli vzroka. Toda tudi v tem primeru ne more priti do nesreče. Tako na primer v primeru, da je dal dispečer komando vlaku, naj zapelje na zaseden tir, alarmni zvonec v tistem trenutku zazvoni in opozori na napako. Toda tudi brez ozira na alarm ta napačna komanda na tiru sploh ni mogla biti sprejeta, kajti predčasno je bila odposlana komanda s pomočjo elektronskih impulzov ter tako zablokirala progo. Proga si »zapomni«, da je na njej vlak in ne sprejme druge komande vse dokler ne zapelje vlak na drugi odsek.

Povedali smo že, da upravljajo nad celo progo z ene stavbe v Doboju. Razen centralne komandne postaje ima tu vsaka postaja, ki je vključena v ta sistem, še posebno krajevno komandno postajo. Le-ta je namenjena upravljanju prometa na postaji. Zato tudi mora ta komandna postaja dobiti telefonično potrdilo s centralne komande, če želi spremeniti situacijo na svojih tirih. V tem primeru dispečer v centralni komandi pritisne na gumb s črko L in na ta način vključi lokalno in izklopi centralno komandno postajo. S pritiskom na gumb C pa spet vključi centralno in izključi lokalno postajo.

Za sedaj upravljajo s pomočjo elektronskih naprav vlake na relaciji od Doboja do Maglaja, to je na razdalji 23 km. Toda kmalu se bo ta sistem razširil na razdaljo 100 km. Postavili so že elektronske kable in signale, potrebno bo še nekaj manjših del, pa se bo priključilo temu sistemu 24 železniških postaj od Doboja do Zenice. Tako bo rešen prometni problem te tako želo obremenjene proge.

B. V.

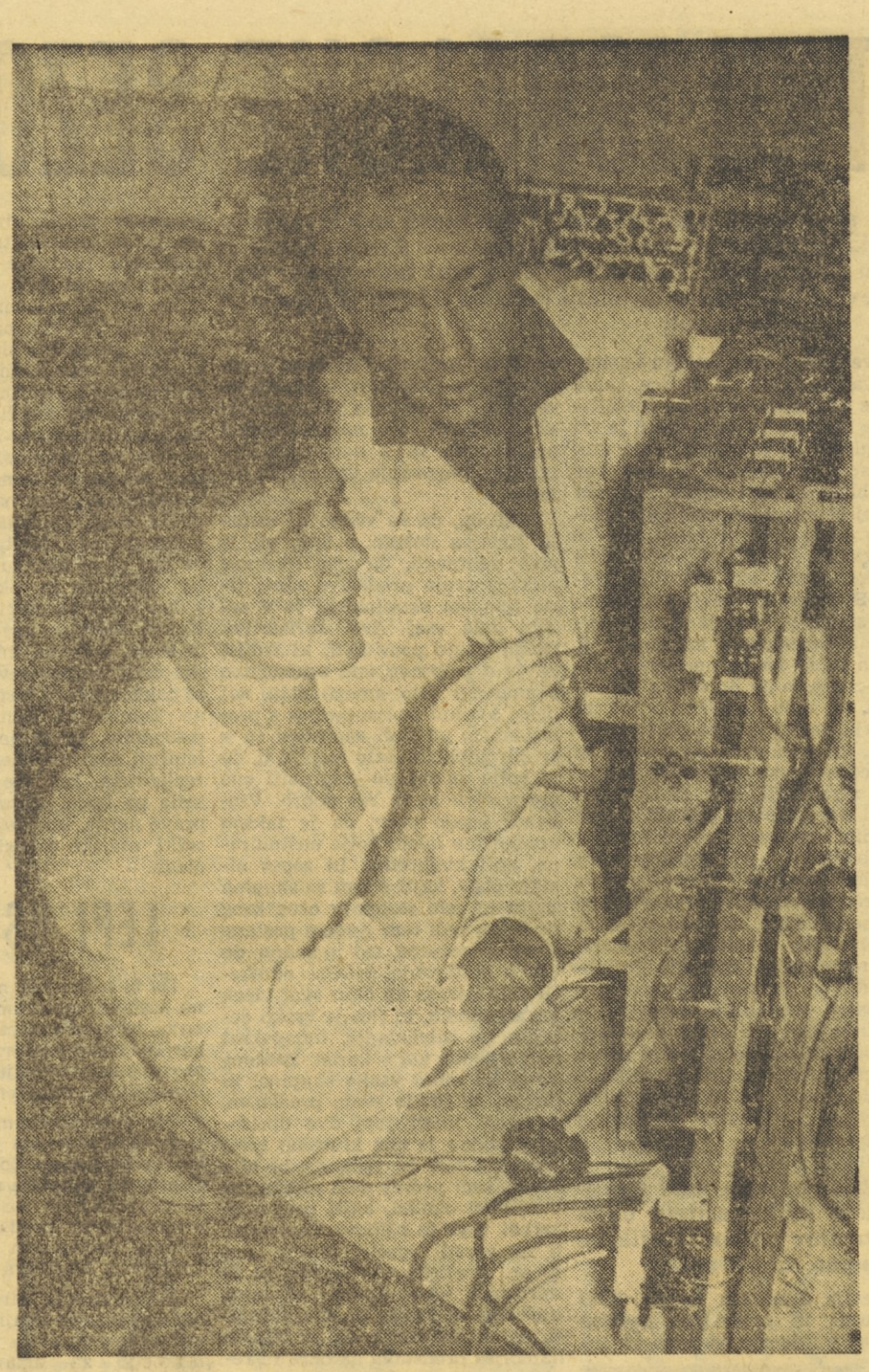

K čim hitrejšemu tehničnemu izobraževanju našega proizvajalca nedvomno mnogo doprinaša že na začetku svoje poti nov način strokovnega izobraževanja delavcev. Glejte, kaj je zabeležil naš fotoreporter! Julka Grosman, nekvalificirana delavka iz Telekomunikacij v Ljubljani, je imela že od nekdaj veselje do radiotehničnega poklica. In zdaj se je v dveh mesecih priučila in opravlja popravila televizijskih sprejemnikov prav tako dobro kot vsak kvalificiran delavec.

OD TOD IN TAM

● GRADITEV PAPIRNICE NA ADI HUJI SE BLIŽA KONCU

Letos marca so začeli graditi na Adi Huji v Beogradu tovarno papirja. Glavna tovarniška dvorana ima 3600 kvadratnih metrov površine, galerija pa 3000 kvadratnih metrov. Razen tega gradijo kotlarno, skladišče surovin in 64 m visok dimnik.

Rok za zaključek gradbenih del je letošnji september. Vse kaže, da bo delo pravočasno opravljeno.

Vse tovarniške naprave ležijo na 4,5 m debeli peščeni plasti. V celoti so nasuli okoli četrt milijona kubikov peska, s čimer so sanirali močvirna tla in pripravili vse potrebno za instalacijo velikih industrijskih naprav.

V novo papirnico že prihajajo stroji, montaža se bo kmalu začela. Trajala bo šest mesecev. Proizvodnja bo stekla prihodnje leto. Tovarna bo proizvedla okoli 12 ton papirja na dan.

Prihodnje leto bodo zgradili na Adi Huji tovarno brusov, proučujejo pa tudi možnosti za nekaj sorodnih industrijskih podjetij.

● NAJMANJŠI TELEVIZIJSKI SPREJEMNIK

Angležu Charles Wilson je izdelal televizijski sprejemnik, ki je doslej najmanjši aparat svoje vrste. Zaslon na sprejemniku je širok komaj 3,5 centimetra, vendar so slike jasne. Prenaša na vseh kanalih in torej ne zaostaja za običajnimi televizijskimi sprejemniki.

● NOVA ZRAČNA ČRPALKA

Servisne postaje vzdolž nemških cest so dobile nove zračne črpalke, ki tlačijo zrak v dve zračnici hkrati. Koristna posledica: v obeh avtomobilskih kolesih enak pritisk.

● PRITLIKAVI »FIČKO«

Italijanska tovarna avtomobilov »Fiat« je dala na trg nov tip avtomobila »Fiat-500«, vozilo s štirimi sedeži in s prostorom za prtljago. Zadnja sedeža je mogoče zložiti. Dvocilindrični motor ima 17,5 KM in je v zadnjem delu avtomobila.

● PLASTIČNI ZIMSKI BAZEN

Na mednarodnem velesejmu v Frankfurtu so razstavili nov plastični zimski bazen. Postaviti ga je mogoče kamorkoli in se kopati v njem tudi pozimi. Pokriva ga plastična streha, ki ohranja notranjo toploto tudi v najhujšem mrazu.

● TELEVIZIJA V GLEDALIŠČU

Pariško narodno gledališče je uvedlo novost, ki naj bi pomagala zakasnelim obiskovalcem. Gledalca, ki zamudi začetek predstave, pelje bijeter v nekakšno okrepčevalnico, kjer lahko po televiziji spremlja predstavo do prihodnjega odmora.

NAŠ FOTO TEČAJ

Kupil sem si – fotoaparat

»Zadnjič sem ti obljubil, da ti bom tokrat predstavil obe perspektivi — ptičjo in žabjo — kot uporaben način fotografiranja. Sam si se lahko prepričal na slikah, da tokrat nisem šel v skrajnost pri odmerjanju zornih kotov, zato tudi objekta na slikah nista izmaličena.«

»V katerem primeru pa mi priporočaš oba omenjena zorna kota?«

»Če hočeš dobiti na sliki občutek globine ali višine, tedaj ti ne priporočam žabje perspektive, temveč rah, lo ptičjo. Tudi žabja perspektiva pa lahko včasih ustvarja zelo učinkovito kompozicijo, kjer je v ozadju velika površina neba, vendar tudi v tem primeru ne bi zahajal v perspektivične skrajnosti. Predvsem pa se pri fotografiranju izogibaj tistih zornih kotov, kjer bi črta obzorja rezala sliko v dve enaki polovici. Taka kompozicija ni učinkovita, zato ti priporočam, da raje postaviš črto obzorja bliže spodnjemu oziroma zgornjemu robu, pač glede na poudarek, ki ga hočeš dati tlom ali nebu.«

»Sicer pa, kot v vseh dosedanjih primerih, te bo tudi tokrat najbolje poučila lastna praksa.«

»Mislim, da sem ti v teh nekaj osnovnih načelih fotografije utrl pot v tehniko fotografiranja. Vsega seveda ni bilo moč povedati, kajti teorija fotografiranja je vse preveč obširna. Pot tvojih nadaljnjih uspehov pa vodi skozi trdo šolo, sistematično učenje in postopno oblikovanje kritičnega doživljanja narave, samostojnega ocenjevanja njenih vrednot. Stvar je namreč v tem, da v fotografiji ni tehnika vse, pa čeprav je tudi odločilna, kajti poleg mehaničnega dela je le duhovno delo tisto, ki zagotavlja uspelo stvaritev.

Za sedaj sicer prekinjamo naš fotoamaterski tečaj, želimo pa, da bi stik med nami še vedno ostal. Če se boš kdaj srečal s problemi pri tvojem fotografiranju in si jih sam ne bi mogel razložiti, napiši nam pismo in rade volje ti bomo pomagali z nasvetom. Prepričan sem, da boš tudi ti ustvaril sčasoma dobre slike, ki jih boš vesel, spomni se tedaj tudi na nas in nam katero izmed njih pošlji, da je bomo tudi mi veseli. Z veseljem jo bomo objavili v našem listu.«

X. načelo: Izogibaj se skrajnosti!

RAHLA PTIČJA PERSPEKTIVA NI IZMALIČILA OBJEKTA NA SLIKI, DALA PA MU JE OBČUTEK GLOBINE

Z ZMERNO ŽABJO PERSPEKTIVO SEM SE IZOGNIL NEZAŽELENIM PREDMETOM V OZADJU IN UMIRIL SLIKO Z VELIKO PLOSKVIJO NEBA ZA OBJEKTOM

Krožni bager

V Avstriji so izdelali krožni bager, ki spominja po obliki na kolo v dunajskem Pratru, le s to razliko, da so na njem namesto sedežev jeklene čeljusti. V enem zamahu dvigne bager z osmimi korci več zemlje kot delavec v osmih urah. V celoti tehta novi stroj petdeset ton.

Orodni stroj — štiri nadstropja

»LF-21« je eden izmed 27 novih orodnih strojev, ki jih izdeluje leningrajska tovarna »Sverdlov«. V celoti je rezkalna naprava tako visoka kot štirinadstropna stavba. Ko so jo montirali, so morali izkopati temelje in zgraditi ploščo iz armiranega betona. Tehta 460 ton, obdeluje pa turbinske osi in ogrodja težkih strojev, ki tehtajo po sto ton. Pogonsko silo dajejo stroju elektromotorji 635 kilovatov in skupno 54 generatorjev.

Ogrevanje betona

V zimskih mesecih se naberejo na betonu debele plasti ledu, tako da postanejo pločniki peščem nevarni. V Nemčiji so izdelali posebne mreže, ki jih vgradijo v beton. Po njih teče pozimi električni tok, ki ogreva beton in taja sneg. Za zdaj uporabljajo te mreže na stopnicah in prehodih na prostem.

Termične garaže

Na Švedskem so začeli graditi garaže, ki nimajo grelnih naprav, vendar ni temperatura v njih neznosna niti v najhujši zimi. Ko se stolpec živega srebra zniža pod ledišče, je treba prižgati avtomobilski motor in ves prostor se segreje v nekaj minutah. Garaža je tako grajena, da se pridobljena toplota ohrani v njej 24 ur.

Plin namesto lesa

Asfalterji podjetja »Drugi oktobar« v Vršcu so začeli topiti bitumen po novem načinu. Namesto lesa uporabljajo plin. Nov postopek je zelo rentabilen. Topljenje bitumena z lesom stane 24.000, s plinom pa le 1000 dinarjev.

»Malecki«

Znani konstruktor italijanskih dirkalnih avtomobilov Ferrari je izdelal voz »850«, namenjen turizmu. Je zelo stabilen in ima izvrstne zavore. Pri hitrosti 100 km se lahko ustavi na 39 m in ga je zelo lahko upravljati. Vozilo ima menjalnik s štirimi brzinami in s posebno napravo, zaradi katere ima avto praktično šest brzin.

Kljub težavam – lep uspeh

Veslačem Izole se ni bati prihodnosti

Kadarkoli moram kot novinar ob nedeljah nadlegovati ljudi, mi je vedno nekoliko neprijetno. Mislim si: ljudje trdo delajo ves teden, nedelja pa naj bo njihova, naj uživajo. Ti pa prideš in jim edini prost dan kališ s »službenimi« zadevami.

Tudi v Izoli mi je bilo sprva neprijetno. Toda občutek, da sem nekoga prikrajšal za dobro uro zasluženega oddiha, mi je kmalu izginil. Tovariš Miran Blazina, trener ženske veslaške ekipe, je namreč eden tistih, o katerih pravimo, da so s športom »zastrupljeni«. Eden tistih, ki brez športa ne bi mogel živeti, ki mu posvečajo sleherno urico prostega časa. Dopoldne je zaposlen kot obratovodja v mizarski delavnici gradbenega podjetja v Izoli, popoldanski čas pa pripada športu. Konkretno veslaškemu klubu »Argo«.

Sonce je stalo že precej visoko na nebu. Morje je bilo mirno kot olje, ob obali so posamezni kopalci ležali nepremično kot kuščarji in nastavljali svoja porjavela telesa vročim žarkom. S trenerjem sva v senčnatem gozdičku ob tovarni »Delamaris« poiskala klopco, ob nogah pa se je zleknil volčjak »Hoby«, ki je samo od časa do časa dvignil glavo, da se prepriča, če je vse v redu.

»Morda bi začela kar z zgodovino? Da bo šlo vse po vrsti,« sem predlagal.

Tradicija veslaškega športa v Izoli res ni kar tako. Pred vojno so bili tu veslači, ki jih je poznal ves svet. Četverec je prinesel domov štiri naslove evropskih prvakov, enkrat pa celo zlato olimpijsko kolajno. To je bilo med leti 1927—1935. Po osvoboditvi je kvaliteta še nekaj let živela na rovaš tradicije, potem pa je vse zaspalo. Nekdanji asi so ostareli. Mišičaste, žuljave roke niso več zagrabile za vesla.

»Okoli leta 1953,« je nadaljeval pripovedovanje trener Blazina, »smo začeli počasi, prav počasi graditi vse na novo. Zbralo se nas je nekaj, ki nismo mogli križem rok gledati mrtvila. In tako smo spet začeli ustvarjati novo generacijo veslačev. Iz mladine seveda.«

»Kako pa to, da ste uspeli ravno z veslanjem? In kako ste se lotili svojega dela,« me je zanimalo.

»Saj sem povedal,« je odvrnil tovariš Blazina. »V odboru imamo več ljudi, ki bi dali vse za veslanje. Tu je predsednik Franc Tomšič, tajnik Franjo Pirher, pa trenerji Jože Cilenšek, Bruno Kovačič in jaz. Polno razumevanje za naše potrebe ima tudi direktor tovarne »Delamaris«, tovariš Franc Karo, in še nekateri tovariši na občini. No, vprašate, kako smo se lotili svojega dela? Hm, v Izoli je dovolj krepkih fantov in deklet. Po osvoboditvi, ko so nekateri Italijani odhajali čez mejo, je bilo tu dela več kot dovolj. Prišli so mladi delavci iz vseh krajev — iz Istre, iz Štajerske, Gorenjske . . .«

Potem je začel pripovedovati o veslačicah četverca, ki so bile letos na evropskem prvenstvu v Londonu. Še pred nekaj leti mlade delavke v zabojarni tovarne »Delamaris« niso vedele, kaj je veslanje. Nekega dne pa je zdaj ta, zdaj ona poprijela za veslo. »To so sama močna, zdrava, visokorasla dekleta,« je pripovedoval trener. »Počasi smo spravili posadko za četverec skupaj.«

Štiri delavke iz Izole so danes v naši državi že brez konkurence. Marica Leban iz Kobarida je »prvo veslo«, čeprav

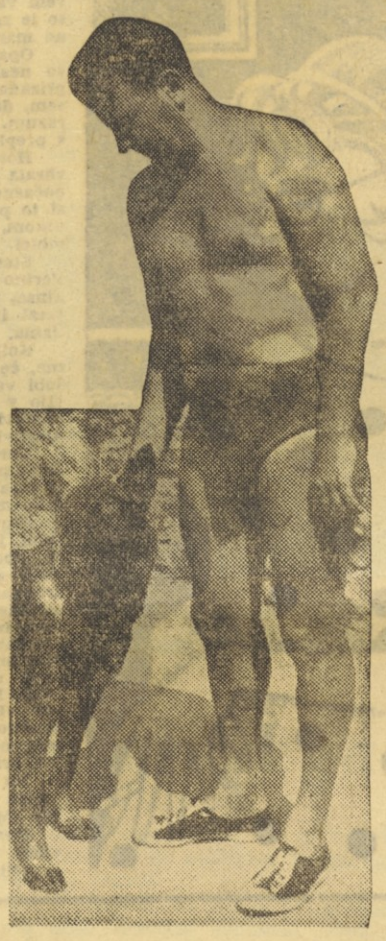

Trener Miran Blazina s svojim četveronogim prijateljem Hobyjem

ji je komaj 20 let. Toda Libera Bernetič iz Izole in Mira Ipsa iz Fontane pri Vrsarju sta še leto dni mlajši. »Benjamin« pa je seveda Milka Slamič iz Nove Gorice. Stara je šele 18 let, vesla pa že tri leta.

»Na evropskem prvenstvu v Londonu so bila naša dekleta najmlajša ekipa,« je nadaljeval tovariš Blazina. »Povprečna starost veslačic v Londonu je bila 28 let. Kot vidite, so pred našimi dekleti še dolga pot in velike možnosti razvoja.«

Potem sva napeljala pogovor na London. »Škoda, da so morale naše tekmovalke na pot brez svojega čolna,« je pojasnjeval trener Blazina. »Nastopile so v izposojenem. Veslaška zveza Jugoslavije ni imela denarja za prevoz čolna v London. Seveda tujega čolna niso bile vajene. Vrh tega jih je nekoliko zdelala trema, saj so bile prvič na tako velikem tekmovanju. Kljub temu so med 8 ekipami zasedle 5. mesto. Sicer bi se lahko borile celo za bronasto kolajno. Prav gotovo pa bi brez težave s svojim čolnom zasedle 4. mesto.«

Potem sva napletla pogovor o tem in onem. Kar tako povprek brez zveze. O uspehih in težavah, o dobrih straneh in pomanjkljivostih.

»Še to zapišite,« je dejal trener Blazina. »Našim dekletom se pozna, da nimajo dovolj vsestranske telesne kulture. To je zelo važno za res velike uspehe. Ekipa še ni homogena, seveda pa ji manjka konkurence. Doma je sploh nimajo. Letos so na Bledu premagale Romunke za polnih 10 sekund. Z rezultatom 3:38,6 je bil naš četverec boljši kot pred leti na evropskem blejskem šampionatu ruski četverec.«

Kaj pa ostali uspehi? O, teh je kar precej! Tovariš Blazina mi je pripovedoval o mladincih in pionirjih, o članih, ki se vse bolj uvrščajo med vodilne v državi. Osmerec je letos na Bledu zaostal za »Mornarjevim« komaj 5 sekund in zasedel drugo mesto. Tudi med mladinci je precej veslačev, ki so na državnih in republiških prvenstvih že pristali na vodilnih mestih. Isto velja tudi za dekleta. Pionirjev pa imajo toliko, kot hočejo.

»Ni se nam bati bodočnosti,« je nadaljeval neumorni športni delavec iz Izole. »Mladina se navdušuje za veslanje. Prav tako ljudje. Prebivalci se zanimajo za nas, za naše rezultate in uspehe, veseli so, če berejo o naših zmagah. Prav to nam daje pobudo za nadaljnje delo, čeprav je veslanje trd in težak šport, kjer ne moreš doseči velikih uspehov čez noč. Toda prav zato, ker žanjemo uspehe v kvaliteti, ker smo med vodilnimi klubi, ne samo v Sloveniji, marveč se uveljavljamo tudi že v državi, se mladina ogreva za ta šport.«

● Kaj pa težave? So v Izoli brez njih? Kje neki! Tudi o teh bi lahko pisal na dolgo in široko. O starih čolnih, ki so bili že nič kolikokrat »zakrpani«. O pomanjkanju denarja v klubski blagajni. In še o marsičem. A zdi se mi, da so vse težave nepomembne ob tisti veliki volji za napredek, ki preveva veslaške delavce v Izoli. Mladina se navdušuje za veslanje. In tudi zanimanje med prebivalstvom je vedno večje. To pa so v rokah veslaških delavcev pomembni »aduti«, s katerimi lahko tudi še takšnim težavam dajo »kontro«.

IGOR PREŠEREN

Šestorica mladih veslačev iz Izole: Zorko Tulj, Ivan Levac, Stanko Hočevar, Zorko Dežjot, Ivan Dudine in Ivan Tulj

ŠPORTNE IGRE V POČASTITEV 10-LETNICE DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA

Na Ravnah: 800 ljudi na športnih igrah

Na Ravnah si ni mogoče zamisliti nobene večje prireditve, ki ne bi bila istočasno povezana tudi s športnimi nastopi. Tako je bilo tudi ob proslavi desete obletnice delavskega samoupravljanja. Vsak dan so priredili po več športnih nastopov. Začeli so z nogometom in kegljanjem, svoj višek pa je tekmovanje doseglo v atletskih disciplinah, kjer je nastopilo nad 770 tekmovalcev. Že številke nastopajočih povedo, da je za to medobratno tekmovanje, ki je trajalo od 13. do 16. t. m., vladalo na Ravnah veliko zanimanje. Tekmovanja se niso udeležili samo mlajši tekmovalci, temveč so se na startu pojavili tudi direktor podjetja poleg obratovodje, inženirja, pa vse tja do učenca metalurške šole, nameščenca, kvalificiranega oziroma visokokvalificiranega delavca. Vsak je hotel priboriti čimveč točk za svoj obrat oziroma za svojo enoto. Še prav posebej je treba pohvaliti ekipo MIŠ in jeklarne, ki sta postavili največ tekmovalcev na start, zato sta bili njuni zmagi oziroma drugo mesto tudi tako prepričljivi. Grajati pa bi morali mehanično delavnico in kladivarno, ki nista pokazali tiste zainteresiranosti kakor v prejšnjih tekmovanjih.

Samo tekmovanje je bilo razdeljeno v tri starostne grupe, in sicer: tekmovalci do 33 let, od 33 do 45 ter nad 45 let.

Tehnični rezultati:

Skupna ocena: 1. MIŠ 62.841 točk, 2. Jeklarna 61.516, 3 .Predračun 15.540, 4. Mehanična 15.394, 5. Kladivarna 2795 točk.

Posamezniki (nad 45 let):

krogla: 1. Ivič 7,13, 2. Klančnik 6,88, 3. Wlodyga 6,39; **daljina:** 1. Ivič 4,20, 2. Klančnik 4,12, 3. Butkovič 3,34; **tek na 100 m:** 1. Ivič 14,2, 2. Klančnik 14,6, 3. Butkovič 16,5; **tek na 1000 m:** 1. Klančnik 3:18,9, 2. Wlodyga 4:34,0, 3. Čapelani 5:03. **Skupna ocena:** 1. Klančnik 912 točk, 2. Ivič 704, 3. Butkovič 281 točk.

Tekmovalci od 33 do 45 let:

krogla: 1. Štebarnik 9,55, 2. Metelko 8,70, 3. Hanuš in Horjak 8,61; **daljina:** 1. Hanuš 4,78, 2. Kreps 4,74, 3. Cesar 4,51; **tek na 100 m:** 1. Kreps 13,6, 2. Cesar 13,9, 3. Hanuš 14,0; **tek na 1000 m:** 1. Cesar 3:18, 2. Hanuš 3:27, 3. Kreps 3:33. **Skupna ocena:** 1. Hanuš 1165 točk, 2. Cesar 1142, 3. Kreps 1048 točk.

Tekmovalci do 33 let:

krogla: 1. Mezner 10,25, 2. Godec 9,85, 3. Akrep 9,29; **daljina:** 1. Mesarič 5,59, 2. Lorenzi 5,34, 3. Kolar 5,27; **100 m:** 1. Mesarič 12,1, 2. Kolmančič 12,2, 3. Tomaž 12,3; **1000 metrov:** 1. Kranjc 2:48, 2. Skegro 2:51, 3. Urbancelj 2:57. **Skupna ocena:** 1. Mesarič 1756, 2. Kranjc 1750, 3. Lorenzi 1756 točk.

Desetega in enajstega septembra je bil odigran tudi nogometni pokalni turnir. Zmagovalec je postal ravenski »Fužinar«, ki je v odločilni tekmi premagal »Velenje«. Tekma je bila zanimiva, gostje so bili sicer tehnično boljši, zato pa domačini borbenejši. V predtekmovanju je Fužinar odpravil Korotan iz Prevalj z rezultatom 5:1, velenjski Rudar pa oslabljeno nogometno ekipo Jedinstva iz Zagreba.

V nedeljo, 11. septembra, je bila odigrana tudi rokometna tekma med Fužinarjem in »Partizanom« Slovenj Gradec. Po zelo lepi igri, pa tudi dramatični borbi je zmagal Fužinar z rezultatom 25:23.

10. in 11. septembra so se pomerili tudi kegljači. V dvoboju ženskih ekip med Fužinarjem iz Raven ter Jedinstvom iz Zagreba so zmagale domačinke z rezultatom 367:256. V troboju moških ekip med ekipami Jedinstva, Slovenj Gradca ter Fužinarjem se do konca ni vedelo, kdo bo zmagovalec. Vse ekipe so pokazale solidno znanje. Zmagala je ekipa Fužinarja s 716 kegljI pred Slovenj Gradcem 711 in Jedinstvom s 703 kegljI.

V nadaljevanju tekmovanja so se v nedeljo, 18. t. m. pomerili tekmovalci še v namiznem tenisu in šahu. V pokalnem turnirju so se pomerili igralci NTK Fužinar in NTK Triglav iz Kranja. Tekmovanje je potekalo po novem kombiniranem načinu, se pravi, za vsako ekipo so nastopili po trije člani in dve članici. Ekipa gostov je sicer nastopila brez svojih najboljših tekmovalcev, kljub temu pa je pokazala zelo lepo igro, kar velja posebno za Tomca in Lambretovo. Pri domačinih je proti pričakovanju odpovedala ženska vrsta, pri moških pa se je odlikoval samo Jamšek. Končni rezultat dvoboja 8:8.

Šahovskega brzoturnirja se je udeležilo 17 tekmovalcev iz Mežice, Dravograda, Slovenjega Gradca, Prevalj in Raven. Zmagal je Poberžnik (Dravograd) 13 točk, 2. Šmon (Slovenj Gradec) 12,5, 3. Kolar (Ravne) 10 točk.

V nedeljo popoldne je bila v nabito polni kavarni Doma železarjev slavnostna razglasitev rezultatov ter razdelitev nagrad. Predsednik sindikalne podružnice tov. Erče je v svojem nagovoru naglasil, da ravenski železarji niso dosegli samo velikih uspehov v proizvodnji, temveč tudi v množičnem udejstvovanju v raznih športnih panogah, kar ne velja samo za mlajše, temveč tudi za starejše tekmovalce. Ob tej priložnosti je bil nagrajen tudi najstarejši tekmovalec, 56-letni nogometaš Franc Podgoršek iz Jeklarne.

W. E.

Finale grafičarjev in papirničarjev

Po končanih športnih igrah grafičarjev in športnih igrah papirničarjev so se pomerile med seboj še najboljše ekipe tega tekmovanja. Republiški odbor delavcev tiska in papirja je organiziral te tekme zato, da bi medsebojno seznanil športnike obeh strok, sedaj združenih v enotnem sindikatu in tako dobil prvake vsega sindikata za leto 1960. V organizaciji Kartonažne tovarne je finalno srečanje prav lepo uspelo. V skupni oceni so zmagali grafičarji s 335:315 točkami.

Dvodnevni razpored se je pričel na vevškem kopališču s tekmami v odbojki in plavanju, nadaljeval v Kartonažni tovarni z namiznim tenisom, streljanjem in šahom, zaključna prireditev pa je bila na stadionu Svobode na Viču, kjer so se pomerili rokometaši, košarkarji, nogometaši in atleti.

Uspelo tekmovanje bo nedvomno spodbudilo republiški odbor sindikata k tradicionalni izvedbi takih prireditev.

Tekmovanje v Slovenskih Konjicah

V okviru nogometnega tekmovanja za pokal občinskega sindikalnega sveta v Slov. Konjicah so ga že tretjič po vrsti in tako za stalno osvojili nogometaši mešanega moštva, ki je bilo sestavljeno iz članstva več manjših podružnic. Drugo mesto si je letos že drugič priborilo nogometno moštvo iz TKO Žrče, ki je bilo drugo tudi v lanskem tekmovanju, dočim pa sta ostali dve mesti zasedli moštvi iz KOSTROJA in KONUSA. Razen prehodnega pokala za najboljše moštvo so vse nastopajoče ekipe dobile še pohvalne diplome občinskega sindikalnega sveta. Da je za tovrstna tekmovanja veliko zanimanje kaže tudi to, da je na vseh tekmah, tako v Konjicah kot tudi v Žrečah, bilo zelo lepo število gledalcev.

L. V.

Športne igre tudi v Rušah

Tekmovanj se je udeležilo preko 200 športnikov iz raznih mariborskih kolektivov. Tekmovali so v rokometu, nogometu, odbojki, kegljanju, streljanju, šahu in ribištvu. Poleg tega so priredili tudi velike motorne dirke AMD sekcije.

Rezultati:

Streljanje: 1. Tovarna dušika — Ruše, 2. Metalna — Maribor.

Oodbojka: 1. Tovarna Dušika — Ruše, 2. Impol — Slov. Bistrica, 3. Kovinar — Tezno.

Nogomet: 1. Tov. alum. — Kidričevo, 2. Metalna — Maribor, 3. Tov. dušika — Ruše.

Kegljanje: 1. Tovarna dušika — Ruše, 2. HC Fala, 3. Tov. kart. — Ceršak, 4. Metalna — Maribor.

Rokomet: 1. Tovarna dušika — Ruše, 2. Metalna — Maribor.

Šah: 1. Tov. dušika — Ruše, 2. Metalna — Maribor, 3. Tov. alum. — Kidričevo, 4. Pošta II — Maribor.

Lovska družina podjetja je priredila tekmovanje v streljanju na glinaste golobe med člani družine. Rezultati: 1. Jenko Friček, 2. Marin Vlado, 3. Šmidhofer Jože, 4. Krenje Franc.

Ribiška sekcija je tudi priredila uspelo tekmovanje v športnem ribarjenju. Rezultati: 1. Jurše Zvonko, Tov. dušika —Ruše, 2. Jerčič Drago — Maribor, 3. Maher Pavel — Ruta, 4. Zimšek Milan — Tovarna dušika — Ruše.

Avto-moto dirke:

Avtomobili: 1. Čuček Ivan — Tov. dušika, Ruše, 2. Petan Janez, 3. Šerbino Slavko.

Motorji 150 ccm: 1. Frangeš Ivan, 2. Mom Drago, 3. Sauperl Konrad.

Motorji 500 ccm: 1. Pečnik Ivan, 2. Ozim Valentin, 3. Namestnik Franc.

Mopedi: 1. Mrakič Alojz, 2. Frangeš Ivan st., 3. Mihalek Srečko.

Po končanih tekmovanjih je bila svečana razglasitev rezultatov in podelitev nagrad. Še večji poudarek tem delavsko-športnim igram je bilo razvitje prapora strelske družine, ki ravno na ta dan praznuje deset let svojega obstoja. Najstarejši član, skoraj že veteran strelskega športa 70-letni Jarc Franc je prevzel prapor v čuvanje. Še posebej pa je dobil posebno priznanje za dolgoletno delo na športnem področju v Rušah.

J. K.

OHO-AHA

OHO, zelo pametno. Tako lahko ocenimo početje nekaterih naših strokovnih športnih zvez, ki so bile pripravljene izdati mnogo denarja za imenitna gostovanja prominentnih olimpijskih gostov pri nas (japonski plavalci so najznačilnejši primer!), a si hkrati na teh tekmovanjih niso znala zagotoviti udeležbe najboljših Jugoslovanov. Seveda — ko pa so le-ti tako dobri, da jim pač niso potrebna srečanja z močnejšimi gosti . . .

AHA, hura! Tako nekako so si zamislili začetek nove nogometne sezone nogometaši iz Nove Gorice, ki so juriš na prve jesenske prvenstvene točke vzeli vse preveč dobesedno in so bili zaradi tega prisiljeni tekmo v Mariboru zaključiti kar s tremi igralci manj. Prav toliko jih je sodnik namreč predčasno poslal v slačilnice . . .

OHO, deževno. Letošnje košarkarsko prvenstvo namreč, ki je zaradi olimpijskih iger tako že zakasnelo in v težavi s primernimi termini, pa ga sedaj moti še dež, zaradi katerega je bilo treba že dvakrat preložiti ljubljanski domači obračun med Olimpijo in Ljubljano. Če bo šlo tako naprej, bo treba proces končati enostavno s tem, da si moštvi kar za mizo razdelita točki, s čimer bi najvnetejši košarkarski privrženci prištedili vsak po enega stotaka, kluba pa bi bila morda — celo oba — tudi zadovoljna . . .

AHA in še atletska. Čudna so merila v tej zvrsti, zlasti kar zadeva pospeševanje mladih talentiranih atletov. Že lani so nadobudnega Celjana Naraksa za presenetljivi zmagi tik pred balkanskimi igrami »nagradili« s tem, da ga niso poslali nanje, uspešno prakso pa nadaljujejo tudi letos, ko so talentiranega Červana za prvo mesto v teku na 3000 m — pred stalnima reprezentantoma Ivanovićem in Subotićem — nagradili s tem, da bi si lahko priboril mesto rezerve na balkanskih igrah za tek na 1500 m, če bi v izbirnem teku premagal starega šampiona Mugošo. Da, res je trnova pot . . .

JOVAN MAKSIMOVIĆ

ZADNJI AVTOBUS

Potem sem telefoniral kolegu pri prometni milici.

»Podatke o prometnih nezgodah prejšnjo soboto bi radi? Tudi za nedeljo? Takoj bom pregledal...«

Slišal sem, kako je miličnik listal po dnevniku.

»Ponedeljek, nedelja, sobota, da, tu smo... Trčenje pri avtomobilski komandi popoldne ob 16.32. Ne, to se časovno ne ujema z vašo željo. Tisto soboto ni bilo v tem delu mesta nič takega.«

»Kaj pa v noči od sobote na nedeljo? Kjerkoli v Beogradu...«

»Noč, noč... Mhm... Da, povozili so možakarja na Senjaku. Star je bil okoli šestdeset let, zgodilo se je opolnoči. Potem trčenje tramvaja s tovornjakom v Dušanovi ulici... Ura... Dvajset minut pred eno, žrtev ni bilo. Še nekaj. Nekoga so povozili, lažje poškodbe. Moški... Aha, tole tu vas bo zanimalo. Avtobus, ki pelje na Avalo, se je na koncu tramvajske proge v Ulici vojvode Stepe zaletel v vprežni voz...«

»Koliko je bila ura?«

»Trenutek... Bilo je dve minuti čez poldrugo. To je tisti avtobus, ki pelje mimo tramvajske remize ob enih, pet minut kasneje pa je na Trgu republike.«

»Koliko avtobusov pa ponoči pelje na Avalo?«

»Samo dva. Za enega sem vam že povedal, drugi pa pelje ob 2.20 s Trga republike. Oba so uvedli namesto službenih voz, ki so prej razvažali nameščence mestnega prometa, tiste iz zadnje izmene.«

»Prav. Kaj veste še o tistem trčenju?«

»Takoj vam bom prebral: V noči med soboto in nedeljo, torej od 22. na 23. oktober... Avtobus 78 mestnega prevoznega podjetja, ki vzdržuje zvezo med Trgom republike in Avalo ter odpelje iz remize minuto po polnoči — vozil ga je Stanoje Ilić — je trčil v vprežni voz Milije Jovanovića, kmeta iz Kumodraža, registrirna številka voza Kumodraž 238, beograjski okraj. Voznik vprežnega vozila je verjetno zadremal. Po kumodraški cesti je peljal proti Beogradu gajbice z grozdjem. Na koncu Ulice vojvode Stepe je voznik vprežnega vozila Milija Jovanović nenadoma zagledal bližajoči se avtobus. Verjetno se je zmedel, ker je z nemirnimi konji zavil na levo. Ker se je to zgodilo naglo in v nasprotju s cestnoprometnimi predpisi, se voznik avtobusa ni mogel izogniti trčenju. Naglo je pritisnil na zavore in tako ni bilo žrtev. Avtobus 78 se je zaletel v zadnji del kmečkega voza in polomil lestve na njem, pri tem pa se je pokvarilo prednje kolo in blatnik na avtobusu. Večina gajbic z grozdjem je zgrmela na tla hkrati z voznikom Jovanovićem, ki je utrpel lažje telesne poškodbe. Splašeni konji so v diru vlekli prevrnjen voz kakih 40 m daleč, nato pa se je voz ustavil v obcestnem jarku. Na avtobusu so bile manjše okvare. Potniki so bili samo štirje, med njimi prometni miličnik Janko Crnivuk z uradno številko 1417. Vračal se je iz službe. Po telefonu so obvestili o nezgodi dežurno službo pri prometni policiji. Miličnik Crnivuk je dobil pooblastilo, naj sestavi zapisnik in predloži prijavo naslednji dan, ker je šlo za manjšo prometno nezgodo, pri kateri ni bilo človeških žrtev...«

Komaj sem čakal, da je moj telefonski sobesednik prebral zapisnik. Že sredi njegovega čitanja sem vedel, kaj mi je storiti, zato me vse nadaljnje ni več zanimalo.

»Prav lepa hvala, tovariš... Zanimiv podatek ste mi dali.«

»Če boste potrebovali še kaj...«

»Za zdaj ne, sicer pa človek nikoli ne ve. Hvala, tovariš!«

Brž ko sem slišal njegov »Zdravo«, sem s slušalko v roki prekinil zvezo in zavrtel novo številko:

»Dežurna služba tajništva za notranje zadeve. Tovariš, rad bi govoril z vašim šoferjem Stanojem Ilićem...«

Glas nameščenca prometnega podjetja je čudno hreščal. Zdelo se mi je, da se jim je telefon pokvaril, vendar sem razumel odgovor: šofer Ilić dela v nočni izmeni. Če bi mu rad kaj sporočil...

Vprašal sem še, na kateri progi bo delal. Vozil bo avtobus 32, na Avalo.

»Hvala, s tem avtobusom se bom peljal, pa ga bom že našel.«

Čutil sem, kako nameščenec na onem koncu žice kar gori od želje, da bi izvedel, čemu vprašujem po njihovem šoferju Iliću. Dvakrat ali trikrat me je skušal vprašati, pa ni bilo časa za pojasnjevanje. Strank na hodniku pred mojimi vrati sicer ni bilo, vendar sem imel še drugo delo. Sklenil sem poiskati še nekoga, ki bi mi lahko kaj povedal o izginulem dekletu. Tisti trenutek se mi je zdelo, da sem postajal tudi v tem primeru hladni preiskovalec, ki mu je iskanje vsakdanje opravilo.

Seveda sem vedel, da so ti podatki nenavadno pomembni, da brez njih ne morem začeti in da si bom le tako pridobil zavest, da sem storil vse, kar je treba, preden gre zares, preden se lotiš naloge naravnost.

Poprosil sem vodnika Stojana:

»Stole, povprašaj po vseh beograjskih bolnišnicah, ali se je tam zdravila zadnje čase ali je morda še v zdravniški negi Vera Stojšić. Če sam ne utegneš, naj to opravi kdo drug, po možnosti še danes dopoldne. Osebni podatki o dekletu so v mapi...«

»Ali si kam namenjen?«

»Da, v študentski dom.«

Zavrtel sem številko garaže:

»Sima, Boško pri telefonu. Prosim, pripravi voz. Čez deset minut se bom peljal na Voždovac. Nalog prinesem s seboj.«

Potem sem spet telefoniral, vendar to pot le na pol uradno.

Poklical sem Marijo.

Nemara se vprašujete, zakaj pravim na pol uradno. Preprosto: moral sem odpovedati večerni sestanek, ker sem hotel še malo brskati za izginulo Vero. Lahko mi verjamete, da Mariji ni bilo lahko dopovedati, da imam opravke in službene dolžnosti.

»Da veš, čeprav še nisva poročena, ti povem, da mi je že zdaj dovolj. Ves dan delam, pravico imam do večernega razvedrila. To je moja pravica, kar povej šefu...«

»Marija, moj šef nima s tem...«

»Če nima šef, pa imaš ti! Tako torej! Izmikaš se! Naveličal si se me!«

»Prosim te, poslušaj, kaj ti bom povedal.« Vedel sem, da je užaljena. Ker sva se že dolgo poznala, sem kar videl pred seboj njen jezni obraz z našobljenimi ustnicami. Takšna je vselej, pa čeprav zanesljivo ve, da nisem kriv.

Nikoli nisem mogel doumeti, čemu vse to. Vedno ji je bilo všeč, če sem se opravičeval in jo prepričeval, da nima prav, da jo imam rad, da se je nisem naveličal in ne vem kaj še vse.

Ne bom vam pripovedoval, kako sem jo prepričeval, da jo imam rad. Na koncu sem ji povedal, da so moji večerni opravki v zvezi z izginulim dekletom, ki sva se o njem že pogovarjala.

»Ha, to torej pomeni, da si se zaljubil v punčko! Zato jo tako navdušeno iščeš. Poznam te, Bojko, romantik starega kova si...«

Prepričeval sem jo, dokler ni pozvonil hišni telefon. Sima mi je jezno zabrundal v drugo uho:

»No, Boško, kaj je zdaj? Nujno zahtevaš voz, potem te pa ni od nikoder. Eden izmed avtomobilov je pokvarjen in...«

Nisem več vzdržal tega navzkrižnega ognja, ki je grozil, da mi bo pokvaril razpoloženje. Nenadoma se mi je utrnila zelo dobra misel: iz obeh slušalk je samo govorilo, ne da bi govornika tudi čakala na odgovor, zato sem položil slušalki drugo k drugi, seveda tako, da sem lahko tudi sam vse slišal.

Nekaj trenutkov sta govorila Marija in Sima oba hkrati, potem pa sta utihnila. »Halo? Kdo je tam?« je vprašal Sima. — »Halo! Bojko, ali si ti?« je hotela vedeti Marija. »Tu Sima,« se je glasil odgovor. — »Nekaj je narobe! Kakšen Sima?« se je razburila Marija. »Rada bi govorila z Bojkom, Boškom, s tovarišem Petrićem, prosim.« — »Da, Petrić dela na TNZ, tu pa je garaža,« se je glasil odgovor.

Od zadovoljstva me je popadel krohot. No, vidite, zaradi takih reči mi pravi mama, da se ne bom nikoli zresnil.

Nazadnje sem odložil slušalko, ki me je vezala s Simom, in s spremenjenim glasom sporočil Mariji:

»Halo! Da, vem, da ste govorili s TNZ. Zaradi medkrajevnega pogovora smo morali prekiniti zvezo. Oprostite, malo kasneje...«

Naglo sem vrgel slušalko na vilice in stekel v garažo, da bi Simu pred odhodom na Voždovac razložil, od kod nenadna telefonska zmešnjava.

V.

Nezaupljivo me je gledala.

Že prvi trenutek sem čutil, da mi ne zaupa, že takrat, ko sem jo zagledal med vrati, ki jih je odprla za dve pedi široko. Pol ure sva se že menila v njeni in Verini sobi, pa nisem mogel izvedeti ničesar določnejšega niti o njej niti o njenem odnosu do izginule Vere. Čutil sem, da dvomi o moji osebnosti in da previdno tipa za vzroki mojega nenadnega prihoda.

»Ne vem, tega vam ne bi mogla povedati.« Kar naprej te in podobne besede.

»Mislim, da bi morali povedati, Stanka. Vaša dobra prijateljica je izginila, moram jo najti. Morda je prav zdaj v stiski...«

Z mezincem si je študentka popravila naočnike in se prezirljivo nasmehnila.

»Mislim, da zdaj ni več v stiski.«

»Kako naj to razumem?«

»Tako, kakor sem rekla. Sicer pa Vera ni dekle, ki bi mogla dolgo prenašati težave ali stalno živeti v konstantni nevarnosti.«

Uporabila je besedo »konstantni«, prav gotovo z namenom, da bi pokazala, kako zelo pametna je in bolj izobražena kot jaz.

Bila je sodobno dekle, hotela je veljati za inteligentno. Naočniki so ji dobro pristajali, opazil sem, da se tega zaveda. Brž sem ugotovil, da nosi stekla z malenkostno dioptrijo, torej se je odločila zanje bolj zaradi okrasa kot pa iz potrebe. Naravnost zapravljivo je uporabljala tujke, po vsej sili je hotela biti prezirljiva, svoje besede je spremljala s sunkovitimi kretnjami, ki naj bi stopnjevale vtis odločnosti.

V resnici pa je bila plaha ptička. S tem nočem reči, da je bila majhna ali naivna. Bila je dekle z določenimi življenjskimi izkušnjami, tako sem si razlagal tudi njeno vedenje. Kljub vsemu se mi je zdelo, da je pametna ali pa vsaj prebrisana na prav poseben način.

»Ali naj ta vaš odgovor pomeni, da nočete sodelovati pri iskanju Vere?«

»Razlagajte si ga, kakor vas je volja, povem vam lahko le to, da zares ne vem, kaj se je zgodilo z Vero. Iskreno, niti razmišljati ne maram o tem...«

Opazil sem, kako so ji drgetali prsti, ki so nesli cigareto k ustnicam. Očitno si je prizadevala, da bi se imela v oblasti. Slutil sem, da ji nemir stiska grlo in srce, vest in razum. Prav zato sem jo na tihem primerjal s preplašeno ptičko.

Hotel sem ji dati priložnost, da bi se zbrala in umirila. Počasi sem segel v žep, še počasneje vzel iz zavojčka cigareto, ki sem si jo prižgal po daljšem brskanju za vžigalnikom, hkrati pa sem se ozrl po študentovski sobici.

Stankina postelja še ni bila postlana, nad Verino pa sem opazil sliko Anthonyja Perkinsa, izrezano iz filmske revije. Potem sem vstal in stopil na ozki prehod med posteljama.

Koliko vsega lahko človek ugotovi in spozna, če le hoče in če logično sklepa! Zlahka dobi vsaj splošno predstavo o ljudeh, ki živijo v določenem okolju, skoraj mimogrede ugotovi, kaj vse vpliva na podobo okolja, le njegovi nemi govorici mora prisluhniti.

Verina postelja je bila postlana, starinsko pregrinjalo je bilo prekratko, da bi seglo od zglavja do vznožja. Predmet iz povprečne hiše, malce zastarel, vendar čist.

Zraven Perkinsove slike, ki je visela na steni, je nespretna ženska roka pribila deščico, obešeno na dvoje vrvic. Kopica luknjic okoli žebljičkov. Na polici nekaj ženskih drobnarij: dve škatlici s kremo, star tulec za rdečilo, porcelanasta figurica, Disneyev Svrk iz gumija. To je bilo vse.

Na Stankini polici — žeblje je očitno zabila pri prvem poskusu, ker ni bilo luknjic okoli njih — sem preletel knjižne hrbte: dvoje knjig Oskarja Daviča, štiri številke revije »Delo«, Heglova »Dialektika«, eden izmed romanov Françoise Saganove, kateri, nisem mogel ugotoviti, in zraven vsega razkošen kristalni pepelnik.

Na zmečkanem zglavniku je ležala odprta knjiga z zelenimi platnicami: Agatha Christie »Mrlič v sarkofagu«.

Opazila je, da sem si mimogrede ogledal njeno trenutno čtivo, in zardela.

»Nimam nič boljšega pri roki,« je rekla.

ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE LJUBLJANA

opozarja na razpisni nagradni **NATEČAJ**

za proučitev najprimernejšega načina oblikovanja transportnih dohodkov pri železniških transportnih podjetjih in njihovih transportnih obratih

ki je bil objavljen v Delavski enotnosti dne 17. septembra 1960, in vabi strokovnjake pri železnici in izven železnice, da sodelujejo v natečaju sami ali v sodelovanju z drugimi strokovnjaki

Vsa potrebna obvestila lahko dobijo interesenti v upravi podjetja, gospodarskem sektorju osebno ali po telefonu 32-510.

Spored Radia Ljubljana za teden od 26. septembra do 2. oktobra

PONEDELJEK
26. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
5.25—5.45 Nekaj domačih
6.30—6.40 Reklame
8.05 Poje Nat »King« Cole
8.20 Za otroke
9.00 Od Haydna k Čajkovskemu
10.10 Za ljubitelje sodobnih popevk in ritmov
11.00 Štirje odlomki iz Cileove opere
11.15 Naš podlistek
11.35 Majhen solistični koncert
12.00 Veselo skozi vas...
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Zabaven opoldanski spored
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Ženski motivi v narodni pesmi
14.00 Bogo Leskovic: Domovina, simfonija v enem stavku
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Reklame in zabavna glasba
15.40 »Med Brice« Pesmi Heriberta Svetela
16.00 Naši popotniki na tujem
16.20 Veliki zabavni orkestri
16.40 Sopranistka Tatjana Hoškova
17.10 Šoferjem na pot!
18.00 Operne melodije
18.40 Kulturni globus
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
20.00 Trikrat deset
20.30 Simfonični koncert
22.15 Iz naših studiov
23.10 Nočni akordi
23.50 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK
27. septembra

5.10—5.30 Nekaj domačih
8.05 Isaac Albeniz: Iberia, simfonična suita
8.35 Operetni zvoki
8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo
9.25 Poje Mariborski ženski vokalni kvintet
9.45 Popularne skladbe za violino
10.10 Ura za optimiste (ponovitev)
11.25 V tričetrtinskem taktu
11.30 Modest Musorgski: Slike z razstave
12.00 Pesmi dobre volje
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Klavir v ritmu
12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja
13.30 Pojo naši pevci
14.05 Radijska šola za višjo stopnjo
14.35 Igramo za vas
15.40 Radijski tečaj za fotoamaterje
15.45 Lokoviška polka in druge domače
16.00 Listi iz domače književnosti
16.20 Predstavljamo vam znamenite orkestre
17.10 Razgovor z volivci
17.20 Melodije raznih dežel
18.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike
18.15 Parada plošč
18.50 Človek in zdravje
20.00 Poje pevski zbor »Branko Krsmanović«
20.30 Radijska igra — Hans Fallada: Pijanec
21.45 Ivo Lhotka-Kalinski: Zemlja
21.55 Še nekaj lahke glasbe
22.15 Spominj na Kurta Weilla
23.10 Nočni komorni koncert dej Danila Švare

SREDA
28. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
5.25—5.45 Nekaj domačih
8.05 Poje zbor Slovenske filharmonije
8.30 Europa express
9.00 Radi bi vas zabavali
10.10 Arije in dvospevi
11.00 Glasbene razglednice
11.30 Družina in dom
11.40 Dane Škerl: Serenada za godala
12.00 Polke, valčki in koračnice Silva Tamšeta
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Pet pevcev — pet popevk
12.40 Pet minut za novo pesmico in pozdravi mladim risarjem
13.30 Klavirske skladbe Glinke, Arenskega in Balakireva
13.50 Zabavni orkester RTV Beograd
14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo
14.35 Blaž Arnič: Zapeljivec, simfonična pesnitev
15.40 Priljubljeni pevci jugoslovanske zabavne glasbe
16.00 Novost na knjižni polici
16.20 Koncert po željah
17.10 Deset minut iz naše beležnice
17.20 Parada plošč
18.00 Kulturna kronika
18.20 Risto Savin: Štiri skladbe za violino in klavir
18.45 Radijska univerza
20.00—23.00 Giuseppe Verdi: Trubadur
23.10 Za ljubitelje sodobnih popevk in ritmov
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

ČETRTEK
29. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
5.10—5.30 Nekaj domačih
6.30—6.40 Reklame
8.05 Vilim Marković: Rapsodija
8.25 Naši glasbeni uspehi v preteklem letu
8.55 Radijska šola za višjo stopnjo
9.25 Od tanga do rumbe
10.10 Med lepimi melodijami
11.30 Oddaja za cicibane
12.00 Slovenske narodne pesmi
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Zabaven opoldanski spored
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Igra mariborski godalni ansambel
13.50 Glasba za razvedrilo
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Reklame in zabavna glasba
15.40 Radijski tečaj za fotoamaterje
15.45 Johannes Brahms: Ciganske pesmi
16.00 Iz svetovne književnosti
16.20 Parada plošč
17.10 Petdeset minut turizma in melodij
18.00 Iz oper Richarda Wagnerja
18.30 Športni tednik
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov
20.50 Sofokles: Kralj Ojdipus
21.30 L. van Beethoven: Daljni ljubici
22.15 Plesna glasba z vsega sveta
23.10 Nočni koncert

PETEK
30. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro!
5.25—5.45 Nekaj domačih
8.05 Orkestralni operni odlomki
8.30 Za vsakogar nekaj
9.00 Glasbeni varieté
10.10 Samospevi jugoslovanskih skladateljev
10.40 Zvočna mavrica
11.00 Za prijetno dopoldne
11.15 Naš podlistek
11.35 Joseph Haydn: Simfonija št. 102
12.00 »Dobra volja je najbolja«
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Majhni zabavni ansambli
12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja
13.30 Melodije po vašem okusu
14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo
14.35 Operne arije poje Maria Callas
15.15 Reklame in zabavna glasba
15.40 Zborovske skladbe Emila Adamiča
16.00 Humoreska tega tedna
16.20 F. Chopin: 14 preludijev
16.40 Od popevke do popevke
17.10 Razgovor z volivci
17.20 Popoldanski koncert
18.00 Na balalajko igra Rus Leonid Vladimirov
18.15 Trio Andreja Blumauerja
18.30 Iz naših kolektivov
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Pesmi Poljske
20.15 Tedenski zunanjepolitični pregled
20.30 Balet skozi stoletja
21.15 Oddaja o morju in pomorščakih
22.15 Mladim plesalcem
23.10 V ritmu današnjih dni
23.55 Prijeten počitek!

SOBOTA
1. oktobra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
5.10—5.30 Nekaj domačih
8.05 Italijanska pevka Miranda Martino
8.20 Klavirske skladbe Edvarda Griega
8.40 Žumberške narodne poje Ženski vokalni kvartet
8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo
9.25 Za prijetno razvedrilo
10.10 Od tu in tam
11.30 Pionirski tednik
11.50 Zabavni orkester RTV Ljubljana
12.00 Po širni Makedoniji
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Zabaven opoldanski spored
12.45 Ivan Mane Jarnović: Koncert za violino in orkester
13.30 Z domačimi ansambli in pevci v sobotno popoldne
13.50 Iz opernega sveta
15.40 George Gershwin: Amerikanec v Parizu
16.00 Na platnu smo videli
16.20 Z melodijami čez kontinente
16.45 Iz najnovejšega repertoarja Jugotona
17.10 Pesmi in plesi iz Armenije
17.25 Parada plošč
18.00 Poje moški komorni zbor iz Celja
18.20 Zvočni kaleidoskop
18.45 Okno v svet
20.00 Pojd'mo na Štajersko...
20.25 Sobotni mozaik
22.15 Oddaja za naše izseljence
23.10 Zaplešimo še enkrat!

II. PROGRAM

22.15—23.00 Glasba za ples

NEDELJA
2. oktobra

6.40—6.45 Prireditve dneva
6.45 Kmečka godba vam voščí dobro jutro!
7.15 Izletnikom na pot!
8.00 Mladinska radijska igra — Aleksander Popović: Povabilo na ples
8.26 Stari mojstri — mladi umetniki
9.45 Blaž Arnič: Kladivarji novega sveta
Stanko Binički: Prapor miru
10.00 Še pomnite, tovariši... Ferdo Fišer: V okrožni tehniki »Krištof-Stane Ilc«
10.30 Nekaj melodij za vas
11.00 Radi jih poslušate
11.30 Nace Grom: Razcvet ob Vardarju (reportaža)
13.30 Za našo vas
13.45 Koncert pri vas doma
15.30 Enzo Claudi: Žena s pajčolanom
16.00 Vesela trgatev... Narodne in domače viže
16.25 L. van Beethoven: Koncert za klavir in orkester št. 3 v c-molu
17.00 Šport in glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.05 Glasbeni varieté
21.00 Športna poročila
22.15 Ples ob radijskem sprejemniku
23.10 Koktajl pred polnočjo
23.50 Prijeten počitek!

II. PROGRAM

12.00 Nedeljski simfonični koncert
13.45 Pol ure s pianistom Walterjem Giesekingom
14.15 Popevke in ritmi
15.10—16.00 Popularen nedeljski operni koncert

IZ ROGAŠKE STEKLARNE: 4000 RAZLIČNIH IZDELKOV

Steklo je krhko! Steklarji pa vzdržljivi. Kadar gre človek skozi obrate steklarne, se prav čudi, kako morejo ljudje delati ob takšnih pogojih takšne stvari. Steklarna v Rogaški Slatini je po svojih izdelkih prav značilnost za to. Nič nimajo množičnega, industrijskega. Usmerili so se povsem na izdelke, ki so po svoji kvaliteti najbolj iskani doma in v tujini.

Steklarstvo se je v Rogaški Slatini začelo leta 1927. Tedaj so nekateri kapitalisti pripeljali iz Zagorja nekaj steklarskih mojstrov in pomočnikov in začeli v Rogaški Slatini s steklarsko industrijo. Zanimivo je, zakaj se je pravzaprav osnovala v tem območju steklarska industrija. Pričakovali bi, da je v neposredni bližini dovolj surovin za to. Toda povod za ustanovitev tovarne je bila predvsem cenena delovna sila, ki jo je bilo tedaj na tem območju več kot dovolj.

Začetek obratovanja je bil skromen. Zaposlenih je bilo malo. Toda že od vsega začetka se je v tej tovarni oblikoval kolektiv, ki je s svojo revolucionarnostjo pred drugo svetovno vojno, zlasti pa še med drugo svetovno vojno bistveno vplival na dogajanje v tem območju.

Že ob vsem začetku obratovanja steklarne se je močno razmahnilo kulturno življenje. Najprej (leta 1928) je zaživel tamburaški zbor, kmalu nato pa poseben zabavni orkester, ki so ga sestavljali delavci in ki je pretežno igral za proletarsko ljudstvo.

»Svoboda« je zaživela v podjetju leta 1929 in delovala vse do razpusta po znanih dogodkih v Celju. Tudi godba na pihala, sestavljena pretežno iz delavcev steklarne, je močno s svojim kulturnim in družbenim poslanstvom vplivala na politični razvoj v Rogaški Slatini.

Nič čudnega ni, da so se klice socialističnega gibanja pojavile že zelo zgodaj. Boris Kidrič je bil morda eden izmed poglavitnih akterjev tega gibanja. Že leta 1927 je na njegovo pobudo in z njegovo prizadevnostjo vznikla celica Komunistične partije. Še zdaj sta v podjetju zaposlena dve, ki sta doživljala te čase.

Tik pred vojno je bil kolektiv organizacijsko zelo močan in politično dovolj zrel. Žal še niso bili ekonomski pogoji tako dobri, da bi svojo revolucionarnost še bolj razvil. Ob začetku okupacije je bilo v steklarni zaposleno okoli 160 ljudi, kajti delala je le ena peč.

Že prve dni sovražnikovega napada se je pokazalo, da rogaški steklarji ne marajo ne tujih zavojevalcev in ne novih kapitalističnih izkoriščevalcev. Rogaška steklarna je eden izmed tistih kolektivov, ki je dal največ žrtev za socialno in nacionalno osvoboditev. Kar 35 članov tega kolektiva je žrtvovalo svoja življenja za novo Jugoslavijo.

Po vojni so začeli zelo skromno. Julija 1945 je začela obratovati edina peč. Ob koncu tega leta so imeli zaposlenih že blizu 200 ljudi. Vsa leta po vojni je steklarna naglo napredovala. Leta 1960 so dosegli že večjo proizvodnjo oziroma večji gospodarski učinek kot v letu 1939. Najbolj pa se je povečevala proizvodnja po letu 1953. Če vzamemo primerjavo količinske proizvodnje, ugotovimo, da je bila leta 1957 za 45 odstotkov večja kakor pred štirimi leti, da je bila leta 1959 za 108 odstotkov večja in da bo letos že za 168 odstotkov večja. Po vrednosti pa je šlo gibanje takole: leta 1957 je bila za 57 % večja kakor pred štirimi leti, leta 1959 za 113 %, letos pa bo za 182 odstotkov večja.

Precej drugače pa se je gibalo število zaposlenih. Če vzamemo za leto 1953 indeks 100, potem je letos indeks samo 145, kar kaže, da se je morala v teh letih bistveno povečati storilnost.

Zelo uspešno se razvija izvoz. Letos bodo izvozili kar petkrat več kakor pred šestimi leti. V dinarjih bi vrednost izvoza znašala 680 milijonov. Predvsem izvažajo v Združene države Amerike, Anglijo in Zahodno Nemčijo.

Obdobje zadnjih desetih let pa je prineslo steklarni največji gospodarski razmah. Prav gotovo je to v veliki meri posledica uspešnega delovanja delavskega upravljanja.

Prvi delavski svet so v tem podjetju izvolili 16. septembra 1950. Od tedaj dalje se je kolektiv predvsem zavzemal za razširitev podjetja (za nove investicije), za izboljšanje delovnega procesa, za izboljšanje kakovosti izdelkov, hkrati pa tudi za izboljšanje delovnih pogojev, za zaščito na delovnem mestu in pa za izboljšanje življenjske ravni zaposlenih.

Leta 1951 so dogradili novo topilnico z drugo pečjo, dve leti kasneje novo brusilnico in dve leti kasneje spet novo — grobo brusilnico. Lani so si uredili tudi tretjo topilno peč, ki jim bo precej pripomogla, da bodo svoj bruto produkt povečali skoraj na eno milijardo dinarjev.

Ves čas gospodarskega razvoja podjetja pa niso zanemarljali področja skrbi za delavca. V zadnjih letih so zgradili 41 stanovanj, uredili menzo, pripravili obrat za topli obrok in prispevali precej tisočakov za prijeten oddih svojih delavcev. Zanimivo je, da se niso odločili za zgraditev lastnega doma, niti ne za regresiranje dopusta vseh zaposlenih. Sindikat dobi določeno vsoto, ki jo potem razdeli najbolj delovnim (po kriterijih podjetja in družbeno-političnih organizacij) za večdnevno brezplačno letovanje.

Prav gotovo pa sodi ureditev splošne ambulante in zobozdravstvene ambulante k največjim pridobitvam podjetja na področju skrbi za delovnega človeka. Kaže, da je zdravstvena služba v tem podjetju lahko zgled mnogim, če že ne skoraj vsem podjetjem v naši ožji domovini.

Še imajo težave v tem kolektivu. Njihov gospodarski razvoj še ni povsem zaključen. Toda danes, ob desetletnici delavskega upravljanja lahko s ponosom pogledajo na prehojeno pot. Tovarno steklenih izdelkov v Rogaški Slatini poznajo po vsem svetu, kajti izdelujejo kar štiri tisoč različnih proizvodov. Iz leta v leto se proizvodnja skokovito povečuje in tudi letos so družbeni načrt že izpolnili.

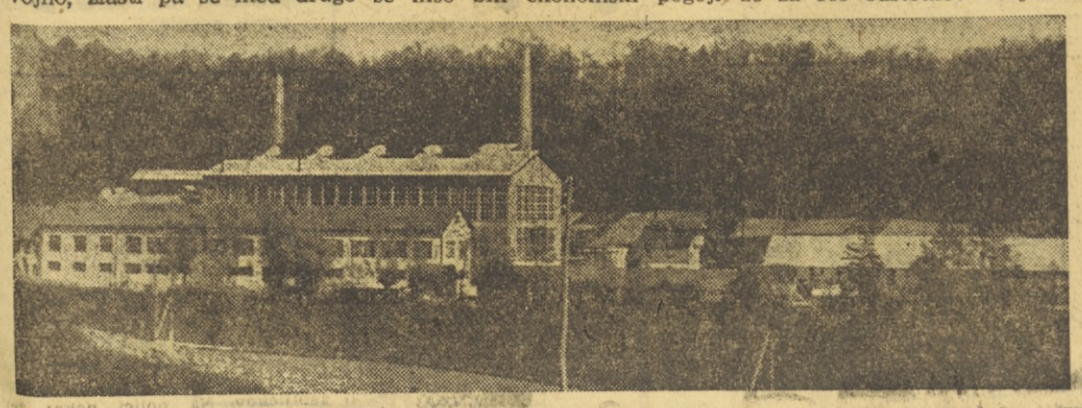

Deset let delavskega samoupravljanja v tovarni »Titan« Kamnik

ŠE PETKRAT VEČ

Osnovanje majhne obrtne delavnice v letu 1896 pomeni začetek razvoja kovinsko-predelovalne industrije na območju Kamnika. Podjetje je do prve svetovne vojne in med obema vojnama večkrat menjalo lastnike, ki so, izkoriščajoč prehodne konjunkture, razširjevali obrate. Pri tem je zlasti važna gradnja majhne livarne, ki je dala tovarni tudi značaj metalurškega obrata in začrtala njen nadaljnji razvoj in razširitev proizvodnega programa. Pred pričetkom druge svetovne vojne je podjetje zaposlovalo okrog 300 delavcev.

Po osvoboditvi, ko je podjetje prešlo v družbeno last, je kolektiv, zavedajoč se nujnosti čimprejšnje obnove po opustošenjih vojne, požrtvovalno in uspešno izpolnjeval visoke proizvodne plane. Postalo je jasno, da obstoječe kapacitete ne bodo zadostile potrebam, ki jih je nakazovala industrializacija države. Na osnovi teh pokazateljev se je določil proizvodni program, ki je obsegal naslednje osnovne grupe proizvodov:

Fitingi
Stavbne in pohištvene ključavnice
Kuhinjski strojčki
Tehtnice

Del proizvodov, ki jih je tovarna tedaj proizvajala (n. pr. gradbeno okovje) pa se je zaradi sprostitve dela kapacitet prenesel v proizvodnjo drugim podjetjem.

Na podlagi določenega proizvodnega programa je bil izdelan načrt rekonstrukcije tovarne. Ta načrt je predvideval predvsem gradnjo nove livarne za temprano litino, kot temelj za povečanje proizvodnje ostalih grup proizvodov.

Z novo tovarno naj bi se proizvodnja povečala petkrat. S tem bi bile zagotovljene zadostne količine ulitkov za 450-odstotno povečanje proizvodnje fitingov. Istočasno pa bi bilo mogoče vsaj delno kriti potrebe razvijajoče se industrije po ulitkih iz temprane litine.

S tem, ko je leta 1950 prešlo podjetje v upravljanje po delavskem svetu, so se odprle nove velike možnosti za nadaljnji razvoj.

Uspehi, ki jih je pri svojem delu dosegel delavski svet v preteklem desetletju so bili za razvoj podjetja in porast proizvodnje izrednega pomena.

V lanskem letu zaključena prva faza gradnje je tovarni popolnoma spremenila videz. Na mestu brez vsake organske povezave razmetanih obratov so zrasli novi, po sodobnih zahtevah tehnološkega procesa in higiene dela zgrajeni objekti.

S postopno gradnjo posameznih objektov se je širil tudi obseg proizvodnje. Vrednost proizvodnje se je v primerjavi z letom 1950 povečala za petkrat pri trikratnem povečanju zaposlenih. Podjetje se je s svojimi kvalitetnimi izdelki uveljavilo tudi na inozemskih tržiščih. Povpraševanje po izdelkih tovarne je na inozemskih tržiščih zelo veliko, vendar podjetje zaradi premajhnih kapacitet in nujnosti kritja potreb domačega trga vsem zahtevam ne more zadostiti. Iz navedenih razlogov je izvoz omejen predvsem na fitinge in v manjši meri na kuhinjske strojčke in orodje. Podjetje izvaža svoje izdelke v 16 držav raznih kontinentov. Vrednost izvoza je v preteklem letu znašala 17 % celotne realizacije.

Doseženim uspehom v proizvodnjo, tako glede obsega, kakor tudi kakovosti, moramo pripisati še večji pomen, če upoštevamo stanje strojnega parka v tovarni, ki je večinoma zastarel.

V prizadevanju za dosego čim večje storilnosti so organi delavskega samoupravljanja posvečali veliko skrb izboljševanju organizacije dela ter uvajanju novih stimulativnejših načinov nagrajevanja. Rezultati tega prizadevanja se odražajo v stalnem porastu realnega zaslužka delavcev. Zaslužek delavcev je zelo porastel prav v zadnjem času kot rezultat uvedbe mesečnega obračuna proizvodnje po enoti proizvoda in vpeljavanja delovnih norm pri delih, ki doslej niso bila normirana. Ta porast je občuten zlasti v prvem polletju letošnjega leta, saj se je dvignila povprečna plača zaposlenega, upoštevajoč pri tem tudi prekoračevanje norm, za 6 odstotkov.

Vzporedno s prizadevanji povečati proizvodnjo je bilo delo samoupravnih organov v veliki meri usmerjeno v skrb za delovnega človeka in izboljšanje delovnih pogojev.

Za uspešno rešitev te naloge je bilo nujno izpolniti osnovne pogoje. Tako vprašanje preskrbe s pitno vodo in kanalizacije. S priključitvijo na vodovodno in kanalizacijsko omrežje Kamnika, so bili dani pogoji za ureditev sanitarnih prostorov — umivalnic in kopalnic. Z zgraditvijo kotlovnice pa so vse umivalnice in kopalnice oskrbovane s toplo vodo.

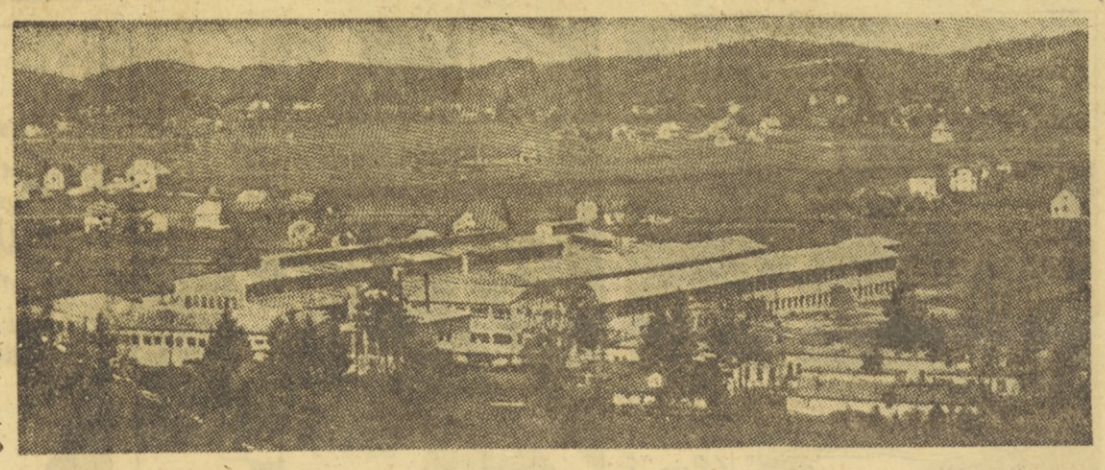

Za higiensko-tehnično zaščito dela je bilo v preteklih petih letih vloženo 102 milijona dinarjev. Vsi stroji so opremljeni s potrebnimi varnostnimi napravami. Prav tako imajo delavci na ogroženih delovnih mestih na razpolago potrebna osebna zaščitna sredstva. Na zdravju škodljivem delu prejemajo zaposleni okrepčila in na izredno težkih delovnih mestih v livarni dodaten brezplačen obrok hrane.

Rezultati prizadevanj za izboljšanje delovnih pogojev se kažejo vsa leta v upadanju obratnih nezgod. V letu 1955 je znašalo število obratnih nezgod 139 z 2000 izgubljenimi delovnimi dnevi, lani pa je bilo samo 94 nezgod in 1127 izgubljenih dni.

Porast proizvodnje je zahteval tudi več delavcev, kar je še zaostrevalo že tako pereč stanovanjski problem. Tudi temu vprašanju je delavski svet v okviru možnosti najboljših rešitev. V tem razdobju je bilo zgrajenih 69 družinskih in 30 samskih stanovanj. Ker pa je bilo s temi stanovanji možno rešiti samo najnujnejše primere, se bo že letos pričela gradnja treh novih blokov z 48 stanovanji.

Vprašanje strokovnih kadrov, ki se je — zaradi osvajanja novih proizvodnih procesov, utrjevanja organizacije dela ter ostalih ukrepov za dviganje storilnosti — postavljalo na dnevni red zasedanj samoupravnih organov, je bilo deležno vse pozornosti in skrbi.

Podjetje štipendira večje število študentov in dijakov strokovnih šol. Vprašanje izobraževanja zaposlenih pa se je urejalo z organiziranjem raznih seminarjev v podjetju in pa, v zadnjih letih, z večernimi strokovnimi šolami v okviru Delavske univerze v Kamniku. Večerne strokovne šole poseča okrog 30 članov kolektiva, katerim plača podjetje stroške šolanja, razen tega pa jim s skrajšanim delovnim časom omogoča uspešnejše napredovanje v šoli. V lastni vajeniški delavnici pa pridobiva strokovno znanje trideset vajencev.

Vredno je poudariti, da so tudi sami delavski sveti šola proizvajalcev, ki svoje člane z organiziranjem seminarjev in s samim delom na zasedanjih, seznanja s problematiko dela in življenja kolektiva v okviru naše družbene skupnosti. Skozi to šolo delavskih svetov je šlo v preteklem desetletju 173 članov kolektiva, ki so se na 95 zasedanjih delavskega sveta, 138 sejah upravnega odbora in številnih sestankih komisij, seznanjali s problematiko razvoja našega gospodarstva.

Velja omeniti tudi vlogo organov delavskega samoupravljanja v razvoju komune, saj so bila za gradnjo komunalnih objektov splošno družbenega značaja namenjena znatna finančna sredstva. To povezanost podjetja s komuno bo v bodoče potrebno še krepiti, ker že sedaj postajajo pereča vprašanja gospodinjskih servisov, otroških igrišč, varstvenih ustanov za otroke, obratov družbene prehrane in podobno.

Velike potrebe po ulitkih iz temprane litine in ostalih izdelkov na tujih tržiščih, so na osnovi podrobnih analiz narekovale delavskemu svetu odločitev za nadaljnjo razširitev proizvodnih kapacitet. Ta razširitev naj bi obsegala novo mehanizirano livarno s 5-krat povečano kapaciteto, vzporedno s tem pa tudi obdelovalnice fitingov, katerih proizvodnja naj bi se povečala za 400 odstotkov in povečanje proizvodnje v grupi okovje za 450 odstotkov.

V zvezi s predvideno rekonstrukcijo je v teku izdelava investicijskega programa, ki bo podrobno obdelal obseg investicij in njih ekonomsko utemeljenost.

Spričo navedenega čaka organe delavskega samoupravljanja v prihodnosti vrsta odgovornih in težkih nalog. Naša želja je, da bi jim uspehi in izkušnje iz preteklosti bile v spodbuda za nadaljevanje dela.

Za razvedrilo in kratek čas

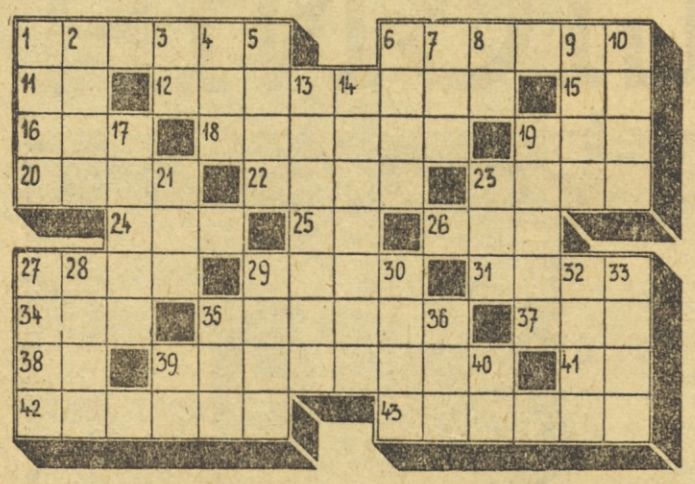

KRIŽANKA ŠTEV. 36

Vodoravno: 1. barva zidu, 6. morski razbojniki, 11. enaka soglasnika, 12. v razpravi pobijanje nasprotnih nazorov, 15. kratica mednarodne človekoljubne organizacije, 16. kemična prvina, razkužilo v zdravilstvu, 18. poljedelsko orodje, 19. oznaka evropske države, 20. lahko hlapljiva tekočina, 22. vrsta orodja, 23. ostro dišeča rastlina, 24. del obraza, 25. oziralni zaimek, 26. velika lesena posoda, 27. dolg, ozek kos blaga, 29. izrastki na drevesu, 31. velika luknja v zemlji, 34. zavetnik domačega ognjišča pri starih Rimljanih, 35. način dela, 37. priprava za dviganje ladij, 38. najvišja karta, 39. geometrijsko telo, ki nastane s sukanjem, 41. izraz pri igri, 42. vrsta bombažne tkanine, 43. vrsta lovskega psa.

Navpično: 1. rastlinska maščoba, 2. ograja, 3. pripovedna pesnitev, 4. velika riba, 5. zajedalec, ki ga dobimo v listju, 6. ločilo, 7. letoviški kraj blizu Opatije, 8. staroegipčansko božanstvo, 9. mesto ob Severnem Jadranu, 10. ribje jajčece, 13. nalepke, 14. veliko število, 17. plačilno sredstvo, 19. furlansko mestece ob Nadiži, 21. časovni termin, 23. eden od mesecev leta, 27. kamnita podlaga, 28. človeška vrsta, 29. prepoved, ugovor, 30. glavni junak znane Sofoklesove drame, 32. hude sanje, 33. tuja ploskovna mera, 35. zatemnitev nebesnih teles, 36. pripadnik staroslovanskega plemena, 39. osebni zaimek, 40. troprstni lenivec, ki živi v Braziliji.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. kolovrat, 8. namaz, 13. kilopond, 14. krdela, 15. on, 16. sel, 17. ena, 19. Eros, 20. lovor, 22. vnema, 24. nat, o, 25. oseka, 27. tanki, r, 29. NUK, 31. metro, 33. Kokra, 35. arak, 37. pat, 38. pet, 39. ež, 40. dalija, 42. izoterme, 45. Alija, 46. učitelji.

Kombinirajmo

Beli poveča svojo prednost

Beli: Kg1, De3, Tf1, Lg2, Lh4, Sd2, Pa2, c3, c4, d5, g3 h2 (12)

Črni: Kg8, Dg7, Ta8, Lc8, Le5, Sb8, Pa7, b7, c5, d6, g6, h6 (12)

Ustavimo se najprej nekoliko natančneje pri poziciji na diagramu! Prednost belega je očitna: vse njegove figure so razvite, edina odprta linija je v njegovih rokah, vtem ko so črne figure na damskem krilu na izhodiščnih položajih in trenutno še ne sodelujejo v igri. Ima pa črni za zaostanek v razvoju vendarle nadomestilo: na muho si je vzel belega kmeta na c3 in še belega lovca na h4 grozi ujeti. Ni mar trditev o prednosti belega netočna? Ne, nikakor ne, kakor to nazorno kaže že naslednja bela poteza, združena s kratko, začasno žrtveno kombinacijo, ki ga pripelje še v boljši položaj. Poskusite jo najti! Tako lepa je, da boste uživali ob njej.

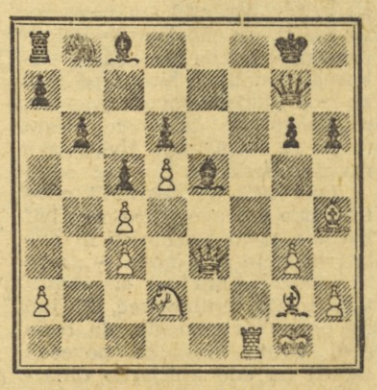

Rešitev: 1. L:f6! (napada damo in lovca obenem in grozi dobiti kmeta), **L:f6** (črni nima izbire), **2. De8+, Kh7** (Df8 je kajpak slabše), **3. D:c8** in črni je še nadalje »zvezan«.

— *Res je, da je Petrov televizijski sprejemnik večji, vendar ima Milan mnogo boljšo slivovko.*

— *Najprej povejte, koliko ste stari, potem pa prisezite, da boste govorili resnico!*

— *Vedno moraš vzbujati pozornost. Zakaj si vrgel ta papir v koš za odpadke?!*

BREZ BESED

BREZ BESED

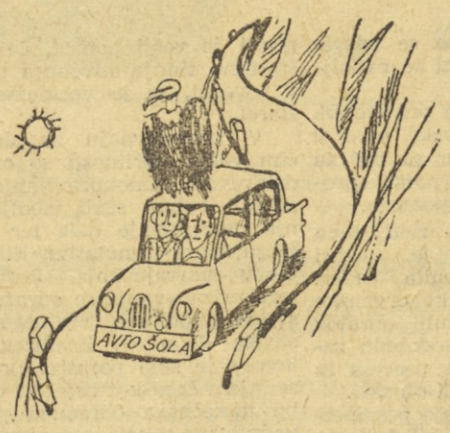

BREZ BESED
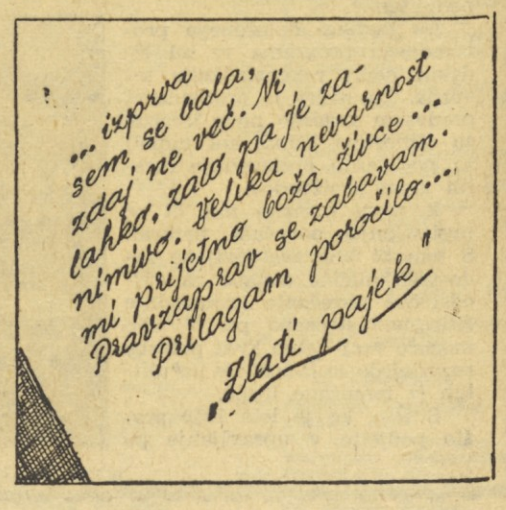
BREZ BESED